Barend Wels

Theo Thijssen

bron
Theo Thijssen, *Barend Wels*. C.A.J van Dishoeck, Bussum 1908

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/thij006bare01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

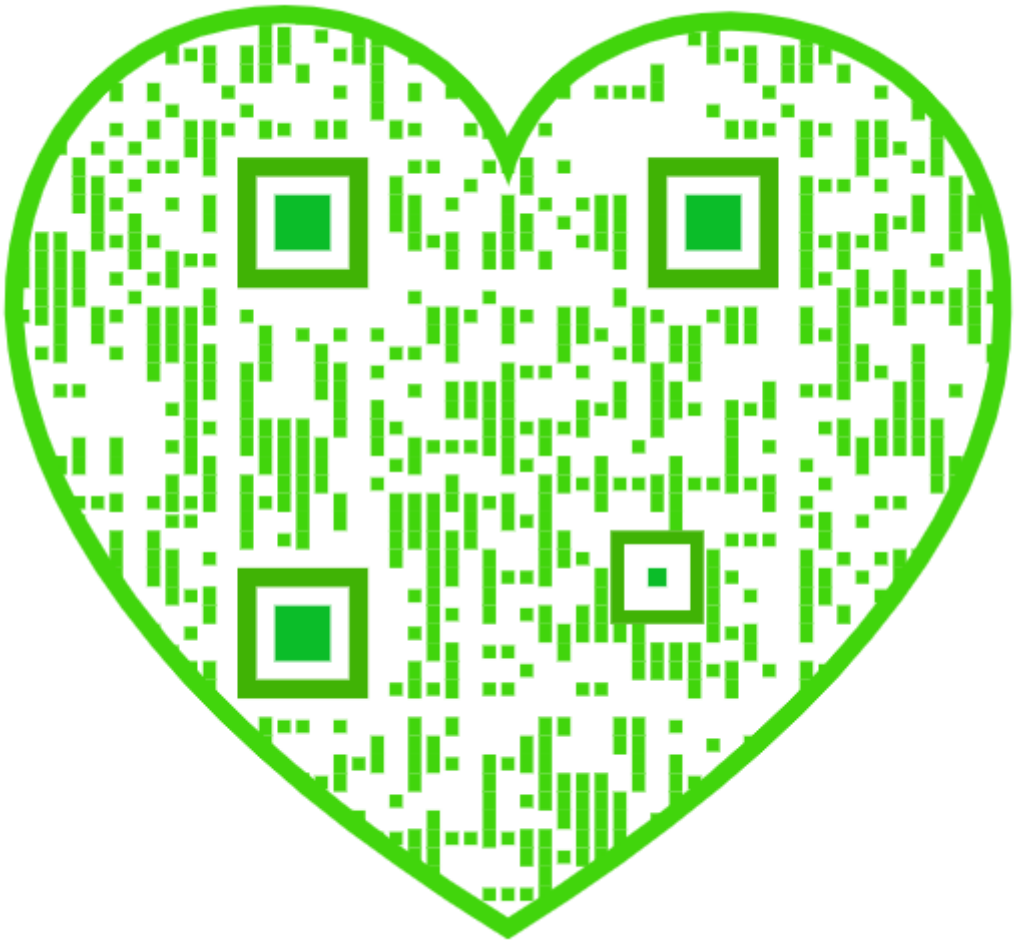

Eerste hoofdstuk.

De school was uit, Wels had z'n klas naar beneden gebracht.

Hij wipte de trappen op, terug naar z'n lokaal, waar nog schoolblijvers zaten.

Even loeren door het raampje, zooals hij Van Putten ook wel zag doen, en de drie bengels naar hun plaats gekeken. Toen binnen.

Daar stond z'n tafeltje; 'n pot met rooden inkt er op, en een stapel schriften. Drie jongens zaten in hun bank, stil in afwachting.

Langzaam begon Wels te schrijden tusschen de banken door naar voren; halverweg stond-ie stil, en monsterde de jongens. Toen ging gewichtig z'n mond open: ‘Die jonge van Maats!’ kwam er uit.

Maats strekte den rug, en kruiste stijf de armen; zat als een pop, en de twee anderen, óók even in hopen, trokken de beenen wat bij.

Wels zweeg, en grijnsde wat; met sarderige be-

weging haalde hij 'n sigarenzakje te voorschijn; streek het recht, las bedaard, wat er op stond en liet de ééne sigaar, die er in zat, in z'n linkerhand glijden.

Weer begon hij: ‘Die jonge van Maats...’ Hij had de sigaar in z'n mond, en stond, langzaam dóór-bijtend de taaie punt, het zakje in elkaar te frommelen, en onverstaanbaar verder te praten. En de jongens kwamen schuin uit hun stijve houding, om beter te hooren. Daar viel net de sigaar àf - in z'n hand. ‘Zit rècht’ kneep hij toen z'n stem; de jongens schrokken recht. Wels wierp puntje en verfrommelde papiertje weg, den kant van de kachel uit, en stak de sigaar tusschen z'n lippen.

En voor den derden keer begon-ie, nu grabbelend naar lucifers in z'n borstzak, te mompelen: ‘Die jonge van Maats...’

Maar ineens liet de jongen van Maats z'n bovenlijf schuin voorover vallen, plantte met een bongst den elleboog onder 't hoofd, en mopperde wat; en de twee anderen keken om, hoop op 'n relletje in de oogen. Wels bleef kalm; stak z'n sigaar aan, pufte met de eerste rookstralen de lucifer uit; toen, het bovenlijf wat voorover: ‘Die jonge van Maats mot es 'n beetje kàl-lèm-mer zijn!’ besloot-ie. En hij liep verder, liet bij de kachel de lucifer vallen, en ging bij het tafeltje zitten. Hij sloeg het bovenste cahier open, keek even naar de drie jongens, die weer recht en stil

zaten, Maats ook; en begon het schrift te corrigeeren.

Zeer stil werd het. De jongens zaten in hun banken voor zich uit te kijken naar den meester; die keek schrift na schrift na; streepte hier en daar wat aan met rooden inkt; en de jongens zaten te begrijpen, wat de meester deed: hoe-ie telkens met de pen de regels langs ging, en soms nog even het blad terug-omsloeg, om de fouten te tellen. Dan wat gekrabbel onder 't werk, het schrift ging dicht; en terwijl hij 't nagekeken weglei en een ander kreeg, loerde de meester even naar de jongens, en zoog aan z'n sigaar.

De rook bleef in sliertige wolken hangen.

Daar kwam gestommel door de gang; toen vroolijke, galmende mannenstemmen, die zongen van ‘Sikkels blinken’ - omdat er 't laatste uur zangles geweest was; en Pool en Bergsma kwamen de klas binnen; de twee vroolijke Fransen van de school.

Ze hadden jassen aan; hun hoeden hingen achter op hun hoofden. Ze lieten de deur wijd open, en vulden heel het lokaal met hun stemmen. De jongens grinnikten wat om de meesters, de fijne meesters, die zoo mal konden doen en waar je lol mee hebben kon op de gang. Wels, dooie-dief bij z'n tafeltje, zat af te wachten, en glimlachte grijnzend.

De zingende meesters kwamen langzaam op hem af, tusschen de banken door, langs de jongens. Die

doken al weg; Pool, voorop, trachtte ze tikken te geven op hun gladde koppen; en Bergsma, stakend z'n gezang, sleurde Maats uit z'n bank, en zette hem vóór zich boven op 'n andere, en acteerde met z'n groote vuisten en riep als een satan: ‘Wat let me?’

Maats, levend nu weer, met 'n wilden jubel, sprong weg, en wou wel krijgertje spelen; maar de meesters liepen door, en hielden op met zingen; en toen kwamen de jongens weer gewoon te zitten, en lachten nog stil wat met elkaar.

Pool was met 'n buiging voor Wels gekomen, en die, uit gewoonte, wou een hand geven. ‘Blijft gij nog lang?’ zong Pool als in een opera.

En de jongens, schurkend zich, luisterden.

Wels, mompelend, lichtte in: ‘Ik mot die jongens nog 'n tijdje laten brommen, en mot nog nakijken ook.’

Bergsma, dreunend z'n stem, onbevangen-hardop, vroeg: ‘Zijn de heertjes lastig geweest?’

Maar Wels, gewichtig, geheimzinnig, wenkte met het hoofd; en toen de twee zich voorover bogen, fluisterde hij: ‘Ze willen de baas spelen, waarachtig, 't zijn zùlke schoeljes... ze halen van alles uit; als ik niet oppas...’

En de twee, met iets als wrevel om dien dresseerder, die nou verdomd altijd zat op te passen, begonnen maar weer te zingen, en maakten grandioze groetbewegingen, en marcheerden weg, nu de jongens met rust latend toch.

Dicht bij de deur bleef Bergsma staan voor 'n plaat; hij trok Pool bij z'n arm, en wees schaterend: ‘Neè maar, zeg, neè maar!’

Pool hield eindelijk 'es op met zingen, en keek. ‘Allemachtig, houen we d'r nog zúlke prullen op na?’

En ze gierden 't uit, en riepen ‘Nou bonjour’ tegen Wels; ze smakten de deur achter zich dicht; en op de gang zette Pool weer in: ‘In dieser hei... ligen Halle!’

En terwijl 't nog galmde door 't lokaal van al de herrie, knarpte Wels met z'n stem: ‘'k Zou nóu me gemak ma-weer houen!’

De jongens, die nog gichelden, werden weer stil.

Ze gingen weer zitten kijken, en de meester corrigeerde weer, en wéér was er de stilte.

De deur kraakte, en de bovenmeester kwam binnen; de jongens keken schuw. Iets krom liep de bovenmeester; hij keek òver zijn bril; schoof onhoorbaar op Wels af; die stond op, en gaf maar 'n hand.

‘Zeg es,’ begon het hoofd te fluisteren, en hij draaide zich om, dat de jongens niet eens zien konden dat hij praatte, ‘zeg es, ben je van plan ze nog langer te houen?’

En Wels, op denzelfden fluister-toon, gaf terug: ‘Nee-e-maar...’

‘Juist; zie je, zoo héél lang houen, daar wennen ze an; niet te streng anpakken ook; en zie je,

je krijgt op die manier ouers met klachten ook!'

'Natuurlijk,' kwam Wels, 'ik ben dadelijk klaar met nakijken, en dan ga ik zelf óók weg!'

Toen bladerde het hoofd wat door de nagekeken schriften; ineens gleed er een lachje over z'n gezicht; hij hield Wels een schrift voor, en wees wat.

Wels, geschrokken, greep z'n pen al.

'Nou ja,' was de bovenmeester goed, 'gebeurt de beste wel es. Maar siekuur zijn toch, zie je.' En, nog zachter fluisterend, om nóg wijzer te doen, vertrouwde hij hem toe: 'Verander 't nou niet, maar bij voorbeeld morgen; as de jonges 't nou zien, hebbe de smeerlappe 't in de gaten dat ik je d'r op attent maakte.'

Toen hardop: 'Nou, bonjour m'neer!'

'Dagge-meneer,' was Wels eerbiedig; en de bovenmeester schoof weg. Langs de jongens glijdend, glimlachte hij even; kwam toen terug bij Wels; fluisterde: 'je moet toch altijd zoo op je hoede zijn, hè; ze zien àlles!'

Wels gaf toe, met wijs gezicht dat 'n beetje pijnlijk stond; weer was het hardop groeten, en toen verdween de bovenmeester.

De deur hoorde je niet eens...

Nu was het heele school leeg; alleen de drie jongens zaten daar in hun banken, en werden moe van 't kijken naar den meester, dat staren werd; naar den meester, die corrigeerde schrift na schrift.

Soms verschikten ze even met sluike gebaren;

en geregeld bij elk schrift keek de meester even op, en zei niets, en rookte.

Buiten sloeg een klok.

Wels stond op; de schriften lagen op één stapel. Hij deed z'n inktkoker dicht en zette 'n em bij 't raam; pakte den stapel schriften en stapte kalm naar de kast. Zeer kalm, en keek de jongens aan, die nauwlijks terugkeken.

De meester draaide de kastdeur op slot. ‘Eén!’ telde hij in-eens. Wat suf, bleven de jongens zitten, en nóg eens, met 'n schreeuw, kwam de meester: ‘Eén!’

En ze stonden gedwee op, moeilijk overeind staand in de nauwe banken. Met hun knieën schoven ze de laadjes toe. ‘Twee’ telde de meester plechtig, en hij greep jas en hoed. De jongens stonden naast de bank, wat verlicht, en alle drie zacht zuchtend. Terwijl de meester z'n jas aantrok, liet hij, imponeerend-fluisterend, ‘drie’ hooren; en de jongens, als soldaten, draaiden om, gezichten naar de deur.

Dáár trok er een met z'n been, en meteen was daar weer 's meesters stem, zijn heerschers-stem, zijn pest-stem:

‘Zitte ma weer!’

Zitten gingen de jongens; Maats even, alsof-ie zich vallen liet, maar toch dadelijk weer ‘mooi’ zich zettend.

Nu was de meester bij de deur; weer liet hij

z'n tellen door de stille klas klinken, en machinaal kwamen de jongens bij de deur te staan.

Wels ging de gang op; hij wenkte de jongens met z'n hoofd; en bedwingend hun lust om te stormen, om te hollen, nu ze daar de trap al zagen, stapten ze naar hun goed aan de kapstokken; ze trokken 't aan; en Maats zuchtte weer: ‘hèhè.’

‘Wat?’ vloog de meester op; en ze stonden stil te wachten. Hij lièt ze wachten; haalde z'n sigarenkoker uit z'n zak, en stak 'n nieuwe sigaar aan met het oude eindje. Dàt bleef-ie in de hand houden.

Toen begon hij de trappen af te dalen, en de jongens volgden hem; soms liet er een zich op z'n hand langs de leuning glijden; maar dat piepte dan wat; de meester keek om, en wachtte even, zwijgend. Dan ging het weer verder; bij elk portaaltje keek de meester door 't raam, naar 't weer; alleen maar om alles lang te laten duren.

Eindelijk was daar de buitendeur; de meester gooide z'n oude eindje sigaar in het rooster, en wierp met 'n ruk de deur open. ‘Vooruit,’ zei hij.

En de jongens gingen hem voorbij, en lichtten even de petten; toen liepen ze kalm de straat op. Wéér was daar de drang om te vliegen, te hollen; maar ze hielden zich in tot om den hoek; toen kwamen ze los, en draafden weg...

Wels sloot de schooldeur; hij stak de handen

in de jaszakken, en stapte voort naar huis, zèlf wat haastig, nu niemand hem meer zag.

Wels woonde niet heel ver van school; en toen hij de deur van zijn huis openduwde en het gepleisterde gangetje binnentrad, was er nog wel wat in hem van de hooge waardigheid des meesters. Maar hij was een braaf zoon, en riep dus hartelijk: ‘Goeien middag!’ En uit de voorkamer, waar zijn vader, het kleermakertje, aan het werk was, klonk het gemoedelijk: ‘Dàg jongge.’ En uit de keuken aan 't eind van 't gangetje, waar Wels door de matglazen deur het schimmetje van zijn moeder zag, werd hij ook begroet: ‘Dag Barend!’

Barend stapte verder om de achterkamer in te gaan; even duwde hij de keukendeur open. Zijn moeder stond in den dwalm.

‘Eten we gauw, moe - 'k moet naar les!’

Z'n moeder, die net het deksel weer op den ijzeren pot deed, knikte. ‘Zoo meteen hoor; gauw de deur dicht, anders...’

Barend dééd de deur al dicht, want de etenslucht mocht het gangetje niet in, dat wist-ie.

Hij trad nu de achterkamer binnen, en ging in de alcoof z'n jas en hoed ophangen. Hij pufte eens, lekker rookend; rolde de schuifdeuren open en stapte de voorkamer in. Daar zat z'n vader, klein figuurtje, op de kleermakerstafel. Een oude pet had-ie op z'n grijze hoofdje; en voor z'n oogen schitterden groote brilleglazen. Een groote

lap goed met witte rijgdraden lag in plooien over z'n knieën; vlak naast hem lag 'n schaar, en een eindje verder stond 'n klos garen. ‘Kom oue baas,’ begon de zoon joviaal. ‘Zoo jonggè,’ antwoordde de vader, en hij liet z'n handen even rusten en keek Barend aan.

‘Zoo jonggè, is het alweer zoo laat?’

Barend ging op den rand van de tafel zitten; hij nam den garenklos, en ging dien zitten opgooien. ‘Ja, 't is zoo meteen eten,’ antwoordde hij onderdehand. ‘Ja, ja, 'k schei meteen uit ook,’ zei weer de vader. Hij stak de naald in zijn vest, schoof de lap goed van zich af, schuifelde over de tafel naar den rand, strekte z'n beentjes en kwam op den grond te staan. Hij stapte in z'n oude sloffen, en ze onder het loopen nog wat beter aanschuivende, scharrelde hij naar zijn pijp, die in een hoekje lag, en stak die op. Barend lei den klos neer en stond ook op; en rookend beiden stapten ze door de alkoof naar de achterkamer. ‘Hendrik hè 'k nog niet hoore thuiskomme,’ zei de vader. ‘Zal wel gauw komme toch,’ antwoordde Barend, ‘maar ik heb niet veel tijd.’ Terwijl ze langs de gedekte tafel naar hun stoelen liepen, kwam de moeder binnen. Het kleine vrouwtje droeg 'n dampende schaal eten, en toen ze die midden op tafel zette, schoot de vader in een lach en wees: ‘Kijk 'es Barend, je moeder is weer 'es mooi!’ De zoon, meewarig doend, schudde het hoofd; de moeder, met 'n vlugge beweging,

keek in den spiegel. Ze schrok, want haar neus was zwart. ‘Heerejee, heb me stel zeker weer gewalmd of zoo,’ onderstelde ze; en ze trippelde de kamer uit, met haar boezelaar vegende aan den komiek-zwarten neus. Barend, die plaats genomen had, lachte haar na, en riep: ‘Een schande voor 'n oud mensch om zoo voor mal te spelen.-’

En de moeder kwam binnen met nóg 'n schaal; en de vader wou d'r wijs maken dat d'r neus nóg zwart was, en de moeder informeerde bij Barend, en die verzekerde haar goedig, dat het noú weg was. Maar hij had niet veel tijd, en terwijl de moeder de worst zat te verdeelen, schepte hij z'n bord vol uit de groote dampende schaal die midden op tafel stond, en begon maar vast te eten. De vader lei z'n pijpje naast z'n bord; hij knipoogde tegen z'n vrouw: ‘Die lust weer niks vandaag hoor!’ ‘Nou,’ verzekerde het vrouwtje, en behendig met mes en vork werkte zij 'n stuk worst op Barends bord. ‘Dank-u,’ zei de zoon, gretig z'n vork in de worst zettend. En hij at door, haastig; en de twee oudjes, bedaard, schepten zich ook op, en vingen langzaam aan te eten. De vader, grappig oud kereltje, plaagde de moeder wat. ‘Binnekort, dan zajje wel niet fijn genoeg meer voor 'em koke, zeg. Hè, Barend?’

‘Hi,’ lachte deze tusschen twee happen in. ‘Och kom,’ zei de moeder. ‘Ja, zeker,’ ging het mannetje verder, ‘as-ie nou van de zomer z'n hoofdakte haalt, hè Barend?’ Barend grinnikte, en

schudde z'n hoofd tegen moeder om den ouden grappenmaker. En de moeder, tòch 'n beetje zalig, kwam: ‘Nou, op die risico, hè, Barend?’

Barend was klaar met eten en stond op. ‘Is-t-er olie in me lamp?’ informeerde hij, ‘Zeker, jonge, natuurlijk,’ antwoordde het vrouwtje, ‘en ik heb alles op tafel nét zoo late legge.’

‘Dan za'k maar 'es zien, da'k nog wat nakijk.’ En zich uitrekkend verdween hij, het gangetje in.

De oudjes hoorden hem door de keuken loopen; de buitendeur klapte even; toen zagen ze hem 't plaatsje over steken naar 't kleine schuurtje, waar hij altijd studeerde.

Het begon te schemeren. De vader stond voor het raam, en keek 'n tijdlang zwijgend naar het schuurtje, waar al licht brandde; de moeder zat nog aan tafel. En kijkend maar aldoor over het kleine triestige binnenplaatsje naar het verlichte raampje, begon het mannetje te praten; en hij keerde zich niet om naar z'n vrouw, die rustig in haar stoel zat; zoodat het leek, of-ie enkel maar hardop dacht:

‘Hij zal d'r wel komme. We hebbe van die jonge nou toch nooit anders als plezier gehad. Altijd dat degelijke werke, hé; wat hèt-ie niet altijd in z'n hokkie daar gezeten... Leere maar, aldoor maar leere... En ze zijn nooit uitgeleerd... Een ander had nou'es uitgescheje, toen-ie vast geplaatst was... Kajje begrijpe! Nou verder voor hoofd-

onderwijzer. Hoofdonderwijzer, en mijn vader kon niet eens leze... En dan gaat-ie wéér door natuurlijk. As hoofdonderwijzer hei-je geloof ik vrij wone ook, en dan lacht-ie iedereen toch maar uit... Ik heb toch spijt, datte me met Hendrik óók maar niet hebbe doorgezet; de boeke had-ie toch gehad... Maar in Hendrik zit toch dat leere niet in, dat effetieve léére van hem daar.'

Toen keerde hij zich om; de kamer begon donker te worden; de moeder scheen wel te slapen in haar stoel, zoo stil zat ze. De vader haalde z'n pijp leeg boven den kolenbak; grijpend naar z'n tabak op den schoorsteen, kwam hij met z'n gezicht vlak voor de pendule. 'Over zessen alweer,' mopperde hij wat, 'nou kon-ie der toch al zijn.' 'Och!' sufte het vrouwtje in haar stoel. Vader Wels ging zitten en rookte in stilte.

Het was donker nu; zoo bleven ze bij de gedekte tafel zitten wachten op Hendrik.

Daar ging het schelletje. Vader Wels slofte het gangetje in en deed open. Moeder schrok wakker, en ging naar d'r keuken; maar toen zag ze meteen dat het Hendrik nog niet was. Barends vriend Nico stond voor de deur. Hij groette erg beleefd; 'Of Barend meeging naar les?' Het mannetje zou es gaan vragen; maar het hoefde niet, want moeder was al gaan waarschuwen; en daar kwam Barend al aangestapt; hij wipte even de kamer in en kwam terug met jas aan en hoed op, en een

wandelstok bij zich. Plechtig gaf-ie toen den vriend een hand. ‘Bonjour’ zeiden ze. Toen stapten ze de straat op; vader Wels keek ze nog even na, en deed z'n deurtje dicht.

Een oogenblik liepen beide vrienden naast elkaar door. Nico, de kleinste, zwaaide wat met z'n rottinkje; luchtig stond z'n hoedje op z'n jongenskop; met een ietwat kwasterig gebaar nam-ie af en toe z'n sigaar uit z'n mond. Hij keek van terzijde naar Barend, die een sigaar uit z'n binnenzak opscharrelde; reikte hem net op tijd zijn vuur toe, en zei pittig: ‘Verdomd mooi weer, zèg.’ En Barend, rookend nu, deed gewichtig; hij keek eens rond over de donkere straat; liep toen weer recht door, en sprak: ‘Allemáchtig mooi weer.’ ‘Nou,’ antwoordde de ander met nadruk. ‘Jà,’ zei weer Wels, ‘als je rekent den tijd van 't jaar...’ En nog waren ze niet klaar, want Nico vond weer: ‘En toch kajje om dezen tijd nog welles wármer weer hebben.’

Maar nu waren ze gekomen bij 'n lichte winkelstraat; Barend streek z'n snorretje wat op, en de ander tikte elegant met z'n stokje op het asphalt. Monsterend lieten ze hun blikken door de straat gaan; ze keken veelbeteekenend, ze keken blasé; ze flaneèrden, met uitgaanders-gezichten, als moesten ze niet voortmaken om op tijd bij hun lesgever te komen, die weer wat examen-geleerdheid in hun stomme koppen zou stampen. ‘Aha!’ liet soms Nico half luid hooren

als er een meisje aankwam; en hij trok een smulmondje. En als er niet al te veel menschen dichtbij liepen, dorst Barend zelfs te zeggen: ‘Zoo, zus!’

Doch ze liepen door; even omkijken waagde geen van beiden graag; daarom ontdekte dan Wels weer iets anders; hij stootte z'n vriend even aan, en beiden gingen fixeeren. ‘Ken je d'r niet?’ informeerde dan de een. ‘Ja,’ loog de ander, ‘ténminste...’ En hij veinsde, z'n herinnering te raadplegen. ‘Wat bliksem, waar kèn ik die meid van?’

Zoo liepen ze dan de lichte straat door; ze speelden leuk komedie voor elkaar; en dit afgekeken wereldwijs flaneerpartijtje van vijf minuten was hun waarachtig een soort troost in hun toch eigenlijk onbenullig bestaantje...

Ze kwamen aan een donkere gracht; liepen die op, en haalden uit hun jaszakken wat boeken en schriften te voorschijn. ‘Heb jij alles gedaan?’ vroeg Wels. ‘Nou,’ was z'n vriend nog even lichtzinnig, ‘alles? Ik wist niet zoo precies meer wat we te doen hadden.’ Maar Wels was ernstig. ‘Het was geen klein beetje. Die paraphrase is me niet meegevallen. Het is een bladzij of vier geworden!’

‘Ja,’ bekende toen Nico, ‘ja, het was een heel ding. Maar toch geen beroerd werk; het is zoo iets pittigs, zoo iets degelijks, hè; ik weet zelf niet meer, maar toen ik eenmaal aan den gang was,

had ik er m'n draai in. Trouwens, ik léés Staring graag. En - mooie aanteekeningen ook, zie je. Dat scheelt een hóóp!'

Dat vond Wels ook; hij gaf mooie aanteekeningen, Pereboom; hij gaf allemàchtig mooie aanteekeningen; hij was bij, hoor, Pereboom.

Nico werd 'n beetje geestdriftig; 'asjeblieft, of Pereboom bij was; algemeen ontwikkeld ook, hoor, algemeen ontwikkeld; hij wist er een smàk van, van letterkunde. Zoo bijvoorbeeld, hè, die vergelijking: Huygens en Staring! Beknoptheid, puntigheid...'

Ze liepen maar dóór te wauwelen; want ze hadden hun les goed geleerd allebei; en ze tracteerden elkaar op voorgekauwde wijsheid, en dachten, zèlf iets te zeggen; al wandelend daar over de stille gracht, meenden zij, een ernstig en intellectueel gesprek te voeren. Zij gebruikten af en toe een vreemd woord; hun gezichten gingen gewichtig staan er van; en toen zij bij Pereboom aanbelden, was er in hen werkelijk een soort dorst naar geleerdheid; een soort verlangen naar 't rustig bezitten van Perebooms vaardigheid, om over de diepzinnige vraagstukken van taal en kunst verstandige meeningen te kunnen verkondigen...

Er werd opengetrokken en Nico deed de gewone vraag: Of meneer Pereboom thuis was? Ja, meneer wàs thuis, en of de heeren maar boven wilden komen.

Ze klommen de ouderwetsche smalle trap op naar twee-hoog; daar, op 't portaal, hingen ze hun goed aan de kapstokken; hun wandelstokken stopten ze er onder weg: toen, beiden even met 'n hand door 't haar strijkend, traden ze op de deur van de voorkamer toe. Barend klopte. ‘Binne!’ Ze gingen binnen.

Pereboom was net bezig de groote gaslamp boven de tafel aan te steken. ‘Ga zitten, ga zitten!’ was hij bedrijvig, en hij gaf handen. En terwijl de twee aan tafel gingen zitten tegenover elkaar, stapte hij naar het lampje, dat op z'n schrijfbureau stond te branden, en draaide dat uit. ‘In m'n eentje blijf ik altijd dáár in m'n hoekje zitten,’ lichtte hij toe; hij schoof zich 'n stoel bij de tafel en nam óók plaats. ‘Is ook wel gezellig,’ babbelde Nico mee; en ‘Ja, héél geschikt,’ vond Barend, ‘en dan met zoo'n stelletje boeken...’ En hij wees naar de boekenkast, die half open stond.

‘Och,’ zei Pereboom, en hij stond op en deed de deuren van de boekenkast wijd open, ‘och, zóó veel staat er niet. Ik kan er best nog wat bij gebruiken.’

‘Nou,’ vond Nico, ‘ik voor mij, ik zou dáár al aardig mee tevreden wezen!’ - ‘Hè!’ zuchtte begeerig zijn vriend. En Pereboom, strijkend z'n hand over de rijen bandjes, was gemoedelijk:

‘Kom, kom. Toen ik, net als jullie nou, voor m'n Hoofdakte zat, had ik óók niet veel, hoor.

Maar zoo langzamerhand is er meer bijgekomen. Als je wat verder gaat, zie je, dan wil je ook wel eens wat in eigendom hebben om in te kunnen knoeien, hè, en aanteekenen, hè. Hier hei-je bijvoorbeeld' - en hij peuterde een deeltje tusschen de andere uit - 'neen dit niet. Hier bijvoorbeeld hei-je -' en hij wachtte met praten om het deeltje er naast los te werken. - 'Juist, hier hei-je bijvoorbeeld een deel van Potgieter.'

Hij kwam er mee bij tafel, hield het boek tusschen hun loerende koppen in, en bladerde wat. Ze zagen het wit om en naast de gedichten volgeschreven met fijn gekrabbeld schrift; noten, cijfers, onderstrepingen...

'Allemàchtig,' mompelde Wels eerbiedig.

'Zit er zóóveel aan vast?' vroeg Nico, en hij lei iets als angst in z'n stem.

Pereboom, glunder, klapte het deeltje dicht en liet het op tafel vallen. Hij lachte eens fijntjes: 'Aan vast? Aan vast? Och, àl naar je het nemen wilt. Al-naar je dieper - doordringen wilt. En ik had er nogal liefhebberij voor: heb er nòg liefhebberij voor; het is zoo'n beetje...'

'Uw studievak!' vulde Wels aan.

'Juist,' beaamde Pereboom, en hij werd ernstiger. 'En als je van een vak hoùdt... maar laten we met de les beginnen. Voorloopig moeten we zorgen, dat jullie de hoofdakte halen, en daar zit toch óók nog wel een klein beetje aan vast.'

Hij ging met een prachtig gebaar zitten; wachtte

even; de twee vrienden zuchtten vol begrijpen; toen, nuchter, vroeg Pereboom:

‘Wàt hadden we voor vandaag?’

‘Nou,’ begon Nico, en hij haalde zijn schrift voor den dag, ‘we hadden die paraphrase; het was niet zoo héél gemakkelijk.’

Pereboom nam het schrift aan; ook dat van Wels, die ‘Asjeblieft’ erbij zei; even keek hij het gemaakte werk in, en, nadenkend, met een pauze bij ieder wijs woord, kwam-ie:

‘Nee, dát ís ook nièt zoo héel gemákkelijk. Enfin, ik zal het nakijken...’ Opeens stopte hij; lichte wrevel kwam er op z'n gezicht; hij schudde flauwtjes het hoofd; hij wees een plaats in Barends werk aan: ‘Verkeerd begrepen dat beeld, hoor. Enfin...’

De twee zaten doodstil, Wels met spijt, dat-ie dit weer den grooten man moest aandoen. Pereboom wachtte 'n oogenblik; toen, als afschuddend een naar droombeeld, stond hij op, borg de schriften in z'n bureau; scharrelde daar even, en kwam terug met 'n paar andere cahiers.

Nico en Barend pakten gretig hun werk aan, en gingen dadelijk kijken.

Pereboom ging weer zitten. ‘Ja,’ moedigde hij ze aan, ‘kijk maar eens even in, ja.’ En terwijl ze ijverig nota namen van zijn correctie, praatte hij door:

‘Er is vooruitgang bij allebei hoor. Eerlijk gezegd, het is al voldoende, het is zeer voldoende

voor 't examen zelfs; *zes*, ik geef niet gauw *zes;* 't zou licht *zeven* worden op 't examen... Maar ù' - en Wels werd een kleine jongen bij die plotselinge beleefdheid - 'maar ù heeft het slot te plotseling gemaakt; net, hè, of u er geen raad meer mee wist...'

'Ja,' bekende Wels nederig, ik zàt er ook een beetje mee.'

'En ù, meneer de Haas.'

- 'Jaja,' kwam Nico al-

'en u, meneer de Haas - ik heb het er trouwens onder gezet: inleiding van bijna veertig, slot van ruim dertig, eigenlijk opstel goed vijftig regels, da's geen verhouding.'

'Omdat,' ging Nico zich aan 't verontschuldigen, 'omdat u laatst gezegd had...'

'Ja natuùrlijk, natuurlijk -' en Pereboom had den doceertoon te pakken, 'maar het is de gewone kwestie weer: maat houden in alles. En bij stijl is het van veel belang: èvenwicht. Anders komen er kinderen met waterhoofden of kinderen met veel, met veel te groote lichamen...'

'Je hèbt toch lui, die maar raak schrijven!' viel Nico uit; hij schrok er zelf van en voegde er maar gauw bij: 'Tenminste...-'

'Juist, ga maar door!' zei de sluwe Pereboom.

En Nico retireerde: 'Tenminste die, die het vanzelf goed krijgen.'

Wels, ijverig, viel in: 'Ja, die vanzelf de goede

verhouding krijgen. Pool, bij ons, zegt altijd zoo iets; hij...'

'Heeft die meneer Pool z'n hoofd-acte al?' informeerde Pereboom venijnig.

'Nee,' antwoordde Barend.

'Let dan eens op, hoe het lui met zulke theorieën gaat op 't examen. Dergelijke wilde jongelui -' Pereboom werd zéér ernstig - 'dergelijke would be genieën hebben meestal een keer of wat zàkken noodig, eer ze begrijpen, dat wèrken; degelijk werken onder beproefde leiding noodig is.'

De twee vrienden zwegen een oogenblik verlegen. Eindelijk begon de Haas schuchter: 'Ik heb heelemaal niet bedoeld...'

'Dat begrijp ik wel,' redde Pereboom hem, 'neen, dàt begrijp ik wel. Trouwens, m'n opmerking was ook niet van zóóveel belang. De opstellen wàren voldoende, waren zéér voldoende.-

Waren er nog moeilijkheden?'

En de les ging door.

Wels en de Haas namen papier voor zich; de groote Pereboom sprak. Hij dicteerde aanteekeningen; hij liet de vrienden lezen, en ondervroeg ze, speelde examentje met ze. Hij onderstelde iets en haalde het Woordenboek, en dat gaf hem gelijk. Hij vertaalde een Latijnsche uitdrukking, en zei een regel Gotisch op, uit het 'Onze Vader'. Hij gaf een jaartal met datum en al...

En toen de les om was, gingen beide vrienden als bescheiden jongelingen weg.

Op de donkere gracht hadden ze 't over Pool, die wel sjeezen zou; in de lichte straat staken ze wel een sigaar op, maar ze keken geen meisje aan.

Voor Barends huis bleven ze nog even praten; van een goeie vier maanden nog; toen namen ze afscheid.

Tweede hoofdstuk.

Het regende. Met z'n kraag omhoog stapte Wels door het weer. Hij had z'n handen stijf in de zakken van z'n jas; z'n wandelstok slingerde langs z'n zijde.

Wels liep te denken, dat het 'n beetje gek was, die wandelstok. Maar hij was er erg aan gewend, 't gaf nog eens hoùding; en om half twaalf zou het wel droog zijn. Half twaalf? Zou-ie om half twaalf al naar huis kunnen? Maandagmorgen... lamme ochtend met dat hoofdrekenen. Natuurlijk zouen ze weer lastig zijn, dat waren ze altijd met hoofdrekenen. Maats natuurlijk, en Honig, dat mormel van Honig ook; hè, wat was dat toch een vervelend brok meid. Dat valsche lachen, dat eeuwige valsche làchen van d'r. Ze moest al lang van school af zijn. Maats ook. Veel te wijs. Gaf tòch niks. Allebei net goed, om 'n heele klas te bederven... Zaterdag had-ie gebóft, toen de boven-

meester kwam. Ja, jà, die had het wel gemerkt, dat het mooi stil was; Maats vlaste op 't boek en hield 'em koest, en Honig was thuis, en de anderen waren bang, omdat-ie die halve gàre 'n paar tikken had verkocht... maar het was verbazend rustig, en Beckers had het wel gemèrkt...

Daar ging de tram voorbij; de paarden klotsten, sjok sjok; lange wagens had je tegenwoordig... Hé bonjour, daar stond Pool. Ja, dàt tramde maar, dat heer. Bonjour. Wat 'n gemeene gele jas had-ie aan, Pool. Wat stònken die jassen... Pool hàd het allemaal toch maar; trouwens, 'n branie, die Pool. Maar de bovenmeester had 'em in de gaten! Dat-ie onverschillig was, en luilakte.

Wat 'n stomme vent eigenlijk, Pool, om nooit es wat uit te voeren. Zou zóó z'n hoofdakte wel halen! Wel ja! Van de zomer 'es kijken! Dat werd een tweede Van Putten. Och jà, die Van Putten. Getrouwd, en géén hoofdakte! Maar die z'n klàs was tenminste goed.

Hè, dàt was 'n klas! Maar Pool zijne, treurig, hoor. Vrije orde, jawel, het smoesie van Bergsma napraten.

Wels grinnikte even. Dan had hij óók vrije orde met Maats en die meid van Honig! Met Juli, dan moest Bergsma z'n gang maar es gaan. Dan was er verhooging, en dan kreeg-ie Maats en Honig allebei; dan kon-ie z'n hart ophalen.

Nou, daar kwam ze an, de meid van Honig. Och jà, zoo hartelijk, hè, net of ze 't niet juist

dêe om hem te némen. Jawel, hoepel maar óp...

Wels was nu vlak bij school. De deur was nog dicht. Tegen de muren stonden kinderen gedrongen, om wat beschutting te zoeken. In een portiek aan de overzijde zaten de jongens van de hoogste klas schreeuwend te redeneeren. Af en toe kwam er een 't portiek uitgerold. Midden op de straat liepen groepen meisjes, samengedrongen onder eigenwijze paraplu's.

Een groot blond kind kwam Wels tegemoet gehold. Onder haar mutsje uit hingen de lange natte haren; uit haar cape droop het water. Wild liep zij tegen Wels aan, en ging aan z'n arm hangen. ‘Dag Meester!’ schreeuwde ze.

Wels probeerde haar arm los te peuteren. ‘Dag Greta,’ antwoordde hij, en toen, als tegen 'n groot mensch, ‘kom, zég, niet zoo mal nou. Een e... beetje fatsoenlijk, hè.’ Maar Greta, hield dapper vast, en stapte vertrouwelijk mee. ‘Meester!’ kraaide ze, ‘Meester, heb u geen paraplu?’

‘Kom nou, kóm nou,’ mopperde Wels, en hij probeerde d'r weer weg te duwen. Maar zij liet 'em niet los. ‘Omdat het zoo regent!’ gierde ze, ‘en u met uw wandelstok!’

Ze waren voor de deur gekomen. ‘Nou; nòu,’ probeerde Wels gemoedelijk, en wéér trachtte hij z'n arm vrij te krijgen. Hij werd driftig. Een kind had aangescheld en de schooldeur ging open. ‘Meester, mag ik mee naar binnen?’ vroeg Greta. ‘Néé,’ zei Wels ruw, ‘kom ruk òp!’ Het werd nu

méénens; hij rukte en schudde stéédsheftiger... ‘Nooit! nooit,’ zong Greta gerekt.

Dreigend hief Wels z'n stok op, - daar verscheen de bovenmeester in de deuropening. Greta liet los, en ging achteruit. Wels schrok een beetje. Toen keek-ie ineens z'n plaag na, met iets als een schalkschen blik. ‘Ondeugd!’ acteerde hij minzaam, net of-ie den bovenmeester nog niet eens zag. ‘Morgen,’ zei die droog.

Wels zàg hem nu, en groette beleefd. ‘Wat 'n wéér, wat 'n wéér!’ ‘Nou,’ zei het hoofd, ‘straks tenminste maar eens extra voeten laten vegen!’

‘Ja, da's wèl noodig,’ vond Wels. Hij liep de gang in, en Beckers bleef aan de deur staan.

Op de verste mat stonden Wels' collega's.

‘Morgen dames, heeren,’ groette hij plechtig, even aan z'n hoed tikkend.

‘Goeien morgen!’ ‘Morgen Wels!’ ‘M'neer Wels,’ werd z'n groet beantwoord.

‘Wat 'n wéér, wat 'n wéér!’ zong Wels.

Juffrouw Veen, klein ouderwetsch wijfje van over de vijftig, gichelde even.

‘Heb ù nogal je wandelstok op meegenomen!’

Van Putten, burgermannetje met grijzend kinbaardje, lachte mee:

‘Nou had je je démi óók nog thuis motte laten!’

De anderen, Pool en Zwaan, knikten beleefdtoestemmend mee, toen Van Putten ze aankeek, of-ie zeggen wou: ‘Hoe vìn je die steek?’

Wels nam 'n vrijzinnige houding aan, maakte

'n wandelende beweging met z'n stok, kuchte, en zei: ‘Nou, je behoeft je toch niet door het wéér te laten, hm, ringelooren. Wat?’ En hij keek vragend naar Zwaan en Pool, om ze tot mede-vrijzinnigen te promoveeren.

Maar Zwaan gaapte achter z'n hand, en Pool zei nuchter: ‘Ik heb getramd.’

‘Maar wij zijn toch niet bang voor een buitje?’ hield de geharde Wels vol.

IJverig viel juffrouw Veen in:

‘Nou, maar an de leeftijd legt het 'em lang niet altijd, hoor, of je d'r tegen kan. Als je hier juffrouw Essers en mijn neemt, dan wil ik nog welles zien, wie d'r eigen nou het meeste inbakert...

Juffrouw Essers gaapte, net als Zwaan; en stapte naar d'r klas. Zwaan stapte mee weg...

‘*Ik* heb getràmd,’ hield Pool grimmig vol en hij keek Wels eens áán.

Juffrouw Veen richtte zich tot Van Putten:

‘Zij wordt er wel kwaad om soms, as ik het 'er zeg. Maar het is zoo. As je nou es effen nagaat...

‘Ik,’ zei plotseling Van Putten, en hij lachte glunder, ‘ik voor mijn - hij overschreeuwde de juffrouw, die nou d'r mond moèst houden, ‘ik bevind me maar het beste bij mijn dikke - grijze bòrstrok.’

‘Je kan je harden,’ zei Wels, ‘en je kan je verwennen.’

Pool verdween.

Juffrouw Veen begon weer verder te redeneeren. Over háár en over juffrouw Essers. Eerst tegen Van Putten, maar toen die weer begon over z'n borstrok, richtte zij zich tot Wels, die alles aanhoorde, en zich suf zocht naar een verstandige opmerking...

Van Putten stapte weg.

'Weet u, wat ik denk,' zoo besloot juffrouw Veen vertrouwelijk, en zij trok een erg meewarig gezicht, 'weet u, wat ìk denk? Ze loopt met de téring onder d'r leden. Let u 'es op, op d'r kùch, zoo'n echte kuch. Ik kan soms met 'r te doen hebben, da's waar.'

Wels schudde bedroefd het hoofd, en vond niets verstandigs om te zeggen.

Net zette de bovenmeester de deuren wijd open, en de kinderstroom kwam aan. 'Twéé áán twéé,' kommandeerde Beckers, 'en voeten vegen!'

Wels ging de trap op.

'Tut, tut!' hoorde hij achter zich de schelle stem van juffrouw Veen. 'Langzamer lóópen. Twee aan twee! En véég je voetjes!' De voorste kinderen kwamen de trap op, achter Wels aan.

'Kalm; kàllem,' zei Wels. Vol waardigheid keerde hij zich om en bleef midden op de trap staan, om door z'n blik alléén, de opdringende kindermassa terug te houden. Maar al gauw moest-ie doorloopen, want er was geen houden aan... Joelend kwamen ze de trap op, drie, vier te gelijk. 'Meester!' hoorde hij boven het rumoer uit

Greta Honig stem. ‘Meester! Ik ben zoo na...t’.

‘Twéé áán twee!’ zei Wels met nadruk; maar het gaf niets, en hij liep maar door...

Boven aan de trap stond de oude Van der Heijde, de oudste van 't personeel. Hij rookte kalm zijn sigaar, en keek rustig op de woelende massa onder hem neer, waar Wels nu middenin liep.

En de kinderen kwamen weer twee aan twee te loopen, zoodra zij den grijzen kop zagen, en zochten kalm hun klassen op.

Wels bleef even praten met Van der Heijde; met 'n gevoel of-ie dáár in de luwte stond.

Greta Honig zelfs liep kalm voorbij.

Toen stapte ook Wels naar z'n lokaal.

De bel ging. Wels keek deftig de klas rond. Alle kinderen zaten netjes, behalve Greta Honig. Ja, natuurlijk diè. Wels klapte even in de handen, en zei rustig: ‘Kom, Greta.’

Greta liep bedaard naar haar plaats en ging zitten.

Alles was stil.

‘Ik wacht,’ zei Wels toen beteekenisvol.

Het bleef stil. Een enkel zoet kind bewoog even, om nòg netter te gaan zitten. Wels bleef zwijgend staan. Maats was er niet, merkte hij met genoegen, maar hij fronste z'n voorhoofd, en vroeg plechtig: ‘Wie weet waar Maats is?’

Plotseling gingen er vingers omhoog; 'n paar jongens schreeuwden luid over de klas, dat Maats

z'n schoenen stuk waren; 'n paar andere riepen even hard: ‘Da's nietes,’ en Greta Honig gierde hard boven allen uit: ‘Hij zit in z'n vel, as-ie niet gestroopt is!’

Wels greep een liniaaltje, en tikte er heftig mee op het tafeltje naast hem; toen het rumoer bedaarde, zei hij: ‘'k Vraàg jelui nog niks. Zit stil. Honig hou je mond!’

De klas zat weer stil. Tweemaal deed Wels, of ie weer wat zeggen wou, maar verhinderd werd door een of ander geluid; toen sprak hij zachtjes: ‘Wie wéét, waar Maats is, kan z'n *vinger* opsteken. Monden dicht.’

Er ging één vinger omhoog. ‘Zoo,’ zei Wels voldaan, ‘hou 't maar vóór je, we zullen zèlf wel eens onderzoeken.’

Een paar jongens grinnikten; toen werd het stil.

‘'k Wacht nog aldoor,’ zei Wels idioot. Op z'n gemak wandelde hij naar den rooster van lesuren, en bleef dien beschouwen, met z'n rug naar de klas gekeerd.

De kinderen zaten stil te wachten; een enkel keek om naar den meester.

‘'k Wacht nog aldoor!’ verzekerde deze zonder om te zien.

‘Lamme ochtend,’ stond ie te denken. ‘Rekenen, lezen, nou.’

‘'k Wacht nog aldoor!’ riep hij dreigend.

En hij dacht verder:

‘Nederland, bah. Taal, dictee maar.’

Hij keerde zich om, en keek op z'n horloge. Zoo, ruim een kwartier om!

‘Greta Honig, haal es een glas water!’

Greta trippelde naar het tafeltje, en ging met nuffige beweginkjes, het glas in de hand, het lokaal uit.

‘'k Zal nog maar wat wachten,’ verklaarde Wels weer, ‘we schijnen vanmorgen geen haast te hebben.’

‘Nee,’ fluisterde een van de jongens.

Wels hoorde iets. ‘Nóg niet stil genoeg,’ bleef hij zeuren.

Greta kwam terug met water. ‘Zet maar neer. Dank je,’ sprak Wels.

Greta ging zitten. Het meisje naast haar fluisterde wat. ‘Of ze zelf ook gedronken had’ natuurlijk.

Wels stapte op haar af. ‘Wat had je?’ vroeg hij streng. Het kind zweeg; maar Greta, verontwaardigd, barstte los: ‘Ze zegt dat ik gedronken heb!’

‘Sst!’ kalmeerde Wels haar; toen wendde hij zich af, en onder 't voortschrijden naar z'n tafeltje keek hij weer op z'n horloge.

‘Die draaitollen moeten d'r lui schade maar es inhalen nà half twaalf,’ dreigde hij in 't algemeen.

Maar er draaide niemand; de heele klas was stil; Greta Honig sloofde zich uit in 't ‘netjeszitten’.

Toen sprak Wels: ‘We kunnen eindelijk beginnen.’

Dezelfde jongen van daar straks mompelde weer iets. Dadelijk kwam Wels op 'em af. ‘O!’ schreeuwde hij, ‘o! van jou niet? Moet ik op jou nòg langer wachten? Goed dan!’

‘'k Dee niks,’ mopperde de jongen.

‘Je zat te klètsen!’ besliste Wels.

De jongen prevelde nog iets; maar Wels hoorde het niet, en liep weg naar de voorste bank, waar nù gepraat werd.

‘Monden dicht!’ kommandeerde hij.

Langzaam begon hij te drinken van z'n water. De kinderen keken suf toe, en kregen er dorst van.

‘Zoo,’ zei Wels, toen 't glas leeg was, we kunnen *eindelijk* eens beginnen.’

Het bleef stil.

Toen begon Wels:

‘Op een weiland...’ Hij hield op, en keek een jongen aan.

‘Wat heb ik gezegd?’ snauwde hij. De jongen zei gedwee: ‘Op een weiland, meester!’

Wels antwoordde niet, maar ging door: ‘Op een weiland liepen tachtig pooten.’

Weg was de stilte! De meeste kinderen schoten in een lach: tachtig pooten.

Allerlei opmerkingen vlogen van de eene bank naar de andere; er gingen jongens scheef zitten: ‘tachtig pooten!’

Wels kreeg een naar gevoel: daar wàs het weer: zoodra hij begòn, dan had je de herrie!

‘'k Zal maar even wachten,’ zei hij machinaal nu.

Maar het hielp niet veel; aan alle hoeken van de klas was stil gelach; en woordentwist, of 't een som zou worden van kippen of koeien of paarden! Greta Honig stak haar vinger op...

‘Kind,’ zei Wels driftig, ‘wat ìs er. Weet jij 't al soms?’

‘Natuurlijk!’ glunderde Greta.

Wels lachte gemaakt. ‘Jij bent een slimmerd, hoor.’ En toen vervolgde hij snel: ‘Als ik je nu vertel, dat er op die weide tien paarden liepen...’

Weer kwam er lawaai. Wels tikte met z'n liniaaltje op de voorste bank, maar wachtte niet eens af, of 't stil zou worden, en ging door: ‘Tien paarden dus, hoeveel kippen liepen er dan?’

De klas begon te gonzen; sommige kinderen teekenden met hun vinger cijfers op de banken; anderen vroegen aan hun buurlui, wàt de meester gevraagd had; Wels stond maar te roepen: ‘Ieder voor zich alléén! Ssst! Ssst!’

De eene vinger na den anderen werd opgestoken. Jongens klommen bovenop de banken...

Wels lachte bitter. ‘Zeker,’ snerpte hij, ‘Zeker! We zullen er eens een paar aanteekenen.’ Hij nam een potlood, haalde z'n zakboekje voor den dag en begon op te teekenen, telkens hardop de namen noemende, die hij opschreef.

‘Wilkens!’ - ‘Anna Rink!’ - ‘Sterk!’

Bij elken naam werd het stiller.

Allen zaten netjes in hun bank; alleen Greta Honig zwaaide met haar vinger. ‘Greta...’ begon Wels.

Greta keek hem áán. ‘Jij moet óók beter zitten,’ ontweek Wels. Greta gehoorzaamde.

Wels keek op z'n horloge. Nòg geen halftien. Zou-ie maar niet gaan lezen?

In de klas er naast, bij Bergsma, ging een luid gelach op. Stond zeker weer moppen te tappen, Bergsma.

‘We zullen maar even wachten!’ sprak Wels met 'n zucht, net of-ie al wat gedáán had.

De klas zat stil; de kinderen probeerden te hooren, waaròm gelachen werd daar aan de andere zijde van de schuifdeuren.

Weer ging er gejuich op in Bergsma's klas. De kinderen bij Wels glimlachten. Fijne meester, meester Bergsma!...

‘Zoo,’ sprak Wels bedaard, toen alles weer stil werd. ‘Zoo; we gaan door.’ Hij keek op z'n horloge; 't was wel zoowat tijd.

‘Leesboeken voor je!’ Met eenige bedrijvigheid kregen de kinderen de boekjes op tafel; blij dat ze wat anders kregen.

‘Te hard!’ oordeelde Wels.

De boekjes gingen weer onder tafel.

Wels teekende een naam op in z'n zakboekje.

‘Leesboeken krijgen!’ kommandeerde hij weer.

Stilletjes werden de leesboeken op tafel gelegd.

Wels, voor de klas, rekte zich uit. Hij ging op het trapje staan om alles te kunnen overzien. ‘De boéken blijven dicht,’ waarschuwde hij.

De boeken bleven dicht.

Wels nam zijn leesboek, en zocht een les op. ‘Bladzijde achttien,’ zei hij.

‘Hèbben we al gehad!’ riep Greta.

Wels keek haar dreigend aan, en herhaalde met nadruk: ‘Bladzijde achttien!’

De kinderen namen bladzijde achttien voor zich. Ze zaten stil af te wachten.

Wels bleef rondkijken.

‘Wie niet verder kan gaan,’ zei hij eindelijk, ‘die mag na schooltijd de les uitschrijven. Begint te lezen...’

Nu ging het goed.

Eentonig klonk door 't lokaal de stem van het kind dat las. Wels loerde, of-ie oogen zag afdwalen. Telkens, als er een blaadje omgeslagen moest zijn, deed Wels de ronde tusschen de banken door, en teekende aan, wie niet de goede bladzijde voor zich had. Af en toe liet hij onverwachts een kind invallen.

Suffend zaten de jongens in hun boeken te kijken en eentonig klonk door 't lokaal de stem van het kind dat las.

Wels ging wat rond kuieren, het leesboek in de hand. Op z'n teenen liep hij tusschen de bankenrijen door; keek af en toe ernstig vermanend een kind aan, dat even naar hem opzag; zei soms: ‘Verder, die d'r naast zit.’

En de klas bleef maar stil zitten.

Wels begon respect te voelen voor zichzelf.

Wat bliksem, dat lapte-n-ie 'em toch maar, daar zàten ze toch maar, hè. Omdat ze 't wel wisten, hè, dat ze d'r bij waren, as-ze niet meededen.

Zij ook, Greta; zat nou toch óók maar ordelijk. Ze moest waarachtig ook 'es d'r mond open doen! Déé ze 't maar! Kon-ie d'r metéén even mores leeren.

Was-ie niet gek, 'em af en toe nog op z'n kop te laten zitten door dat portret?

Hij werd strijdlustig nu. Het moest maar uit zijn met dat ontzien; dat was stom van 'em.

Maats ook...

Was er nou niet. Goed, maar als-ie weer kwàm, dan moest-ie aangepakt worden.

Meteen, metéén. Niet wachten, tot het te erg was, maar onmiddellijk optreden.

Hij nam het zich vast voor.

Ja, lezen, dat ging. ‘Die d'r naast zit, verder.’

Maar je andere vakken, zooals rekenen, vanochtend.

Dat had-ie ook weer stom ingepikt. Zou-ie óók 'es anders doen.

Hij zou ze 'es een uur nà schooltijd laten rekenen, gewoonweg.

Maar dan had- je dat lamme: dan kwam Beckers aanzetten, van ‘voorzichtig met krasse maatregelen’; dat hij, Wels, dàt toch niet hoefde...

En, och, hoefde, hòefde?

Welnee, dáár had Beckers gelijk aan. En 't gaf een beroerd idee voor de anderen; net of ie geen orde kon houen. 't Zou misschien Beckers aan 't twijfelen brengen ook. Nee, hij moest het zoo in z'n eentje klaar spelen...

Beckers kwam binnen.

Het kind, dat aan 't lezen was, hield op.

'Ga maar door, ga maar door,' zei Wels vriendelijk.

Het kind ging door. De bovenmeester bleef even staan luisteren, het hoofd op zij gebogen, en Wels aankijkend.

Het kind las een foutje. 'Halt,' zei Wels vriendelijk. 'Lees nog eens dat laatste zinnetje.'

Het kind làs het laatste zinnetje; weer met het foutje.

'Begrijpt ze 't wel?' vroeg Beckers.

Wels glimlachte, en kwam naar voren, tusschen de banken door. 'Zeker niet opgelet bij de verklaring,' zei hij half verwijtend tegen het kind.

'Ja, ja,' lachte de bovenmeester, en hij kwam dicht bij Wels staan, 'jà, jà, opletten en altijd opletten, en toch weer vergeten; en altijd maar aan den gang blijven...'

Wels probeerde niet eens Beckers' gebazel te begrijpen, en sprak zuchtend: 'Ach ja.'

Beckers lachte luid.

Verbaasd keken de kinderen toe.

Beckers bedaarde; keek vol bescherming zijn jongen vriend aan; tikte-n-'em eventjes op den schouder.

Wels poseerde den gedesillusioneerden jonkman.

Beckers grinnikte, en zei vertrouwelijk: ‘Je zal iets zesmaal uitleggen;... goèd uitleggen... Reken gerust op den zevenden keer.’

Wels poseerde door; hij voelde waar 't heen moest, en sprak, als uit den grond van zijn hart, van z'n onderwijzers-hart: ‘Ja, ze zijn stom.’

Toen keek de bovenmeester, met wijzen blik over z'n bril, Wels aan. Er kwam iets humaans in z'n toon, toen hij zei: ‘Dom? Ach, Wels, zou het misschien ònze domheid zijn, die verwacht, dat...’

En Wels, vol begrijpen, werd week, en schudde sprakeloos van ja. Hij dacht over 'n handdruk...

‘Ik heb jouw tijd óók doorgemaakt,’ geurde Beckers, ‘ik ben er ook wel eens wanhopig onder geweest... Maar dàt is niets; dàt komt wel terecht... Als je maar orde hebt, dan komt de rest wel vanzelf.’

‘Nou,’ viel Wels nu flink in, ‘d'r onder zal ik ze wel houen... Hou je gemàk, Greta Honig!’

De bovenmeester keek even om naar Greta, die gauw netjes ging zitten; toen fluisterde hij aan Wels' oor: ‘Dát kind, daar moet je voorzichtig mee zijn; vooral niet te vrij, daar krijg je last van. Is dat niet dezelfde van van-morgen aan de deur?’

‘Ja,’ zei Wels met een glimlach, ‘ze was van ochtend een beetje dol.’

Beckers schudde met een bedenkelijk gezicht van ja, en bleef in gedachten staan.

Wels, na even aarzelen, begon weer tegen het kind, dat de fout gelezen had:

‘Luister 'es even, Mientje; heb je wel eens een spiegel gezien?’

Mientje gichelde. De bovenmeester knikte van: ‘Juist, zoo kom je d'r,’ en verliet het lokaal, onderweg hier en daar aan een elleboog duwend, die uitstak.

Wels bevroor dadelijk.

‘Zit niet zoo mal te lachen, kind. Geef me antwoord: heb je wel eens een spiegel gezien? Ja of neen?’

Mientje kleurde, en knikte van ja. Een paar kinderen kwamen los, en praatten lachend met elkaar.

Greta Honig keek vroolijk rond, rekte zich toen eens uit, en sprak met klagende stem: ‘Ik niet, ik heb nog nooit een spiegel gezien.’

De klas gierde 't opeens uit. Wels voelde plotseling woede in zich opkomen, en gaf een harden slag op de bank voor hem. ‘Stil!’ schreeuwde hij. Toen keerde hij zich om naar Greta Honig: ‘En jij zal om half twaalf wel 'es leeren, je aardigheden voor je te houden.’

Even wachtte hij. Alle kinderen waren geschrokken, en zaten koest. Greta Honig keek 'em aan, of 't wel meenens was.

Wels kruiste de armen over de borst, ging tegen het kachelschut staan, en lachte schamper. ‘Wat zouen jullie wel denke,’ begon hij verachtelijk,

‘wat zouen jullie wel denken, hè? Laat er nog één het hart in zijn lijf hebben, een mond open te doen! Nou moeten jullie maar 'es een kwartiertje tot bedaren komen.’

En hij bleef staan afwachten. Keek af en toe op zijn horloge. Een paar minuten bleef het stil.

Toen begon er een kind zich om te draaien. ‘Jij blijft!’ grauwde Wels.

Een tweede kind bewoog. ‘Nummer drie die blijft,’ zei Wels onmiddellijk. Hij haalde z'n notitieboekje voor den dag, en schreef er drie namen in.

Maar telkens en telkens weer bewoog er een kind; het leek wel, of de schrik er uit was. ‘Ook maar schoolblijven,’ zei Wels, ‘d'r kan nog méér bij.’ En hij schreef maar namen in z'n boekje.

Greta Honig zette een elleboog. ‘Kan je niet anders zitten?’ vroeg Wels.

‘'k Doe niks. Ben voor niks telkens opgeschreven,’ mopperde Greta.

Wels hield zich kalm. ‘Ga jij je gang maar, dat komt nà schooltijd wel in orde,’ zei hij koel. En hij liet 'r zitten zooals ze zat.

Weer keek hij op z'n horloge. Zoo, half elf, dat viel waarachtig mee!

‘Boeken weg!’ kommandeerde hij, ‘en je armen over elkaar.’

De boeken verdwenen, en de klas zat te wachten.

Wels stond in gedachten bij het raam, en lette niet erg meer op de kinderen. Er ging gefluister van bank tot bank, er kwam wat beweging... er

werd zachtjes gelachen hier en daar. Maar Wels staarde voor zich uit, over de kinderhoofden heen, en dacht na.

Een verduiveld leuken kijk had die Beckers toch op je. Want zóó was het toch maar: de òrde liet niets te wenschen over; maar de beroerde stommiteit van zoo'n héële klas! En er was geen liefhebberij in, dat was 't 'em. Hè, je moest eens een klas krijgen, die een ander niet voor je verknoeid had. - Maar ondertusschen, hij zat nou met dit zootje.

Nou, maar weer 'es doorgaan, Nederland nog, en taal.

Hij tikte even met 'n stokje, en zei royaal: ‘Zie zoo, nu zijn we zeker weer klaar om verder te gaan, hè.’ Net of-ie met bewustheid z'n klasse zoo'n vijf minuten vrijheid had gegeven. Het suggereerde werkelijk de klas; er kwàm stilte.

Wels liet de kaart van Nederland, die hoog aan den muur hing, zakken; terwijl hij het touw stevig vastbond, keek hij telkens om naar de klas.

Hij ging op z'n stoel zitten bij het tafeltje, lei z'n notitieboekje open voor zich, en keek even rond. De meeste kinderen zaten suffig te kijken naar de kaart; naar al de rare vlekken en lijnen; Marken was net het oog van de Zuiderzee, en Nederland was net een doghond, en Noord-Holland een sneeuwpop; de Noordzee was precies een vaas. Het ééne eiland benedenaan was net een omgekeerde pijp; daaronder had je den Braakman, die z'n naam was

leuk om te onthouden; en daaronder, wat was het dáar smal! Daar moest je oppassen - als je daar liep, had je veel kans om in den Braakman of in België te vallen. In het midden, daar was de Kromme Rijn; en de grootste ezelachtigheid van de heele aardrijkskunde was, te wijzen dat dáár de Rijn langs liep. - - - -

Wels riep één van de kinderen voor de kaart en ging beurten geven, en teekende serieus in z'n boekje aan. Er ontstond een soort loterij-belangstelling in de klas, want je kon moeilijke en gemakkelijke beurten krijgen.

Greta Honig riep telkens 'ja' of 'neen', als er iets aangewezen werd; maar dat was nu ook het éénige onaangename, vond Wels; en met háár zou hij om half twaalf wel afrekenen.

Elk kind kreeg geregeld z'n vijf beurten; de tijd voor Aardrijkskunde was al gauw om, maar Wels ging door, om alle kinderen een cijfer te kunnen geven. De kinderen begonnen te draaien, en te praten met elkaar - Wels waarschuwde af en toe, maar ging weer door. De bel zou nu wel gauw gaan, nog even doorzetten - - - nog drie, vier kinderen - hij kon toch de halve klas geen schoolblijven geven... Ja, maar het werd nou toch al te bar, dat kon zoo niet daar. Woedend vloog hij tusschen de banken door naar den jongen Wilkens, en sleurde hem naar voren. 'Au!' riep de jongen alvast.

'Wat dacht je?' siste Wels, en hij gaf den jongen een draai om de ooren. 'Wat dacht je?' vroeg hij

nog eens, en hij gaf den jongen een duw, dat-ie tegen den muur viel. ‘Au,’ riep weer de jongen.

‘Schreeuw nòg eens!’ riep Wels nu met heesch geluid, en hij ranselde in 't wilde weg op den jongen los, ‘kom, schreeuw dan, schrééuw dan!’ De jongen hield z'n armen beschuttend boven z'n hoofd, en kreunde.

‘Zoo,’ sprak Wels hijgend, terwijl hij z'n manchetten weer in z'n mouwen stopte, en met nog wilden blik de klas rondkeek. Alle kinderen zaten zonder bewegen in de banken.

Wels bedaarde wat; hij voelde nog z'n handen beven; hij ging weer op z'n stoel zitten, en keek in z'n boekje, wie volgen moest.

Wilkens stond te snikken bij den muur.

De schoolbel ging.

Wels stond weer op, lusteloos in eens; met maar één verlangen: d'r uit, d'r uit, noù eindelijk 'es de straat op...

Het rumoer, dat anders altijd volgde op het luiden van de bel, bleef nu uit. Wels dacht even na. Toen zei hij: ‘De schoolblijvers zal 'k vanmiddag om vier uur houen; nu blijft alléén Wilkens. Eén!’

En wonder netjes gingen de kinderen het lokaal uit.

Op de gang was wat herrie: andere klassen liepen er door elkaar, lachend en pratend de kinderen. Bergsma lette nergens op; hij was in gesprek met een jongen...

De kinderen van Wels liepen zwijgend naar hun kapstokken; ze gingen twee aan twee staan, als een begrafenisstoet. Wels sprak geen woord.

Met drukke gebaren kwam Beckers voorbijgeloopen, gaf 'n paar grauwen tegen kinderen van Bergsma.

Wels zei kortaf: ‘Vooruit’. Z'n klas stapte de trappen af.

Beckers knikte goedkeurend, en liep mee naar beneden.

‘Dat afloopen van sommige klassen, hè,’ zei hij zuchtend tot Wels.

En Wels antwoordde luchtigjes: ‘Jà; en 't is toch alleen een kwestie van willen.’

Bij 't weer teruggaan naar zijn lokaal, toen de school was afgeloopen, kwam er iets als twijfel bij Wels op.

't Was toch een beroerde ochtend geweest. Stom dat-ie ze nou niet meteen schoolgehouden had; nou begon dat vanmiddag weer met 'n ouë rekening, en dan kwam er weer meer bij, en om vier uur, dan kon-ie ze tòch weer niet lang genoeg houden, om het gezeur van Beckers. Enfin. Ja, Wilkens stond er nog; waar óók! Stel je voor, dat die thuis klagen ging...

Wels trad weer z'n lokaal binnen, en keek tersluiks naar Wilkens. De jongen stond zeer kalm bij den muur, met neergeslagen oogen.

‘Ben je nou kalm geworden?’ vroeg Wels. De jongen antwoordde niet.

‘Ik zal je straks naar huis laten gaan, en vanmiddag 'es kijken, hoe je gedrag is. Als er van-

middag maar wàt aan mankeert, dan krijg je een flink pak - een flink pak ransel van me; dan... e... zal j'es wat anders zien dan vanmorgen.'

De jongen had gehoord van 'huis laten gaan' en bleef nu wijselijk zwijgen. Wels, de diplomaat, ging verder: 'Ben ik vanmiddag tevreden over je, dan zal ik dit van vanmorgen maar vergeten. Ik zal dan maar denken dat je daarnet woedend was en niet wist wat je dee.'

'Ik déé ook niks,' zei de jongen zacht.

Wels knikte. 'Juist,' zei hij. 'zie je wel dat je 't niet wist?'

De jongen zweeg weer, en dacht: 'Als je me nu maar gaan liet.'

Wels keek hem nog een oogenblik aan, en zei toen: 'Ga nù maar weg, Wilkens.'

Wilkens ging weg, en mompelde nog iets als een groet.

'Zoo,' dacht Wels, 'die houdt thuis z'n mond wel.'

Terwijl hij z'n jas aanschoot, keek hij naar buiten. Het regende niet meer.

Op de gang haalde hij Bergsma in, die óók wegging.

'Wil je wel gelooven, da 'k moè ben?' zei hij tot dezen, met zonderlinge eerlijkheid.

'Ja,' grauwde Bergsma.

Samen gingen ze de trap af.

'Om d'r bij zoo'n zootje nog wat in te krijgen,' leuterde Wels, net of-ie Beckers voor had.

Bergsma keek hem even aan.

‘Wie kreeg er daarnet zoo op z'n ziel van je?’ vroeg hij nuchter.

Even keek Wels sip; toen antwoordde hij luchtig: ‘O... ja da's waar! Die uil van een Wilkens, daar ging ik tegen te keer, jà, dat zal je misschien gehoord hebben. Ja, hè...’

Maar Bergsma bleef staan; hij keek Wels aan, met een bitteren glimlach, en Wels zweeg. Opeens viel Bergsma uit: ‘Kerel, loop alsjeblieft niet zoo d'r omheen te draaien, je hebt 'em gewoonweg àfgeranseld.’

Wels probeerde nog wat te redden. ‘Nee,’ zei hij, ‘ik heb hem zoo goed als niet aangeraakt...’

Bergsma, driftig, mompelde 'n verwensching, en stapte verder de trap af, terwijl Wels lummelig volgde.

Beneden aan de trap draaide Bergsma zich opeens om. ‘Wat ben jij toch voor een sujet,’ viel-ie weer uit, ‘moeten we nou mekáár verdomd óók nog loopen voor te liegen? We slikken waaràchtig al genoeg - nou moeten we nog bang voor mekáár ook worden!’

Wels keek hem verschrikt aan. ‘Ik snàp je niet,’ zei hij toen, kwasi berustend.

‘Als je dan maar weet, dat ik joù bliksems goed snap,’ grauwde weer Bergsma, en hij opende de deur van Pool's lokaal, waar ze vlak bij stonden. ‘Ga je mee, Pool?’ riep hij naar binnen.

Wels dacht even over maar vast weggaan, maar hij vond dat het mal zou staan, en hij bleef.

Pool, met z'n gele jas aan, kwam het lokaal uit.

‘Wat mankeert joù?’ vroeg-ie Bergsma.

Met z'n drieën gingen ze 't school uit.

‘Och,’ zei Bergsma. ‘Niks. Beckers had d'rnet weer de aardigheid zich met mijn jongens te bemoeien bij 't afloopen.’

‘O,’ dacht Wels, ‘daarom werd-je zoo venijnig!’ Hardop zei hij: ‘Nou bonjour, 'k ga dezen kant uit,’ en hij maakte groetbewegingen.

‘Beckers,’ zei Pool met nadruk, en Wels bleef nog even staan - ‘Beckers begint vervelend te worden.’

‘Dan moet je 'm dat eens in z'n gezicht zeggen,’ was Wels dapper, zoo bij z'n neus langs.

Pool begon hartelijk te lachen: ‘Nee maar Wels... Ha ha! Nee maar, jij bent toch net Multatuli, hè!’

Bergsma schoot ook in een lach.

Wels voelde, dat-ie 'n kleur kreeg. ‘Hè, wat aardig,’ zei hij, verlegen weg-stappend.

Pool en Bergsma bleven hem lachend nakijken.

‘Multatuli!’ proestte Pool nog eens.

Wels vond ze net twee straatjongens...

Derde hoofdstuk.

Wels had zitten werken, den heelen avond. Z'n ‘hok’ stond vol tabaksrook; het tafeltje lag met papieren en boeken.

Wels rekte zich eens uit, en stopte een versche pijp. Hij hoorde voetstappen. Slof-slof ging het; z'n moeder was het zeker. Hij zette gauw z'n deurtje open. Ja, daar kwam ze binnen, een kop dampende koffie dragend.

‘Ha!’ riep de zoon. ‘Dank u! Dat zal me smaken!’ En behagelijk begon hij z'n koffie te slurpen.

Het vrouwtje stond glimlachend het kamertje rond te kijken; ze knipoogde tegen 't licht. ‘'k Zal de deur maar even open laten, Barend. Je zit zóó verschrikkelijk te rooken...’

Wels knorde genoeglijk. ‘Ja, rooken hoort er zoo bij, als ik werk, hè,’ en hij leunde eens gemakkelijk achterover in z'n stoel. ‘Van een kop koffie knap je anders wel op.’

‘Ik ben dol op koffie, en je vader ook,’ sprak de moeder. ‘Trouwens jij houdt er óók wel van. Henk niet zoo.’

‘Ja,’ antwoordde Wels, ‘Koffie wekt óp. Weet u, wat lui doen, als ze bijvoorbeeld een heelen nacht moeten werken?’

‘Nou?’ vroeg de moeder, en ze liet zich ongemerkt op 'n stoel glijden.

‘Als ze bijvoorbeeld om 'n uur of twaalf 's avonds wat sufferig worden, en slaperig, ziet u. Ja, dat wór je; dat kan je gebeuren, as je 'n beetje zwaar gestudeerd heb. Ik ben dan altijd zoo wijs om maar naar bed te gaan...’

‘Gunst ja, natuurlijk,’ viel de moeder in.

‘Maar als ze dan met geweld òp willen blijven, dan zetten ze sterke koffie; verschrikkelijk sterk, ziet u. En dan nemen ze een of twee koppen daarvan, en dan is alle slaperigheid en sufheid weg... Dan kunnen ze desnoods den héélen nacht doorwerken...’

Moeder Wels rilde. ‘Da' vind 'k toch overdreven hoor,’ betuigde ze.

‘Ja,’ gaf Wels toe, ‘het is stom.’

Hij had z'n koffie op, en begon weer te rooken. Maar aanstalten om weer te gaan werken, maakte-n-ie niet, en de moeder bleef nog wat zitten.

‘Is Henk al thuis?’ vroeg Barend.

‘Nee,’ antwoordde zij zuchtend.

Hij schudde het hoofd en staarde in de lamp.

‘Henk is raar tegenwoordig, hoor,’ sprak het vrouwtje.

‘Henk is stòm,’ besliste Barend.

De moeder antwoordde niet.

Barend ging door:

‘Hij maakt zich véél te druk met dingen, waar-ie niet mee noodig heeft. Dat loopt goddome - ja, hij vloekte! - dat loopt vergaderingen af, of-ie niks anders te doen heeft. En die eeuwige verwaandheid van dat heer...’

Moeder Wels stond zuchtend op.

‘Alle kinderen zijn niet hetzelfde,’ sprak ze.

Wels hoorde het niet eens; hij trok 'n paar keer nijdig aan z'n pijp, en mopperde verder:

‘En dat praat maar overal over mee. U moet niet denken, dat-ie z'n eigen minder voelt dan iemand die degelijk ontwikkeld is...’

‘Ja,’ zei de moeder, ‘ik geloof dat-ie bijvoorbeeld een onderwijzer niet eens erg... En een onderwijzer is toch in allen gevalle... hoe za 'k het zeggen...’

Barend maakte een afwerend gebaar. ‘Och wat, je hebt onder òns óók dat soort lui. Bij ons op school bijvoorbeeld. Hei-je óók van die leege vaten... Maar wie 't laatst lacht, lacht het best, denk ik maar.’

En als bij plotselinge ingeving greep hij een boek, en zette een studeergezicht. De moeder zag het vol eerbied aan. ‘Brengt u m'n brood strak maar hier,’ zei Wels, verstrooid al.

‘Goed,’ zei de moeder. Zij wou niet meer hinderen, greep den leegen koffiekop en verdween zachtjes.

Wels ging zitten staren, over z'n boek heen, en dacht over z'n broer Henk. Een verwaand sujet. Een schreeuwer. Was godbetert al róód op zijn manier! Nou, stom! Dat moesten ze op kantoor in de gaten krijgen! Dan ging ie de laan uit, meteen! Daar was 't nog véél gevaarlijker dan op school. Die rooie schoolmeesters, anders óók stomme lui!

Wat hadden ze aan hèm het land! Zoete jongen, zei Pool. Goed, best; zoete jongen. Tenminste zoet genoeg, om z'n ouers niet uit te eten...

Hij lei z'n boek neer, en maakte zich kwaad in z'n eentje. Hield in zichzelf een speech. Was logisch, nuchter. Dit zei hij maar altijd: streken ze niet evengoed hun tractement op, de schreeuwers? Wie belette ze, hun congé te nemen? Nou dan!

Hij kreeg lust, eens te debatteeren er over. Henk zou nu wel thuis zijn.

Halve gare, met zijn vergaderingen...

Wels blies zijn lamp uit, en verliet het kamertje. Hij stak het binnenplaatsje over. Wat 'n heerlijk weer!

In de huiskamer brandde hoog het licht nog. Barend trad binnen. ‘'k Zal toch m'n brood maar hier opeten,’ zei hij tot z'n moeder, die vreemd keek. ‘Wàt je gelijk hebt,’ antwoordde ze.

‘Bonsoir,’ zei onderhand Barend tegen z'n broer. Die zat een boek te lezen en keek op. ‘Zoo, Barend.’ - Vader Wels las de krant. ‘Wel papa, is er nog nieuws?’ vroeg Barend, terwijl hij 'n stoel nam. Het mannetje keek op van z'n krant: ‘Nee...’ antwoordde hij, ‘Niks bijzonders. Zeg, je gaat toch noú niet meer aan den gang, hè? 't Is bij twaalven...’

Barend stelde hem gerust. ‘Nee, 'k heb van avond m'n portie gedaan hoor. 'k Eet een boterham en ga dan naar bed.’

Henk sloeg z'n boek dicht. ‘'k Heb óók slaap.’

De moeder zette voor beiden brood klaar en ze begonnen te eten.

‘Jij zal je anders van avond niet hebben doodgewerkt,’ sprak Barend terloops.

‘Dat niet nee,’ zei Henk leuk.

Een poos aten ze zwijgend voort; de moeder dronk een kopje koffie, en de vader las z'n krant verder.

‘Jij verknoeit je goeie tijd op 'n stomme manier,’ begon Barend weer.

‘Nou, nou,’ suste de moeder.

Henk keek even vreemd op. ‘Weet jij dan wat ik doe?’

‘Kan 'k me wel voorstellen. Je doet natuurlijk van alles, behalve wat je doen moet.’

Barend pakte een krant, en ging zitten lezen.

Henk keek weer even naar hem. ‘Zeg! wat moet ik dan toch doen?’

Onmiddellijk keek Barend weer op. ‘Hè? Wat je doen moet? Zorgen dat je vooruit komt. Zorgen dat je niet aldoor op je ouë salaris blijft hangen; maken dat anderen je niet vóór komen. - Werk van je vàk maken...’

- ‘Zooals jij?’ vroeg Henk vinnig.

‘Nou, nou,’ suste de moeder.

‘Jà,’ antwoordde Barend in z'n kwaadheid.

Toen trok Henk een bedenkelijk gezicht.

‘Merci; da's me te vies.’

De ander deed, of-ie niets meer hoorde, en las de krant, en at z'n brood. Henk at ook zwijgend door.

Tegelijk gingen ze weg, naar hun slaapkamertje boven de keuken. ‘Welteruste.’

De twee oudjes bleven alleen achter. ‘Ik hou niks van ruzie,’ zuchtte de moeder. De vader wreef in z'n handen, en grinnikte. ‘Dat zee-d-ie 'm daar effetjes, hè? Maken dat je vooruitkomt... Natuurlijk. Laat Barend maar schieten - die zal wel zorgen, dat-ie d'r komt. Nou! Hij zee-'t-'m fijn. - Ik hiel me mond maar; hij is veel meer beredeneerd in z'n spreken dan ik...’

Op het slaapkamertje kleedden de broers zich zwijgend uit. Henk, smijtend met z'n kleeren, was al gauw klaar, en liet zich in z'n ledikant rollen. Barend, de soliede, hing netjes stuk voor stuk op; bleef wat rondscharrelen met een tevreden gezicht. Voelde zich toch eigenlijk een beslist volwassen

man, iemand van nette, gedecideerde levensopvattingen; en terwijl hij, zittend op den rand van het bed, z'n sokken van z'n voeten stroopte, sprak hij, wel-overwogen: ‘Ja, ja.’ En hij kroop voldaan onder de dekens.

Henk had naar hem liggen kijken; vond al z'n bewegingen hatelijk; kreeg lust om te vechten met 'm...

Een tijdlang bleef het stil; ze lagen zonder elkaar te kunnen zien. Opeens begon Henk te praten, en het klonk vreemd, zooals hij daar z'n woorden maar naar den zolder stuurde...

‘Ik begrijp bij tijden niet, wat voor een kerel jij bènt eigenlijk... Je bent een visch geloof ik... Eeuwig tevreden, overal mee...’

Barend grinnikte. Wat was-ie toch wijs, vond-ie zelf.

Henk hoorde 't gegrinnik, en werd weer woedender. Hij was nog een beetje romantisch, van de vergadering van dien avond.

‘Slavenziel!’ sprak hij vol bitterheid.

Barend schaterde nu. Kostelijk! Kostelijk! Wat kon zoo'n broekje zich opwinden!

Henk werd weer kalmer.

‘Mispunt!’ bromde hij.

Barend ging overeind zitten. Wel, hij vond het oogenblik gekomen voor een verstandig woord nu:

‘Hoor 'es, Henk, je bent tegenwoordig in een stomme periode...’

‘Jij doorloopend,’ grauwde Henk.

‘Nou ja,’ ging de ander door, ‘da's mijn zaak. Maar jij bent zoo stom, om je te bemoeien met allerlei dingen die je niet raken. Wat heb-je aan al die brochures en al die vergaderingen en die vereenigingen?... Schreeuwen, anders niet...’

‘Wat ik er aan hèb? Wat ik er aan héb?’ stoof Henk op. ‘Da 'k tenminste méél eef. Jij kan dat nou: zoet naar school, zoet naar huis, en peuteren voor 'n paar centen meer, en de hooge oomes ontzien. Kruipen maar. 'n Zoet burgertje worden, net als hier vader. Ik niet...’

Barend voelde zich èrg groot mensch. ‘Och kom,’ sprak-ie kalm, ‘och kom, dat gaat wel over... Heb ik óók doorgemaakt.’

En hij ging makkelijk liggen. Daar was geen redeneeren tegen! Henk viel weer uit:

‘Dat lièg je, dat je dat óók doorgemaakt hebt! Jij weet er niks van, niks niemendal van de heele bewegìng. Je bent te bàng. Ik weet niet, wat jij voor een vent bent.’

‘Goed, bang dan,’ zei Barend nijdig. ‘Als je nou asjeblieft je praatjes maar voor je houdt, want ik ga slapen. Welteruste!’

Henk draaide zich om, en bleef zwijgen; weldra viel hij in slaap.

Barend kon niet gauw slapen. ‘Bang’. Dat eene woord, dat greep hem, en hij moest er over denken blijven. Bang? Bang? Was-ie bang?

's Morgens al vroeg werd Barend Wels weer

wakker. Hij bleef nog wat stil liggen. Hij hoorde gestommel, beneden in het keukentje. Er werd gescheld. Hij hoorde hoe z'n vader aan de deur praatte, met den bakker, over het weer. Met z'n oogen dicht kon-ie zich z'n vader daar wel voorstellen; het mannetje zou de brooden wel schuin in z'n arm houden, en met z'n pijpje wijzen naar de lucht of zoo. Hoor, daar ging het deurtje weer dicht, zachtjes, om den vroegen ochtend.

Nu babbelden ze wat, de oudjes. Ze zaten zeker in de kamer, en dronken hun kopje koffie. Wat ze spraken was niet te verstaan.

Hij stond maar op, en begon zich aan te kleeden. Henk lag rustig te slapen. Bij het raam stond een tafeltje met een waschkom. Netjes, met twee lampetkannen er naast. Barend ging zich wasschen. Dat was nog niet lang zoo, met die waschtafel. Vroeger gingen ze altijd naar beneden, aan de kraan. Maar moeder had dit nu zoo ingesteld, dat was knapper, hè, dat hóórde eigenlijk. En onder 't wasschen stond Barend te bedenken, dat het toch wel geschikt óók was, zoo'n beetje comfort. Je was zoo iets als 'n heer, hè, op kamers. Hij poetste met zorg z'n tanden, en ging toen voor den spiegel zich verder kleeden. Hij keek zichzelf ernstig aan, en kwam er toe, wat aan zijn snorretje te strijken. Gek toch, hè, altijd die punten ongelijk... ‘Ja, je bent mooi,’ hoorde hij plotseling achter zich zeggen. Hij schrok even, en lachte toen gedwongen. ‘Morgen,’ zei hij om-

kijkend naar Henk. ‘Hoe laat is 't?’ vroeg deze geeuwend. ‘'t Zal over zessen zijn, de bakker is er al geweest,’ antwoordde Barend. Hij deed z'n horloge aan, dat op het tafeltje lag, en zei toen: ‘Jà, kwart er over.’ ‘Dan néém ik nog een uurtje. Jij bent ééuwig-vroeg aan 't spoken,’ gaapte Henk, en hij sloot weer de oogen.

Barend daalde het trapje af. Lekkere koffie-lucht kwam hem tegemoet. Hij trad de kamer binnen, prettig handen-wrijvend. ‘Goeie morgen, hoor,’ zei hij vroolijk. De oudjes zaten aan tafel, en dronken koffie, net zooals-ie al gedacht had. ‘Goeie morgen,’ sprak de vader, met 'n beetje verbazing in z'n stem. ‘Dag Barend,’ zei hartelijk de moeder. ‘Jij bent nog 'es vroeg, hoor.’ De zoon klopte haar vertrouwelijk op den schouder. ‘Ik had trek in de koffie, hoor.’ De moeder ging 'em haastig inschenken. ‘Was hij óók al wakker?’ vroeg de vader met 'n gebaar in de ríchting van 't zolderkamertje. ‘Ik hoorde jullie praten geloof ik.’

‘Wakker?’ zei Barend met een leuk-bedenkelijk gezicht. ‘Nou, ik geloof dat-ie alweer slaapt hoor.’

Je kon toch merken, dat het broers waren, dacht de moeder, vergenoegd; zoo heelemaal niet lang kwaad...

Barend ging even weg, 'n boek halen. Hij kwam weer gauw terug; ging lekker lui bij de tafel zitten op twee stoelen. Maar van lezen kwam niet.

De moeder liep bedrijvig door de kamer, en

naar de keuken, en deed allerlei kleine handelingetjes; zette iets op den schoorsteenmantel en borg de brooden weg, en verzette een stoel, en trok aan een gordijn, en bracht bordjes binnen, al-door keuvelend met den vader, het tevreden mannetje, dat z'n pijpje rookte. Ze praatten nergens over; enkel maar over den bakker, en het brood, en het weer, en de messen, en over een klant, die laatst opgespeeld had. Barend zat te kijken en te luisteren, en zei af en toe iets, óók doodgewoon.

Er werd gescheld. ‘De melkboer,’ zei de moeder. De vader ging de melk aannemen. Hij kwam terug, en de moeder praatte over de melk van den vorigen dag, en bleef onderhand bezig met haar kleine werkjes, boter klaar zetten, en brood snijden, en even naar de keuken gaan...

En Barend zat er bij met 'n wonderlijk gevoel, en zag, hoe rustig en mooi de dag begon in het huis, waar hij toch altijd al gewoond had. Vreemd, dit gevoel van veiligheid, dat-ie heel, heel lang geleden óók wel had. Hoe kwam het nu in-eens weer? Al dat kalme gebeuren om hem, was dit nu altijd zoo, en zag hij 't nooit? Wat was nu verbeelding, wat waarheid? 't Waren toch een paar stakkerds, z'n ouders, je moest goedig tegen ze zijn... Neen, néén, hij was de stakkerd, en ze pasten op hém...

Was hij niet de knappe zoon, de ontwikkelde, die zorgen moest voor deze oudjes? Ach wat.

Rustig ging hun dag; er was zekerheid in hun doen, en 't was veilig bij hen...

Hoor, daar ging moeder Henk al roepen. 't Zou gauw tijd voor school zijn. Hij moest gauw weg jà. Waarom toch? Hij zat zoo goed, hij wou niet weg. Hij kreeg 'n brok in z'n keel, als-ie aan school dacht. Hij wou hier binnen blijven, en kalm praten blijven, en naar zijn moeder kijken, hoe die nou verder deed. Z'n vader helpen desnoods...

Toen schoot-ie plotseling in een lach, zenuwachtig; wat 'n mal idee! Zoo maar in eens kleermaker worden... Wat zouen ze raar opkijken, vader en moeder!

Henk kwam beneden, en ze gingen met z'n vieren zitten ontbijten.

‘'k Ben nòg allemachtig vroeg,’ mopperde Henk, en hij keek met een ontevreden gezicht naar de pendule. ‘Dan kan je op je gemak eten,’ zei de moeder vriendelijk. Barend sprak niet; hij was tevreden nu; begreep niet, hoe Henk klagen kon. Voelde die dat nu niet, dat het goed zitten was zoo, zonder beslommering, zonder veel nadenken, veilig thuis?

Ach, de tijd gìng maar, het ontbijt was gauw afgeloopen, en Barend voelde zijn stemming wegzakken. Naar school moest-ie. Hij stond moeizaam op; zocht z'n hoed. Z'n stok vergat hij, en zoo liep hij de deur uit.

Helder scheen de zon over de straat. Wels liep langzaam. Hij probeerde zichzelf te onderzoeken. Wat was er nou gebeurd, dat-ie alles zoo vreemd aankeek van ochtend? Niets, niets toch. Hij had dit nog nooit gehad. Daar liep een politie-agent; kalm van stap; die stond even stil, zei iets tegen een dienstmeisje, en liep weer verder, slenterend. Wat was-ie gewóón, de agent. Barend keek hem even na; hij was graag met hem opgewandeld, rustig pratend, 't hinderde niet waarover.

Hij dacht weer aan zijn school, en voelde minachting voor zijn eigen bestaan. Daar ging-ie weer, daar begòn-ie z'n dag weer; daar begon weer de vertooning; de komedie; bah. Z'n komedie op school, tegen de jongens, tegen Pool, tegen Beckers, z'n komedie van thuiskomen als knappe zoon, z'n vertooning van veelbelovend jongeling; z'n gestudeer, als-ie zich moest houden, of-ie alles wel snapte; z'n dóórblokken, voor de hoofdakte, z'n lesjes bij Pereboom. En waarvoor, waarvoor?

Vooruitkomen, hij moest vooruitkomen, dacht-ie altijd. Iedereen wou vooruitkomen... Later, later dan zou-ie wel z'n gemak nemen...

Z'n stemming werd weer onzuiverder; hij redeneerde weer alleen verstandelijk. Niet toegeven; dat was zin om te luieren... dan werd je een tweede Van Putten, getrouwd, zonder Hoofdakte. Merci. Komedie? Alle-dags-komedie? Goed dan maar,

die komedie speelde iedereen voorloopig. Daar moest-ie nou eenmaal doorheen.

Hij liep zich te verwonderen nu, hoe-ie toch zoo raar aan 't denken was geraakt. Zou dat nou soms tegenzin in z'n baantje geweest zijn? Ordehouden was ieders werk niet. Je hoorde soms héële verhalen, van lui, die d'r gewoon uit-gewerkt waren door de jongens. Dat liep gauw genoeg in de gaten. Nee, nee, hij had een lamme klas getroffen; trouwens, Beckers zelf had het gezegd óók; maar zich op z'n kop laten zitten door 'n paar snotneuzen... En met Juli, dan kwam er opruiming, als er verhooging was. Nee, nee, bang voor het baantje was-ie niet. Een aanval van luiheid, gewoon van luiheid was het geweest van morgen. Daar moest je je tegen verzetten.

Hij glimlachte eens. Politie-agent! 'n Fijn baantje godbetert, om naar te verlangen!

Dien ochtend regeerde Wels met ijzeren hand. Hij bewees zichzelf, dat-ie 't wel kon, orde-houden; hij dééd niet anders dan orde-houden, den heelen ochtend. En 't lukte hem buitengewoon; en hij hield z'n schoolblijvers niet eens lang; voelde zich als een machtig heerscher, die óók wel eens royaal kan zijn.

Hij liep bij 't naar huis gaan met Pool op. Pool pakte uit over schoolvergaderingen. Wels bestreed hem, en was erg cynisch. ‘Je bent toch een beroerd-conservatieve knul,’ sprak Pool bij 't weggaan.

Wels lachte wat. Hij maakte hard voort met koffiedrinken, en ging nog gauw wat nakijken voor Pereboom; uit spijt, dat-ie z'n vroegen ochtend zoo verknoeid had.

's Avonds had-ie weer les bij Pereboom. Het was weer de oude vertooning. Het examen voor de hoofdakte naderde, en Pereboom kwam elke les aandragen met dingen, waar ze je op konden nemen. Pereboom was een vrijzinnig man; hij kon 't werkelijk magnifiek zeggen zoo: dat er heel wat kaf was onder al 't koren bij de examenvragen. En dan opende hij, heel eventjes, verre verschieten van een vrije studie, niet precies voor een acte nou; en Wels en De Haas keken dwepend, en zuchtten, en ze waren vol dankbaarheid voor den grooten Pereboom, die zich om hunnentwille zoo dikwijls pijnigde met kwesties, hè...

Dien avond overtrof de vrijzinnige Pereboom zichzelf; er was een moment, dat-ie zei: ‘Als ze je dàt vragen, dan zeg je gewoon, dat je dàt niet weet.’ De twee vrienden grinnikten. Pereboom staarde ernstig langs het hoofd van Barend, en mompelde nog na: ‘Dat zou ik zelf niet zoo dadelijk weten.’

Nico de Haas knikte; en sprak: ‘Dan hoeven wìj er ons heusch niet druk over te maken.’ En Wels vond dat ook: dat was dan voor hén heelemaal niets.

Toen begon Pereboom terug te krabbelen. Kijk

'es, niet wèten, dat was natuurlijk het wóórd niet. Kijk es, hìj, hè, maar met hèm was 't wat anders... Hij bedoelde meer: zoo'n hoofdakte-examen omvatte zoovéél, en dan alle onderdeelen zoo in de puntjes te eischen, dàt ging niet.

Ja, ja, De Haas snapte 't al, en sprak: ‘Zulke dingen moeten ze voor de specialiteiten laten.’

‘Juist,’ zei Pereboom voldaan, ‘de specialiteiten.’

En de specialiteit Pereboom peuterde verder met ze.

Toen ze naar huis gingen, waren ze allebei een beetje oproerig tegen het examen. Ze liepen heel langzaam door den stillen avond. Bij Wels kwam even de herinnering aan z'n vreemde ochtendstemming op. ‘Wil je wel gelooven, dat ik af en toe zin krijg, om den heelen boel er bij neer te smijten?’ vroeg hij somber en gewichtig.

Nico zuchtte. ‘Ja het is een lamme studie...’

‘Och, studie, studie,’ viel Wels wrevelig in, ‘Studie... Studie mag ik wel. Maar ik bedoel ons hééle baantje... Als ik soms 's morgens naar school ga, hè...’

Hij bleef zwijgend doorloopen, zoekend, hoe ie 't precies zou zeggen; en hij raakte aan 't nadenken.

De ander liep te wachten op de woorden; hij keek Wels eens aan; wàt zou-ie hebben? Zou-ie óók rondloopen met z'n geheim van eigenlijk-geen-orde-kunnen-houden? Zou-ie dàt bedoelen?

En voorzichtiglijk, als noodend tot een bekentenisje, begon-ie: ‘Nou, mijn klas is óók een draaierig zootje. Echte woelwaters: draaitollen. Je kan je niet omkeeren, of...’

Wels maakte een afwijzend gebaar: dàt bedoelde hij niet. ‘O nee,’ sprak hij beslist: ‘stòm zijn ze bij mij, maar wat orde betreft... dàt zou 'k waarachtig wel 'es willen zien!’

Nico probeerde, zich er weer uit te praten. Hij had zoo iets van gelijk-oversteken van bekentenissen verwacht. ‘Ordehouden, wie heeft het nou over orde-houden?’ smaalde hij dapper.

Wels zocht nog aldoor. ‘Ik bedoel...’ begon-ie weer; maar hij voelde plotseling de onmogelijkheid om 't zóó te zeggen, dat Nico niet iets beroerds dacht, en kordaat sloeg-ie door:

‘Ik bedoel, dat ze ons voor ons baantje zoo'n treurig tractement geven. Dáár loop ik wel eens over te piekeren.’

Nico haalde de schouders op: ‘Doe daar maar 'es wat aan!’

Wels was blij, dat-ie er goed en wel door heen was, en redeneerde nog wat door over lage tractementen; de ander praatte druk mee, en ze hadden een zéér rood gesprek in den laten avond, voor de deur van Barends woning.

‘Daar hei je waarachtig de laatste tram al,’ zei eindelijk Nico; toen ging Barend naar binnen.

Onder 't naar bed gaan mijmerde hij door; en hij ging slapen met een vaag gevoel van op-

positie tegen ergens een macht, die hem dwong, een armoedige schoolmeester te blijven. Wat had-je geen lui die flink vooruitkwamen in de wereld...

Henk lag al te slapen. Van bangheid had die gesproken. Bang? Aardig soort bangheid, als je zorgt dat je óók je deel krijgt...

Eén oogenblik was het weer helder in hem; angstig helder; hij zag z'n leventje als aanstellerij; al zijn doen als iets dat buiten hemzelf was, en ver van zijn eigenlijk bestaan... Toen werd hij weer de gewone Barend Wels; en hij vond een mooi woord óók nog voor z'n geval: hij had energie.

Energie.

Hij knarste onwillekeurig op de tanden.

Toen kwam de slaap.

Vierde hoofdstuk.

Oef!

Barend Wels vond, dat het te warm was. Hij had het 's middags om half twee, bij 't aanloopen, al eenige keeren gezegd. Eerst tegen Beckers, het hoofd; tegen dien had-ie een degelijk-ernstig gezicht getrokken, en gezegd: ‘'t Zal vanmiddag een toer zijn, ze d'r nog een paar uur bij te houden.’ En Beckers had gezegd, dat het nogal ging met de warmte.

Toen zag Wels Van Putten staan in de gang; daar trok-ie een onverschillige snuit tegen, en zei losweg: ‘Ben jij van plan je vanmiddag druk te maken?’

Van Putten had gegrinnikt, en uitgelegd: ze een beetje laten werken, kalm op de lei, en dan netjes laten stil zitten, en kijken, wie er drinken mocht. Nou, dan schoot de middag een aardig stuk op! Wels lachte vol begrijpen en ging de trap op.

Boven stonden Pool en Bergsma te praten. Wels was naar ze toe gegaan; had hygiénisch-vooruitstrevend gekeken, en op overtuigden toon gezegd: ‘Dat is toch niet in den haak, dat de scholen met zoo'n temperatuur niet gesloten worden.’

‘Man schei uit!’ had Pool gezucht; en zoo dubbelzinnig gekeken, dat Wels met 'n onbehagelijk gevoel wegkuierde.

Toen was-ie z'n eigen lokaal binnen gestapt, en had wanhopige gezichten getrokken, en gezegd: ‘Hou je nou asjeblieft kàlm met die hitte, kalm, kàllem.’ En de bel was gegaan.

Het was te warm, véél te warm, vond Wels. Hij liet de kinderen beurten lezen, en zat er puffend bij. ‘Greta Honig, zit niet zoo te draaien. Het is al warm genoeg.’ Of ze water mocht drinken, vroeg Greta dadelijk.

Nee, natuurlijk niet, ze zat amper-an in school, thuis had ze kunnen drinken zooveel ze wou. Straks, zou-ie eens kijken....

‘Ach ach,’ zuchtte Greta hardop. Er grinnikten een paar kinderen.

‘En als je je fatsoen niet houdt, dan drink je heelemáal niet vanmiddag,’ dreigde Wels.

Het werd weer stil; de hééle klas sufte.

Maar langzamerhand begon er weer leven te komen: ‘Mag 'k een beetje drinken?’ En telkens nijdiger zei Wels: ‘Néé. Als je lang zanikt, krijg je niks.’

Een kind van Pools klas kwam binnen. Of meneer zoolang de kroes mocht. Wels sloop naar z'n kast en gaf de kroes, en 't kind ging weer weg.

De heele klas begreep het: meester Pool liet water drinken. En het geklaag en gevraag begon weer. ‘'k Heb zoo zout gegeten,’ zeurde Greta Honig.

‘Wàt heb je te zeggen?’ vroeg Wels kwaad, en zonder antwoord af te wachten, vroeg hij 't nog eens, schreeuwend nu bijna: ‘Wat of je te zéggen hebt, schaap!’

Greta Honig mompelde nog wat.

‘Dan heb ik wat te zeggen. Er drinkt d'r geen één vanmiddag, geen één, en jij blijft een half uur zitten om vier uur, ben je heelemaal gek?’

Greta ging met een elleboog onder d'r hoofd zitten. Wels deed, of-ie 't niet zag; liet maar lezen. Keek op z'n horloge. Bijna half drie. Zoo, nou rekenen dus.

‘Halt,’ zei hij. Het kind dat zat te lezen, hield op. Wels bleef zwijgend zitten; wachtte met z'n gewone air; zei toen plechtig: ‘Doe je boeken dicht.’ De boeken gingen dicht. ‘En weg,’ kwam Wels haastig, want hier en daar hoorde hij gepraat beginnen. Met wat gestommel werden de boeken weggeborgen.

Wels zat wéér wachtend en zag voldaan, hoe ook Greta meedeed.

‘Leien krijgen,’ sprak hij eindelijk. De kinderen scharrelden in hun kastjes en kregen hun lei. Sommigen, bedrijvig, begonnen hun lei schoon te vegen,

teekenden er dan eerst figuurtjes op met het natte sponsje. Anderen keken, in twijfel, den meester aan, of het zoo maar mocht.

Even voelde Wels het als een soort van plicht, alles óver te laten doen, precies op tel, zooals het eigenlijk hoorde, maar hij was er te lusteloos voor, en liet even de klas gáán.

'Zijn we klaar?' vroeg-ie, bij wijze van aansporing. Het schoonmaken werd algemeen; werd levendiger.

'Of we kláár zijn?' liet Wels dreigend hooren. Nu werd het schoonmaken verwoed; er viel een lei op den grond, met een slag.

Wels grijnsde. 'Natuurlijk, natuurlijk meneer Wilkens.' Tusschen de banken door kwam-ie naar Wilkens toegeslenterd.

Het rumoer bedaarde wat; zou Wilkens krijgen?

Maar Wels liep door tot achter de klas; daar keerde hij zich om, en bleef staan, z'n handen in de zakken en met een bitteren glimlach.

Toen begon-ie langzaam weer te praten; aldoor grijnzend; en hier en daar sprak hij 'n woord wat plat uit:

'Offe we kelaar zijn?'

Er kwam een vage vrees over de klas; de bewegingen der kinderen werden sluiker. Wels merkte 't met welgevallen op; hij zou ze wel 'es even!

'Wie d'r noù nog niet klaar is, die moet het maar 'es op 'n anderen tijd leeren.'

Wat, wist-ie zelf niet; 't werd een plotselinge

krankzinnigheid in 'em; ze moesten kláár zijn.

‘Heelemáál klaar,’ dacht-ie hard-op; en hij liet z'n blikken dwalen door de klas; en telkens als hij een kind zag, dat nog omkeek; dat hem aankeek uit nieuwsgierigheid, gaf-ie een schrééuw: ‘Kijk vóór je; je zit nog niet kláár!’

En ja, daar kwam de verstijving der klas: ieder kind zat stil op z'n plaatsje, de armen over elkaar; keek soms even tersluiks naar z'n buurman, maar dorst de lippen niet te bewegen.

Juist, zóó moest het; geen bewéging. Wels vergat alles: dat-ie moest gaan rekenen, dat-ie daarvoor de leien had laten krijgen - hij dacht er niet meer aan: hij wou maar één ding: deze wondere stilte moest blijven, zoo lang hij in z'n hoogheid verkóós; orde, orde!

Zóó had-ie 't nog nooit gehad. Allemachtig, nòu zaten ze d'r ònder. Dat was wel een genoegelijke gedachte, en z'n blik over de klas werd wat minder strak. - Onmiddellijk kwam er wat minder spanning in 't lokaal; er schuifelde een voet; er werd iets gefluisterd.

Wels was op z'n hoede; hij deed een stap vooruit. ‘Hè?’ vroeg hij vol verbazing. En 't werd weer stil.

‘O zoo,’ zei de machtige, ‘ik dacht soms.’

Plotseling ging de deur open, en 't leek een groot lawaai in deze stilte.

Wels bleef staan, met even een gevoel van vreugde: z'n klas mocht gezièn worden!

't Was Pool maar; hij keek verbaasd de klas over. ‘Wat is hièr gebeurd?’ vroeg-ie toen. 't Leek wel, of-ie schreeuwde, en de kinderen stootten elkaar aan; zeiden wat.

Wels deed een stap vooruit, en zeide zéér ernstig: ‘Niets gebeurd.’

Pool keek hem even aan; voelde zich werkelijk niet op z'n gemak onder den nog idioten blik van den ernstigen Wels; ging onwillekeurig zachter praten: ‘Ik kwam je even je kroes terugbrengen, en 'es kijken hoe je 't met de warmte maakte.’

‘O goed,’ zei Wels, ‘zet de kroes maar dáár neer.’ Hij had geen tijd om Pool aan te kijken; had z'n oogen aldoor gericht op de klas, waar er tòch alweer begonnen te draaien.

Pool probeerde nog, gewoon met 'em te praten even. ‘'t Is in mijn lokaal geen uithouen, zeg; ik vlucht af en toe de gang maar op.’

Wels hoorde 'm nauwelijks; zei verstrooid: ‘Zoo,’ bleef kijken naar de klas.

En Pool verdween, zachtjes de deur sluitend.

‘Ben je keláár?’ vroeg Wels weer op z'n dreigtoon aan niemand.

Maar 't was nu toch al over drieën - hij moèst nu gaan rekenen. Langzaam begon hij naar 't bord te wandelen; telkens, bij elk geluid, stond-ie stil. Loom greep-ie krijt; en zette wat cijfers. Een enkel kind begon al te rekenen. Met z'n rechterhand hoog tegen 't bord geleund, het krijt vlak bij 't laatst geschreven cijfer, wendde Wels zich half om naar de klas:

‘Ik zal wel zeggen, wannéér we beginnen, en wié d'r begint.’

Dat was z'n fijne truc, dat. De kinderen gingen om 't mooist zitten, en Wels schreef door, tot het bord vol sommen stond.

Terwijl hij zorgvuldig z'n krijtvingers afveegde aan de borddoek, nam-ie 't air aan, of-ie alvast uitzocht, wie er beginnen mocht. De kinderen zaten in spanning; mòchten ze maar, mòchten ze maar.

Eindelijk, daar opende Wels z'n mond: ‘Van Leer.’

De jongen Van Leer begon onmiddellijk. ‘Tik-tik’ ging z'n griffel over de lei, ‘tik-tik-tik.’

‘Mina,’ sprak Wels vol waardigheid. Mina begon óók.

Al de anderen zaten te hopen.

En Wels ging verder; noemde af en toe een naam, en dan trok er weer een kind aan het werk. Greta zou-ie 'es lang laten wachten, bedacht-ie, hij zou háár 't laatst opnoemen.

Maar algauw minderde het opzettelijk-nette van Greta's houding, en toen vond Wels 't maar sekuurder, d'r op te noemen, éér ze onverschillig werd. Eindelijk zaten allen te rekenen....

Om vier uur, toen de school uit was, passeerde Wels in de gang Pool en Zwaan.

Hij glimlachte zeer amicaal tegen Pool.

‘Jij kwam net binnen zeg, toen ik bezig was met hoogere dressuur. Had je 't in de gaten?’

‘Zoo'n beetje,’ zei Pool, ‘'t had zeker net gestormd, hè?’

Zwaan, zwijgend, stond z'n handen te wasschen.

Wels rekte zich eens uit; ging toen tegen den muur staan op z'n gemak, om 'es even te blijven kletsen:

‘Gestormd niet eens nee. Maar ik heb ze wel vanmiddag een beetje d'r onder gehouen. Dat is wel 'es goed voor ze.’

Pool trok z'n schouders op. ‘Ik kan het niet. De een schijnt daarin heel anders te zijn dan de ander....’

Wels vond het zoo'n beetje een kleine bekentenis, dat gezegde; en met welgevallen gaf-íe toe:

‘Ja, natuurlijk, hè, de een is niet zoo als de ander.’

‘Ja,’ ging Pool voort, ‘maar ik bedoel, ik geloof niet, dat jij er zoo komt, met jouw manier. 't Gaat mij natuurlijk niet an, maar....’

‘Je bedoelt vrije orde,’ viel Wels in. Hij werd een beetje zenuwachtig; en half lachend ging-ie voort: ‘Ja, zie je, dàt lijkt nou juist mij weer niet zoo - hm - aan te bevelen.’

Pool maakte een afwerend gebaar: ‘Vrije orde - weet ik wat jij je nou voorstelt bij dat woord? Maar 't is mij gloeiend onmogelijk om het den godganschen dag vol te houden, aldoor dat gedonderjaag van de jongens. Ik vergéét wel 'es, orde te houen....’

Wels, nog zenuwachtiger, grinnikte nu.... ‘Als je geen orde houdt - dan krijg je een pan....’

‘Och kom,’ zei Pool onwillig.

Wels begon tegen Zwaan, die nog aldoor z'n handen stond te wasschen.

‘Zeg jij nou 'es, Zwaan; kan je nou maar in de grootste herrie beginnen, en denken: 't komt wel goed....’

Zwaan, met z'n donkere oogen, keek Wels eens even aan.

‘Zèg ik dat dan?’ gooide Pool ertusschen.

‘Ik geloof,’ zei Zwaan, terwijl hij z'n handen afdroogde, ‘ik geloof, als mijn jongen bij een meester zat, die 'm négerde - dat die meester een pak ransel van me kreeg.’

Wels stond een oogenblik verbaasd te kijken naar Zwaans gezicht: hè wat keek de vent vuil. Wat bedoelde-n-ie? En Pool, wat stond die te kijken?

En in eens daar begon hij te begrijpen: daar werd gekletst over hèm, op school. Dat waren z'n collega's notabene, die konkelden achter z'n rug, die hadden praatjes over 'em, die kwamen 'em bespionneeren in z'n klas natuurlijk. Hoor, daar begon Pool; moest je hooren, de smoesies.

‘Dat zou je nièt doen, Zwaan; dat zèg je nou wel, maar dat dee je als collega nièt....’

‘Waarachtig wel,’ hield Zwaan vol.

Toen deed Wels ook weer mee:

‘Wat wou jij dan? Dat de jongens den onderwijzer negerden? Moet dan de meester maar een sulletje zijn?’

Zwaan begon te lachen. ‘Nee, nee, dàt zeg ik

niet. Ik zeg alleen maar: als mijn jongen - hij is nog zoo groot niet - maar als mijn jongen bij 'n vent zat, die 'em negerde, dan sloeg ik die vent op z'n ziel. Uit. Meer niet. Hij kreeg gewoon op z'n ziel van me.'

En zwaaiend met z'n handdoek stapte Zwaan naar z'n lokaal.

Wels haalde z'n schouders op tegen Pool.

Pool glimlachte. 'Hij zou een lastige ouër zijn, hoor. Maar ik ga 'es naar huis. Adieu.'

'Bonjour,' mompelde Wels, en in gedachten liep-ie naar z'n lokaal.

O ja, Greta Honig zou er nog moeten zitten, bedacht hij in eens. Nou moest-ie toch feitelijk die meid 'es konsekwènt schoolhouden. En hij hield weer bij zich zelf z'n gewone redeneering - en kwam weer tot z'n gewone besluit: om haar nu maar te laten weggaan, en mòrgen, tegelijk met wat anderen, te houden. Morgen zouden er vast wel een paar in loopen, want hij zou ze wéér onder handen nemen, hoor. Voor zijn part kon dan het hééle zootje aan school praatjes verkoopen achter z'n rug, en konkelen over 'em. 't Liet hèm koud....

Greta Honig was al weg. Wels vond, dat-ie bofte. Kwam zóó wèl zoo goed uit. Maar ondertusschen, bedacht-ie, terwijl hij z'n ramen sloot, ondertusschen was het tòch een brutale streek weer van zoo'n meid. Dat moest je nou zeker maar goed vinden, hè; dat moest je nou zeker maar laten passeeren?

Merci; hij zou 't haar wel ìnpeperen....

Hij ging naar huis, aldoor mokkend over z'n nieuwe ontdekking: dat ze op school kletsten over hem. Vlak bij huis viel hem in eens in: Morgen was 't Woensdag, en dan had Greta Honig catechisatie! Kon-ie d'r natuurlijk niet houden. En hij zag al, hoe ze grijnsde, den heelen ochtend, van ‘je moet me tòch laten gaan.’ En dan zou het weer Donderdag worden.... En dan moest ie het zeker maar laten schieten? Zou-ie wel 'es kijken!

Onder 't eten was-ie zeker stil; z'n moeder vroeg tenminste, of er wat wàs.

‘Wàt,’ viel Wels nijdig uit, ‘wàt zou d'r nou zijn?’

Z'n moeder schrok. Het deed Wels even pijn te zien, hoe ze kleiner werd, en gedwee verder at. Maar verdomme, wat was dat dan ook voor een gedàchte van d'r? ‘D'r is nìks bijzonders, hoor,’ zei hij toch wat zachter.

De moeder bekwam weer wat. ‘Omdat je niet veel eet óók, Barend.’

Barend lachte 'n beetje. ‘Verbeelding van u.’

‘Hij zal last hebben van de warmte,’ begon de vader. ‘Met de warmte eet een mensch nooit veel.’

‘Och,’ zei de zoon onverschillig.

‘Hadden jelui op school geen last van de hitte?’

ging de vader door, ‘'t Lijkt mij niet alles, zoo'n klas woelwaters voor je, en dan die snikhitte.’

Barend voelde zich weer kriegel worden; maar hij bedwong z'n kwade woorden, en làchte, magnifiek. ‘Dan had u 't vanmiddag toch eens moeten zien. Woelwaters! 'k Zou ze wel 'es willen zien woelen!’

De moeder grinnikte. ‘Tòch zou ik dikwijls wel om 'n hoekje willen kijken, as je zoo aan de gang was.’

‘Ja,’ zei de vader, en staarde voor zich uit, alsof-ie 't al zàg.

‘Kom, kom,’ sprak toen de zoon, ‘u zou er niet veel aan zien, hoor. Gewóóntjes, héél gewoontjes gaan we ons gangetje. Ach hemel, dat went allemaal zoo gauw, hè.’

Hij stond op. ‘Je hèbt natuurlijk lui, die d'r mee sukkelen, hè,’ ging-ie door.

‘Waarmee?’ vroeg onnoozel de vader. De zoon zuchtte even. Ja, hoe moest ie dat nou uitleggen?

‘Met d'r orde, hè; die de jongens geen baas kunnen, hè.’

‘O já, juist,’ sprak de oude man. De moeder knikte ook, vòl begrijpen. ‘Ik denk,’ zei ze na even nadenken, ‘ik denk, dat hoe heet-ie ook weer, die toen gelijk met jou was, maar die toen zakte?’

‘Geerts bedoelt u, van onze normaalschool?’

‘Ja, ik geloof, Geerts heette-n-ie; nou, ik denk,

dat-ie toen ook gezakt is, omdat-ie niet veel voorkomen had....'

'Wèlnee, wèlnee, daar letten ze bij je acte niet op; as je dan maar genoeg wéét. Vóórkomen, stel je voor: een cijfer voor voorkomen!'

En Barend lachte nu werkelijk van harte. Rare begrippen hadden toch menschen die buiten 't onderwijs stonden!

Enfin, hij ging weer eens aan 't werk.

Den volgenden ochtend, toen Wels naar school liep, schoot het hem eensklaps te binnen: Greta was gisteren weggeloopen, en vandaag had ze catechisatie. Tòch beroerd-lastig. Maar hij zou wel zien, hoe 't liep. Nog maar niet over denken....

Het was prachtig weer. Zonde, dat je naar school moest.... 't Zou 'em niks verwonderen als nou Pool of Bergsma plotseling zin in een schoolwandeling hadden! Dat hadden ze laatst óók gedaan; de jongens gelijmd natuurlijk, dat ze netjes moesten loopen; en dan met z'n tweeën op d'r lui gemak er achter wandelen en een sigaartje rooken. Dat Beckers dàt nou niet in de gaten had! Zoo iets kon je nou voelen en tasten, dat het larie was, een schoolwandeling.

Onnoozel philosopheerde hij verder over die dingen. Hij zocht er een plaats voor in het zonderlinge samenstelletje van lessen, dat hij nu zoo langzamerhand uit gewoonte en traditie gaf, den eenen dag na den anderen.

Hij vònd er geen plaats voor. Schoolwandelen was tijd verknoeien. Hij hield het, wat dàt aanging, met Van Putten en Van der Heijde.

Zoo kwam hij aan school. Zwaan stond voor de deur te praten met de twee dames. Wels nam deftig z'n hoed af, en zei ‘Goeien morgen’ en liep door, 't school in. Het school was nog stil; Wels slenterde door de eenzame gangen naar zijn lokaal, en bleef rookend wachten, tot de kinderen zouden komen. Hij zou Greta meteen aanspreken, zóó als ze binnenkwam.

Daar kwam rumoer op de trappen; hoog er boven uit de stem van een meester. Toen, hol klinkend door de gang, het gerèn van de eerste kinderen, die boven kwamen; met telkens wat gilletjes van meisjes. Wels ging in de post van z'n lokaaldeur staan, en riep ‘Hé, hé-daar!’

Langs hem heen stapten kinderen de klas in. Al gauw ook Greta Honig, die achterna werd gezeten door een jongen.

‘Halt,’ zei Wels vastbesloten, en hij hield haar tegen.

Greta deed zeer onbevangen, alsof Wels haar alléén maar om haar harde loopen tegenhield, en wou weer doorloopen.

‘Zeg eris,’ sprak Wels kalmpjes, ‘zeg eris, waar ben je gisteren gebleven?’

‘Gisteren?’ vroeg Greta uiterst verbaasd. ‘Gisteren?’ Er kwamen wat kinderen om heen staan.

‘Loop door, ga op je plaats jullie,’ commandeerde Wels; hij schudde Greta heen en weer. ‘Gisteren ja, toen je school moest blijven. Ben je natuurlijk weggeloopen, hè.’

Nu was Greta verontwaardigd. ‘Zeker! 'k Ben 'n héélen tijd blijven zitten, maar u kwam niet terug. Toen ben ik weggegaan.’

Wels werd even kwaad, om dat ‘héélen tijd’; maar met z'n gewone orde-kalmte slaagde hij er in, bedaard te blijven praten.

‘Zoo, hou die praatjes maar voor je. Nou blijf je om half twaalf dubbel.’

‘Half twaalf?’ vroeg Greta heel hard, en ze trok haar treitergezicht, dat Wels al verwachtte. ‘Half twaalf? Kàn ik niet. Moet 'k naar catechisatie...’

‘Hou je mond, meid,’ schreeuwde Wels, plotseling heesch. ‘Hou je mond. Ga zitten. Ga op je plaats, 'k Vráág je niks.’ Woedend greep-ie naar d'r, maar ze stoof weg, de gang op.

In de klas begonnen kinderen te lachen. Wels keerde zich om. ‘Zijn we kláár?’ vroeg-ie onwijs, maar er was zóóveel woede in z'n stem, dat de kinderen schrokken; en 't werd doodstil. Alleen buiten, op de gang, bleef het rumoer van de school die aan-liep.

Wels stapte de gang op. Hij wou nu géén gek figuur slaan. Daar stond Bergsma al te grijnzen!...

‘Greta Honig!’ riep Wels, met een officiëele stembuiging, net of-ie d'r een glas water wou laten halen of 'n andere boodschap doen.

Greta stond bij de trap; deed een paar stappen vooruit, maar stond wéér stil.

‘Greta!’ riep weer Wels, en nu net, of er niets gebeurd was, en hij haar alleen maar herinnerde aan algemeene school-orde. ‘Greta, zeg, zou je niet 'es binnenkomen, of ben je van plan vandaag niet mee te doen?’

Greta kwam aangewandeld. Ze begreep wel een beetje dat gedoe van 'em.... Hij dorst toch niet.

Wels liet haar achteloos passeeren; liep zelfs een eindje de gang op, de richting van Bergsma uit. Die was al naar binnen. Langzaam kuierde Wels weer terug z'n lokaal in. Greta Honig zat in d'r bank, en keek 'em aan.

‘Malle streken!’ zei Wels; hij stapte naar 't bord, en schreef haastig 'n som op.

Hier en daar begon een kind te rekenen.

‘Iederéén gaat rekenen,’ riep Wels. Wéér begonnen een paar kinderen op hun lei te werken; maar nog niet allemaal.

Wels liep van bank tot bank; zei telkens met véél nadruk: ‘Iederéén gaat werken. Jij óók.’ Tot eindelijk allen hun lei voor zich hadden.

Gelijk met het gaan van de bel trad toen de jongen Maats binnen.

Wels zuchtte. Dat kon een ochtend worden! Hij liep den jongen tegemoet, die vreemd daar stond, na z'n zwerfpartij van een paar weken.

‘Ben je d'r weer 'es?’ vroeg Wels. De jongen gaf geen antwoord.

‘Ga maar weer op je gewone plaats zitten, Maats. 't Zal mij benieuwen, hoeveel dagen of je 't noù weer uithoudt.’

Maats gaf weer geen antwoord. Hij ging in z'n bank zitten en kreeg z'n lei.

De heele klas zat naar 'em te kijken.

Maats keek eens naar 't bord; herkende dat soort som. ‘Geef me 'n griffie,’ zei hij tegen z'n buurman. Die gaf een griffel.

‘Ga maar meteen aan 't werk,’ zei Wels barsch.

Maats keek hem even aan met z'n blik van jongen-van-ondervinding. ‘Wat schèp ik op,’ zei hij zachtjes tegen den jongen naast hem. Toen ging hij maar aan de som.

Wels deed de deur van z'n lokaal dicht. Hij moest gaan lezen. Maar de klas zat daar rustig te peuteren aan de som.

Hij ging aan z'n tafeltje zitten, en voelde 't aankomen: zoodra hij beginnen zou, dan kwam weer de onrust; Greta Honig kéék al baldadig; en Maats zou zich óók geen vijf minuten koest houden. En dan volgde de een na den ander. Nou zou hij toch wel eens willen weten, hoe een ander dat aanpakte, met zulke sujetten in z'n klas....

Er schreeuwde een straatventer voor het school.

Wels kreeg lust, om ineens er uit te loopen, alle zorg van zich af te smijten.... Doen als gisteren?

Hij voelde dat het niet kon. Die twee. Die beroerde twee....

En terwijl hij daar stil zat, aan het tafeltje, en zenuwachtig z'n vuisten balde, daar begon rumoer te kómen, vóór hem. Een slag met een lei, een harde meisjesstem. Hij zag het niet eens goed, maar hij begreep het: ze was begonnen met het getreiter.

Hij stond op, bevend. Even probeerde hij nog z'n maniertjes: keek als een man, die zeker is van z'n doen; schudde wijs met z'n hoofd; liet weer een van z'n aangewende waarschuwingen hooren: ‘Kunnen we weer geen oogenblik....’

Toen werd-ie schor. ‘Honig kom hier!’

‘Zeker!’ zei Greta nukkig, ‘'k dóe niks!’

Wels wachtte even; Beckers er in halen? Wat die dan zou denken van de orde.... ‘Kom hier Greta,’ beval-ie weer. Nu kwam ze aangeloopen, met 'n stamp telkens haar voeten neerplantend; en recht voor hem bleef ze staan. Wels dacht nog na, over een manier zonder Beckers; de klas keek aandachtig toe. Daar opeens stak Greta Honig d'r tong uit - een schaterlach ging op. ‘Stil!’ gilde Wels rauw, dat al het gelach verstomde - en hij greep Greta bij 'n arm, en sleurde haar naar de deur. ‘Er uit!’ schreeuwde hij razend; hij trapte open de deur, en smakte de meid de gang op. Angstig keken nu de kinderen toe; één meisje begon te huilen. Met een slag haalde Wels de deur toe, en bleef staan, z'n klas aankijkend. Geen geluid was te hooren; juist, dacht-ie, nu zóó houden.... Maar achter hem ging

de deur open, en Greta Honig trad weer binnen.

De klas, zenuwachtig, brulde van 't lachen.

Als een dolle vloog Wels op 'r toe; sleurde haar weer de gang op; even hoorde hij, als ver in een droom, het rumoer van z'n klas, maar hij holde verder, trok de meid mee, die telkens bijna viel. ‘Au, Au!’ riep ze. Wels holde door, de deuren voorbij van de lokalen, de trap af; nou keken ze allemaal, nou keken z'm na, nou kònden ze kletsen. Ze konden stìkken.... ‘Vooruit!’ schreeuwde hij, dat het klonk door de gangen, en verder sleurde hij haar. Ze gilde maar: ‘Au! Au!’

Beneden stond juffrouw Veen met gebaren van verwondering. ‘Jà, jà!’ schreeuwde Wels tegen haar.

Beckers kwam z'n kamertje uitgeloopen, z'n penhouder in de hand: ‘Wat hebben we nou?’

Met 'n schok werd Wels kalm, en voelde daar zichzelf staan als een gèk in de leege schoolgang; Greta Honig had-ie losgelaten nu; ze stond te snikken.

‘Wat hebben we nou?’ vroeg de bovenmeester nog eens.

Wels hijgde. ‘Ik wil haar niet meer hebben.... vandaag....’

‘Ga in 't kamertje, marsch,’ beval Beckers. Greta ging, snikkend nog.

Wels keerde zich om, ging de trap weer op. Beckers liep mee. ‘Wat heeft ze uitgevoerd?’ vroeg-ie.

‘Wàt,’ zei Wels, nu geheel tot bezinning, ‘wàt? Met geweld de boel aan de gang gemaakt, getreiterd....’

‘Nou nou, getreiterd,’ suste de bovenmeester, ‘getreiterd, getreiterd!’

Wels lachte waarachtig; begon zoetjesaan weer komedie te spelen....

‘Och, getreiterd is natuurlijk onzin. Maar ze was lastig; vervelend; ik kon niet geregeld m'n gang gaan’....

‘Ja, ja,’ begreep Beckers.

‘En omdat ze naar catechisatie moest, dacht ze zeker....’

‘O juist ja,’ snapte Beckers heelemaal. ‘Dan zullen we haar wel even.’ En hij ging weer terug, de trap af.

Wels liep door; wéér al de deuren langs.

Hij hoorde al van verre, dat het stil was in zijn klas. Doodstil. De deur stond wijd open. Langzaam liep hij door, met het air van nu volkomen op z'n gemak te zijn. Nu zou hij binnenkomen, en eens eventjes de orde d'r in houen. Ze waren nu bang geworden, asjeblieft! Geen woord zeggen - meteen gaan lezen.

Hij kwam binnen als iemand die net een bad genomen heeft - bij het raam stond Bergsma. ‘Meneer,’ groette Wels officiëel, maar met iets als een zucht. Bergsma, hartelijk, praatte hardop: ‘O! Is u daar terug? Ik ben hier maar even komen kijken, want ze waren te kinderachtig om een oogenblikje alleen te blijven.’

‘O! Dank u wel,’ zei Wels, zéér officiëel nu.

Bergsma kwam vlak langs hem geloopen, op

weg naar de deur, en zei zachtjes: ‘Maats zette de boel op stelten, zoo gauw je weg was. Er is inkt gemorst. Daarom kwam ik maar even hier naar toe.’ ‘Juist ja, merci,’ antwoordde Wels kort; Bergsma ging door: ‘Straf heb 'k natuurlijk niet gegeven, da's jouw werk. Maar 't is maar, dat je 't weet.’

Wels liep mee naar de deur; luchtig, met z'n handen in z'n broekzakken als een jongen. ‘Ja ja,’ sprak-ie gemoedelijkjes. ‘Ja ja, ik dacht: ik zal die Greta Honig maar even verwijderen, voor ik-e-me kwaadmaak.’

Bergsma keek hem raar aan; stond paf van zooveel komedie. ‘Voor je je kwaadmaakte, ja,’ mompelde hij sufjes; toen verdween hij.

Wels ging zitten voor de stille klas. ‘Verdomde bemoeial,’ mompelde hij.

Ze hadden de leien nog voor zich. ‘Leien weg - één,’ kommandeerde Wels -; toen zei hij: ‘Twee drie, vier!’ En de kinderen borgen geruischloos de leien weg, net, of ze al een half uurtje gedresseerd waren. ‘Je leesboek, éérste les,’ grauwde hij dadelijk; en nog éér alle kinderen de les goed en wel voor zich hadden, wees hij naar een kind vooraan. ‘Begin te lezen jij.’

En daar lièp Wels z'n machine weer.

Hij stond op en kwam langs de bank van Maats gewandeld, om tòch eens te kijken naar die inkt. Hij zag niets. ‘Hei-je inkt gemorst, hè?’ vroeg-ie. Maats knikte van ja. ‘Redder dan op!’ viel Wels

uit. ‘Hè 'k al motte doen van meester Bergsma,’ zei Maats.

‘Zoo’, zei Wels met z'n eeuwige minachting; en toen, tegen 't kind dat opgehouden was met lezen: ‘Lees maar door!’ En 't kind las door.

Wels keek over de klas. Alle jongens zaten met de koppen voorover, net of ze druk meelazen. Maar ze zaten op hèm te letten, of-ie niet zou gaan onderzoeken, dat van de inkt. Wels voelde, dat ze dat verwachtten. En nu moest-ie juist nièt gaan onderzoeken, en om half twaalf met 'n ijzig kalme stem zeggen: ‘De jongens blijven zitten, dan zal ik die inkthistorie wel eens onderzoeken.’ Juist, dat zou-ie; en hij liet maar lezen.

De orde was mooi. Alleen lam, dat nu Beckers er mee te maken kreeg.... Maar de orde was mooi, heel den ochtend verder.

Bij half twaalf kwam Beckers binnen, gevolgd door Greta Honig, die haar hoofd gebogen droeg. Ze had nog een erg behuild gezicht.

Beckers zag er edel en verstandig uit. ‘Meneer,’ sprak hij plechtig, dat de héële klas aandachtig werd. ‘Meneer, dit meisje heeft u iets te zeggen.’

Wels zag er plotseling óók edel en verstandig uit. ‘Wel?’ vroeg-ie, minzaam-doch-ernstig.

‘Nou dan,’ zei Beckers, arrangeerend.

Greta liet zich naar Wels toe duwen. ‘Da 'k niet meer brutaal zal zijn.’

‘Zoo,’ zei Wels, als vol eerbied. ‘Ga dan maar op je plaats.’

Greta, met d'r gebogen hoofd, ging op haar plaats zitten.

Beckers nam Wels mee naar 't raam, en begon geheimzinnig te redeneeren. ‘Kerel, wat heb je d'r te pakken gehad! Je mag van geluk spreken, als dáár geen gezeur over komt. 'k Liet er nou maar stiekum naar de catechisatie gaan tenminste. Ik heb haar van ochtend onderhanden genomen, en ze is nou zoo week als boter, dat zag je wel daarnet....’

Wels stond maar te luisteren; knikte telkens even.

Achter hun rug bleef de klas stil; bang voor den bovenmeester.

‘Kerel, wat was je woedend. Ik heb je nog nooit zoo gezien!’ ging Beckers door, aldoor fluisterend, maar toch joviaal. Wels knikte.

‘Enfin,’ besloot eindelijk de bovenmeester, ‘om half twaalf moeten we nog even praten.’ En hij sloop het lokaal weer uit, in 't voorbijgaan glurend even naar Greta.

Wels was moedeloos. Nou moest-ie d'r toch laten gaan, die meid, en nog blij zijn, als d'r moeder niet kwam klagen. En om half twaalf zou Beckers weer komen - kon-ie toch ook geen schoolblijvers laten zitten, want wat zou Beckers dàn wel weer niet zeggen! En dat gesprek met Beckers; moest-ie weer op z'n hoede zijn; moest-ie weer

diplomaat wezen, moest-ie redden wat nog te redden was. En Beckers ging nòg; maar dat andere stelletje, Pool en Bergsma, grinniken zouen die, als ze om half twaalf het over hem kregen....

De bel ging. Wels zette z'n hoed op. Er kwam beweging in de klas. ‘Zoo,’ zei Wels, ‘ik hou geen andere schoolblijvers nu, dan die niet netjes afloopen. Diè gaan onverbiddelijk naar binnen, en die zal ik hoùen dat ze d'r van opfrisschen. Asjeblieft.’ Hij zette z'n lokaaldeur open, en liet z'n klas afloopen.

't Ging weer buitengewóón stil. 't Stak af bij de andere klassen....

Toen had Wels in het kamertje een héél gesprek nog met Beckers. Beckers was vaderlijk; hij tutoyeerde zoo natuurlijk.... Hij had veel waardeering voor het werk van Wels.... Maar juist daarom wou hij 'm eens waarschuwen. Het was waar, aldoende leert men, en vooral schoolmeestertje spelen, leer je van dóen. Maar toch, als je af en toe eens iets gezegd werd, schoot je gauwer op. Natuurlijk, zei Wels; wel, hij hoorde gráág aanmerkingen....

Nou, kijk eens hier, wat er dan wàs.... De orde liet niets te wenschen over; dat had-ie al eens gezegd, niet waar, was het in alle klassen maar zoo. Met afloopen zag je 't al!

Maar nou dat geval van van-morgen met dat

kind van Honig, dat kwam alleen.... dat-ie af en toe te familiaar met 'r was.

‘Hè?’ zei Wels, stom verbaasd.

‘Ja,’ zei Beckers, grinnikend menschenkenner. ‘Ja, wat - te - familiaar.’

‘Maar, ik kan u anders verzekeren....’ kwam Wels, die begon op te leven.

Beckers liet hem niet uitpraten: ‘Nee, nee, nee. Denk daar nou 'es over. Geloof me, ik kèn dat proces.... Heb het zelf ook beleefd.... bij verscheien anderen gezien ook.... Je voelt dat je ze d'r met gemak onder hebt.... je wordt royaler, je laat wat schieten.... Altijd verkeerd. Denk er eens over.’

En Wels ging naar huis. Wel, zou het nou waarachtig dàt zijn? Maar zóó sterk werd in hem het gevoel, dat het ànders was, dat hij machteloos was, en nìet kòn, dat-ie z'n hoofd schudde, en hardop ‘Néén’ zei, terwijl-ie daar alleen door de drukke straat naar huis stapte.

Maar verloren was er niets; Beckers had het niet gemerkt, wat het was geweest; had het nooit nog gemerkt. Allemachtig, wat stond-ie bij Beckers in de geur, als-ie dat goed naging!

Maar 't was toch òppassen. Toch z'n maatregelen nemen.... Je rolt er niet altijd goed door....

Hij kwam thuis als de gewone Barend Wels,

en speelde weer met nieuwen moed z'n rolletje tegen z'n ouders. At flink, hoor, en babbelde luchtigjes. Z'n moeder had het nog over Henk.

Henk ja; och, wat stakkerig, hè.

En hij stond van tafel op met z'n gewone zinnetje: dat-ie nog even aan 't werk ging; heelemaal zoo de flinke jonge onderwijzer, degelijk; heldere kop, aardige toekomst....

Vijfde hoofdstuk.

De Haas en Wels zouden samen wat werken van avond. Het zou gauw schriftelijk examen zijn, en nu moesten ze nog het een en ander repeteeren van rekenen.

Les in rekenen hadden ze maar niet genomen. Dat speelden ze zonder leiding wel klaar. Wels vooral; het was altijd z'n sterke vak geweest, rekenen. En hij had het aardig bijgehouden ook: was al weer tweemaal z'n dikke theorie-boek doorgegaan, na 't acte-examen. Een beetje repetitie nu.

Ze zaten beiden in Barends kamertje en rookten een sigaar. Wels zat dweperig te praten over mooie bewijzen.... Je kon van die allemàchtig-mooie bewijzen hebben. En dan de kunst, altijd zuiver-rekenkundig te blijven. Kon je d'r soms leelijk in-loopen, als je ‘min’ maal ‘min’ nam, want dan was je alweer aan de algebra.

‘Moet je dan een punt aan kletsen,’ zei Nico.

Neen waarachtig niet; moest je zuiver-rekenkundig beredeneeren. Bijvoorbeeld.

En Barend schreef een stelling op 'n stukje papier; zou die nou eens zuiver-rekenkundig bewijzen. Hij begon dapper, maar was na 'n paar minuten in de war. Probeerde wat.... ‘Da's algebra,’ zei Nico wreedelijk. ‘Wacht nou effen, wacht nou effen,’ zei Wels, en peuterde verder. ‘Allemaal algebra,’ hield Nico venijnig vol.

De ander gaf het op. ‘Ik ben het kwijt; kan d'r niet meer óp-komen. Maar laten we nou eens voor de áárdigheid kijken, hoe *hij* het 'em lapt.’ Hij sloeg z'n boek open; bladerde wat. ‘Hier, hier.’ Nico keek toe; probeerde mee te lezen. Wels wees met z'n vinger langs de regels; knikte herkennend-voldaan. ‘Juist, juist. Ik ben d'r alweer.’ En hij greep weer het papiertje, en bewees verder. ‘Ja, zoo kòm je d'r,’ gaf Nico nu toe.

Voldaan lei Barend z'n potlood neer. ‘O zoo,’ zei hij. ‘O zoo. Nou. Zoo iets vind *ik* 'n mooi bewijs.’

‘*'t Is* een verdomd-mooi bewijs,’ zei nu Nico. ‘Iederéén zal het een mooi bewijs vinden; als-ie het maar snapt natuurlijk.’

Ze bazelden nog een beetje door; kregen het zoodoende over dat beroerde slag lui, dat zoogenaamd breed studeert.

‘Ik weet bijvoorbeeld zeker,’ zei Wels, ‘Pool zit nu óók voor z'n hoofdacte. Als 'k nou morgen-

ochtend bij 'em kwam met dit bewijs, zou-ie 'n verwaande snuit zetten, en zeggen: blijf me met dat geklets van m'n lijf.'

Nico grinnikte. 'En kàn d'r waarschijnlijk geen bliksem van, hè?'

'Snàp je,' sprak Wels. 'Maar dàt 's nou niks. Maar nou zal Pool bijvoorbeeld mij willen vertellen, dat zijn stommiteit in rekenen hooger staat dan - dan wèl wat van rekenen afweten.'

En de twee vrienden schaterden!

'Och jong,' ging Wels door. 'Ik zou je malle staaltjes kunnen vertellen van die bij mij op school. Vooral van vroeger; van verleden jaar dan. Toen had ik het dikwijls met ze aan den stok, met Pool en Bergsma. Tegenwoordig praat ik er niet over met ze, en ga m'n gangetje. Maar tóén. Had je ze bijvoorbeeld moeten hooren uitpakken over paedagogiek, omdat ik 'n opvoedkunde gekocht had....'

'Weten natuurlijk niks van paedagogiek af,' onderstelde Nico.

Wels zuchtte meesterlijk, en schudde veelbeteekenend het hoofd. Ging schampertjes verder:

'Bergsma begint dan maar over Pestalozzi....'

Toen viel de ander hem in de rede.

'Ja maar zeg.... Pestalozzi.... Ze mogen voor de Hoofdacte toch óók *geschiedenis* der opvoedkunde vragen. Dus.... e....'

Wels maakte 'n afwerend gebaar; trok 'n Pereboom-gezicht, en ging staan.

'Goed,' sprak hij beslist. 'Goed, mógen ze vragen.

Maar nou is de vraag: wat is de hoofdzaak? De geschiedenis - die paar namen en feiten - of de opvoedkunde-zèlf? En gelukkig zijn ze op 't examen zoo wijs, de hoofdzaak de hoofdzaak te laten.'

'Goddank ja,' sprak Nico.

En de ander speechte door; stond een lesje op te zeggen:

'Trouwens....
Pestalozzi-kon-geen-orde-houen-en-Rousseau-stuurde-z'n-kinderen-naar-een-gesticht; weten we allemaal; maar haal 'es netjes uit elkaar: analytisch, synthetisch, concentrisch; e.... orde, tucht, regeering; e.... begrip, voorstelling; reeks, groep; e.... noem maar op....'

'Schei maar uit!' riep Nico bijtijds.

Wels kalmeerde; ging een pijp stoppen. Hij viel uit den speechtoon - maar zeurde toch verder over Pool en Bergsma; gaf ze venijnige steken onder water.

De Haas zat te luisteren en dacht. Had daarnet bijna moeten lachen, dat Wels zich zoo druk maakte. Hoefde zich voor hèm toch niet zoo aan te stellen!

Moeder Wels kwam binnen met twee koppen thee. Groette Nico, en noemde hem voorzichtig bij z'n vóornaam; sprak toen weer van 'u'. Bleef eventjes praten, en haspelde 'jij' en 'u', en 'meneer De Haas' en 'Nico' telkens door elkaar.

'Goeie hémel, juffrouw,' zei Nico verlegen. 'Zegt u toch geen meneer.'

Moeder Wels vond, dat het eigenlijk wèl moest;

als ze over een maand misschien hoofdonderwijzer....

De twee vrienden lachten.

‘Moeder, scheid u toch uit,’ riep Barend vroolijk, ‘we zullen nog sjeezen.’

De moeder keek een beetje grappig Nico aan. ‘Zouen jullie?’

‘Barend vàst niet,’ zei Nico gul.

‘Nou maar, u ook niet hoor, Nico! Twee vrienden, altijd samen geleerd.... Samen doorkomen ook, hoor.’

Ze was weer weg; Barend en Nico gingen hun thee zitten drinken.

‘Stel je voor,’ zei Barend, ‘als er één sjeest, en één d'r door komt van ons. Dat zou toch beroerd zijn.’

‘Ja,’ sprak Nico na-denkend; ‘weet je wat het làmme zou zijn? Na z'n hoofdacte gaat iemand niet stil zitten.’

‘Natuurlijk niet,’ zei Wels met overtuiging.

En De Haas ging door:

‘En terwijl de een dan een jaar blijft werken voor de hoofdacte, gaat de ander alweer aan den gang voor wat anders. Voor Fransch bijvoorbeeld.’

‘Of Wiskunde,’ zei Wels er tusschen.

‘Meestal voor Fransch,’ ging Nico verder. ‘En als dan de een eindelijk slaagt voor z'n hoofdacte, is de ander hem met Fransch een jaar vóór. Dat haal je niet in. En met samen studeeren is het uit. Je zoekt allebei een ander....’

Ze bespraken dit droevig onderwerp nog een

tijdje. Toen zei Wels, dat het al laat was; dat ze nog niks hadden uitgevoerd; en Nico vond het ook. Wels kwam voor den dag met uitknipsels uit schoolbladen; examen-opgaven van verleden jaar, lageracte en hoofdacte; verschilden zoo veel niet.

Ze lazen een opgave; gingen ieder voor zich zitten rekenen.

‘Hei-je 'm?’ vroeg Wels na een poos.

‘Wacht even,’ zei Nico; en dan duurde 't niet lang, of Nico zei: ‘Ik heb hem’; ze vergeleken hun antwoord, en dat klopte.

‘Wat 'n som, hè?’ zei Wels smalend.

‘Nou!’ grinnikte dan De Haas.

En ze namen een volgende som. Soms vroeg De Haas het eerst ‘Hei-je 'm?’ en dan antwoordde Barend weer ‘Wacht even.’

Het ging een aardig gangetje.

Soms had er één een vergissing. Merkte dat dan, en zei: ‘Nou ja.’

‘Hei jij 'm al?’ vroeg Wels, met 'n voor dezen avond vreemde intonatie. En De Haas, óók afwijkend, antwoordde: ‘Nog niet.’

Wels greep een schoon papier; ging weer cijferen.

‘Dit is een beroerde, hè?’ zei De Haas.

‘Ach néé....’ was Wels koppig. Hij rekende door.

De Haas ging zitten staren; moest aldoor zorgen, niet naar Barends papiertje te kijken. Wels keek 'em plotseling aan, om z'n blik te betrappen. ‘Hei-je 't opgegeven?’ vroeg hij.

De ander nam weer papier en potlood. ‘Nee, ik zat even kalm na te denken.’

‘O!’

Ze zaten beiden weer te cijferen.

‘Wacht eens even!’ riep Nico blij, en rikke tak ging z'n potlood - de proef te maken.

‘Stil!’ zei Barend kriegel.

Nico smeet z'n potlood neer. ‘Verdòmd jammer. Komt niet uit.’

Wels lachte even. ‘Ja, ja, ik dacht er daarnet óók te zijn. Maar nu kòm ik er wel.’

‘Narekenen,’ bromde Nico, en hij cijferde weer.

Nu ging Wels aan 't staren. Probeerde over de som te denken; maar dat lukte niet. Hij dacht alleen over 't beroerde, dat-ie de som niet kon; of Nico 'm nou wel zou vinden.... voelde dat het warm was en benauwd. En bij nam weer papier en potlood, en begon van voren af aan.

‘Wacht 'es even, wacht 'es even,’ zei nu Nico fluisterend; hij greep het papiertje met de opgave, en ging nog eens lezen; zei eindelijk voldaan: ‘Juist.’

‘Wàt?’ vroeg Wels met 'n schrik.

‘'k Had de opgave niet goed gelezen; maar nou kom ik er. Nou ben ik er dadelijk. Het is hier anders warm ook.’

‘Beroerd warm,’ zuchtte Wels.

Weer zaten ze beiden te krabbelen op hun papiertjes.

‘Ik dacht, dat je 'm dadelijk zou hebben,’ merkte Wels op, 'n beetje hatelijk.

‘Nee, 'k loop hier weer vast,’ gaf Nico spijtig toe.

Ze cijferden door.

Barend ging nog eens kalm de opgave lezen.

Nico merkte dat, en hield op met rekenen. ‘Zeg,’ vroeg-ie, ‘Zou er geen fout in de opgave zitten?’

‘Daar kijk ik net naar. Maar de opgave is goed. Stond toch in de krant nietwaar?’

‘Ja,’ zei Nico onnoozel, ‘maar dan kan er toch wel een fout in staan, een drukfout of zoo.’

Wels begon te lachen. ‘Zoo slim ben ik òòk ja, dat ik dàt wel begrijp. Maar dàn was er volgende week of zoo wel een opmerking of ingezonden stuk over geweest. En daar heb ik wel degelijk op gelet indertijd bij 't uitknippen. Nee, we schijnen een beetje suf te worden. We moesten er van avond maar mee uitscheiden.’

Nico had onderhand een versche sigaar opgestoken, en de deur een eindje opengezet.

‘Nog eens éven probeeren,’ zei hij; hij las aandachtig de opgave, met z'n potlood tikkend bij al de getalletjes, die er in stonden, en begon weer.

Wels lei z'n pijp neer. Wandelde naar de deur, en keek eens even naar de lucht. Stak óók een sigaar op, en kwam toen weer naar het tafeltje.

Nico was verwoed bezig....

Als-ie 'm nou toch eens vond....

En Barend ging ook maar weer zitten, en rekende weer.

Toen, gewild-kalm, zei Nico opeens: ‘We zijn er.’

Wels knorde iets en peuterde door.

Nico schoof het papier van zich af, stond gapend op, en ging toen wat in de deur-post staan kijken.

Wels merkte 't allemaal; merkte óók aan het zekere, het voldane in de bewegingen van z'n vriend, dat het wáár was; dat-ie de som gevonden had. Bleef cijferen.

‘Zeg Wels,’ zei Nico, zoo bescheiden mogelijk, ‘Zeg, ben je d'r óók bijna?’

‘Ja, wacht even,’ zei Wels alvast.

Maar het wachten duurde lang.

‘Je bent natuurlijk óók uitgegaan van het verschil, hè?’ vroeg Nico, nog aldoor voorzichtig.

Maar Wels had 'em in de gaten; op zoo'n manier zou het straks net zijn, of-ie geholpen was!

‘Natuurlijk!’ schreeuwde hij, ‘Natuurlijk van het constante verschil!’

Nico, bij de deur, welwillend, omdat-ie toch feitelijk al gewonnen had, lachte: ‘Juist ja, dàt snap ik, dat jij zoover ook was.’

Wels bleef even door-cijferen, in de hoop, 't nog gauw te vinden. Maar 't wou niet, en dus sprak-ie maar weer:

‘Ik ben *dadelijk* begonnen met uit te gaan van het verschil.’

Nico kwam langzaam aangewandeld weer. ‘Eerlijk gezegd, ik niet. Ik dacht er daarnet pas om; maar toèn had ik hem ook direct.’

Wels gaf geen antwoord; bleef cijfers op z'n papiertje gooien.

Nico stond erbij te kijken.

‘Zóóver deelen hoeft niet,’ merkte hij op.

‘Wéét ik wel,’ grauwde Wels, ‘'k wou alleen maar 'es *kijken.* Laat mij maar begaan.’

Nu hield Nico koppig z'n mond. Wels bleef maar krabbelen, krabbelen; ging eindelijk in z'n zenuwachtigheid de opgave weer eens lezen.

‘De opgave is *goed*,’ liet Nico zich nu weer ontvallen.

‘Wat je zegt,’ zei Wels, openlijk kwaad nu.

‘Zal ik je *mijn* manier nou even zeggen, voordat ik wegga?’ vroeg Nico; net of Wels zelf al een manier had.

‘Stik,’ zei Wels; maar meteen lachte hij weer.

Nico lachte maar mee. ‘Maar ik ga 'es naar huis, zeg. 't Wordt nachtwerk. Scharrel jij nog maar even door. Je zal 'em dadelijk wel vinden.’

Wels stond op. ‘Nee,’ zei hij luchtigjes. ‘Ik schei er óók mee uit. 'k Ben suf; morgenochtend heb ik 'em met één slag.’

En hij liet z'n vriend uit. Het plaatsje over, en het gangetje door naar de buitendeur, héél stil, omdat de ouë-lui al sliepen misschien...

Toen sloop Wels terug naar z'n kamertje.

Z'n moeder stond er met brood.

‘Je gaat nu toch ook naar bed, hè? 't Is over twaalven.’

‘Henk al thuis?’ vroeg Barend.

Zwijgend schudde de moeder het hoofd.

‘Zet u z'n boterham maar hier neer. Ik ga wat verder werken, tot-ie komt.’

‘Ga jij anders maar gerust naar bed, Barend,’ zei de vrouw. ‘Henk vindt z'n brood wel.’

‘Zóó lang zal het ook niet duren, hè,’ sprak de zoon; hij begon vast te eten.

De moeder ging weg, en bracht toen Henks brood ook.

‘Nou, goeien nacht Barend.’

‘Welteruste’ zei Barend, alweer in gedachten.

Hij zat z'n brood te eten; naast z'n bord lag het papiertje met de lastige opgave; en hij probeerde al etend, over de som te denken. Af en toe mompelde hij:

‘Constant verschil, constant verschil, ik zié geen constant verschil.’

De stille nacht kwam. Wels zat nog aldoor aan z'n som. Soms staarde hij wezenloos voor zich uit; soms drukte-n-ie 'n mug die van de lamp viel, dood met den achterkant van zijn potlood. Hij schrok, toen hij de voordeur hoorde opensluiten door z'n broer.

Frisch kwam Henk te staan voor de deuropening; fronste even de wenkbrauwen, om het lamplicht.

Met moede oogen keek Barend hem aan.

‘Bonsoir,’ zei Henk.

‘Bonsoir,’ antwoordde Barend, ‘Je brood staat hier klaar zeg, je koffie zal wel koud zijn.’

Henk keek even naar zijn brood. ‘'k Eet maar niet meer.’ Hij bleef buiten staan, en keek zijn broer aan.

‘Wat heb je?’ vroeg Barend, een beetje kwaad wordend onder dien blik.

Henk keek hem nóg even aan; zag hem daar zitten in zijn benauwde avondhokje, in het lamplicht, met z'n wezenlooze oogen; voelde zich zelf heerlijk staan in de zomernachtlucht, en flapte d'r uit: ‘Wat zit je daar stakkerig zeg; hei-je nou zóó den heelen avond gezeten?’

Barend grinnikte. ‘Ja, den heelen avond.’ En hij prepareerde zich al op 'n cynische, een wijze verdediging; hoorde in z'n hersens al speechjes door zich zelf houden; die zouden eindigen met een: wie 't laatst lacht, lacht het best; voelde zelfs vaaglijk dit een wat banaal slot....

Maar Henk, óók al voelend, hoe dàn 't gesprek zou gaan, zwenkte. ‘Ga mee dan nog een eindje rondloopen, zeg. Ik zie geen kans, om nou al te gaan slapen. Jij?’ Meteen kwam-ie binnen, en dronk met groote teugen z'n koffie op.

‘Nou,’ sprak Barend, alsof-ie zichzelf overreedde. ‘Kwaad zou dat niet zijn. Anders zie 'k het eerste uur toch niet anders dan cijfers, da's waar. Hoe laat is 't feitelijk al?’

Daar gaf Henk niet eens antwoord op. ‘Ga nou maar mee. Ik blaas je lamp wel uit.’

Barend lachte. Wel, dat was weer eens een leuke rol: hij de harde werker, altijd, altijd met z'n boeken bezig, ja-ja, en Henk zoo'n beetje vadertje over hem, voor zìjn gezondheid zorgend, hè, dat-ie zich niet overwerkte....

‘Ja, dat is wel goed,’ mompelde hij als na-denkend. ‘Dat is wel goed, dat je me d'r met geweld eens uit haalt. Da's misschien wel goed....’

Hij stak het plaatsje over; Henk blies de lamp uit, en volgde.

Toen ze in het gangetje even stommelden, eer Barend hoed en stok had, klonk de stem van de moeder. ‘Nou toch niet meer d'r uit?’

‘Eventjes maar,’ zei Henk vergoelijkend.

Maar Barend was zelfs geestdriftig. ‘We moeten 'es een uurtje uitwaaien. Het is nou geen weer om te gaan slapen, hoor.’

De moeder mopperde nog wat; maar de zoons trokken al het deurtje dicht achter zich.

Ze begonnen zeer langzaam te wandelen. Barend had z'n hoed achterop z'n hoofd geschoven, en begon te keuvelen; Henk zei niet veel; gaapte zelfs af en toe.

‘Ja,’ zei Barend, ‘Ik wil je eerlijk vertellen, dat ik langzamerhand blij zal zijn als deze tijd om is. Het zal een héële gerustheid zijn, als ik dat papiertje heb. Zonder Hoofdacte bèn je feitelijk geen volslagen onderwijzer. En niet, dat het nou zoo'n razende studie is; - maar ik pak het nogal breed aan.’

Hij kon dit wel wagen tegen Henk; wat wist die er van?

‘Bijvoorbeeld vanavond nou. Best kans, dat we onnoodig werk hebben gedaan; je dringt onwillekeurig wat dieper door, hm. Hoe zal 'k zeggen.’

't Scheen Henk niet te interesseeren, hoe hij 't zeggen zou. Barend ging maar door:

‘Als ik een acte haal, wil ik 'em een beetje goed halen. Niet op 't kantje, zie je.’

Toen viel Henk ineens in:

‘Dus halen zal j'em in allen gevalle wèl?’

Ja kijk 'es, hè, Barend lachte bescheidenlijk; zekerheid - had je nooit. Moest je Pereboom soms over hooren, over de nonsens op sommige examens...

Henk scheen alweer in z'n eentje aan 't denken te zijn, want eensklaps vroeg-ie:

‘Maar dàn - als je d'r door bent, hoe gaat het dàn. Bèn je d'r dan?’

Barend bleef even staan. Komieke ideeën toch soms, lui die buiten 't onderwijs stonden....

‘Ben je d'r dan? Waar? Waar zijn?’

‘Nou,’ zei Henk een beetje kriegel. ‘Wanneer kan je nou zeggen: ik ben onderwijzer, ik heb m'n vak, en ik lees wat, werk wat aan m'n algemeene ontwikkeling....’

Barend glimlachte. Kijk, daar was dat praatje weer van ‘algemeene ontwikkeling’, dat luilakken-praatje.... En hij wou gaan uitpakken, en beginnen: ‘Zooals jij bijvoorbeeld....’

Maar er was iets onnoozels geweest in Henks

toon; iets als puur 'es informeeren; en daarom besloot Barend, maar zakelijk te antwoorden:

‘Kijk es. Algemeene ontwikkeling, dat beschouwen we als een klank; enfin, daar zouen we lang over kunnen redeneeren. Het hangt er van af, wat je algemeene ontwikkeling noémt. Maar hier in de stad ga je, ná je Hoofdakte, voor Fransch studeeren, of ook wel voor Teekenen; daar kan je 'n bijbaantje mee krijgen, of honderd pop extra....

‘Goed, goed,’ zei Henk ongeduldig. ‘Maar dan, als je dàt allemaal hebt, wat dàn.’

‘Ja maar dat hèb je niet zoo dadelijk allemaal,’ meende Barend te moeten opmerken.

Henk hield vol: ‘Maar àls je dan zoo ver bent, wat dan?’

‘Ja, dan’ - Barend wachtte even, want hij moest zich dat even indenken - ‘Dan pak je aan, waar je zin in hebt; je studeert voor vergelijkend examen, voor hoofd zie je, of je neemt een of ander lievelingsvak, en daar ga je in door, voor middelbaar. Dat doet iedereen verschillend....’

Ze liepen een eindje zwijgend door; Barend zelf een beetje lekker met z'n degelijke uiteenzetting. Hij merkte niet het sarcastische in Henks toon, toen die vroeg:

‘Hoe oud worden jullie dan zoo onder de bedrijven?’

Ja, dat was óók weer verschillend....

‘Hei-je nooit eris lui, die de boel d'r bij neer-

smijten, en met al dat gejaag ophouen, en 'es lekker rustig gewoon d'r lui vak hebben....'

Barend schrok even; had-ie dat zelf óók niets eens gedacht? Zoo iets, ja. Hij voelde 't weer aankomen zelfs, dat gekke van dien ochtend, toen-ie jaloersch was op 'n agent.... Onzin. En met een fijn lachje antwoordde-n-ie:

'Hm ja. Je hébt ze wel. Maar da's nou juist niet, wat je kan noemen de élite....'

Even scheen het, of Henk uitbarsten zou; maar de nacht was er te rustig voor; en héél lángzaam juist kwamen zijn woorden:

'Dan moet ik toch zeggen, dat schoolmeester - toch oòk een verdomd treurig baantje is.'

Er ging suggestie uit van zijn woorden; plotseling kreeg Barend weer z'n moedeloosheid heviger dan ooit.

'Och,' zei hij slap.

'Nou,' grauwde, vìnnig nu, Henk.

'Het zou niets zijn,' zei Barend klagend, 'het zou niets zijn, als je niet overdag je klas óók nog had.'

Henk vloekte zachtjes. Maar Barend merkte zelf nièt, dat-ie idioterig redeneerde; werkte dat uit, van die klas overdag.

'Als ze bijvoorbeeld tegen je zeien: studeer hier of daar voor; net als de studenten....'

Henk zweeg. Hij begreep dat niet. Begreep eigenlijk zijn heelen broer niet.

En Barend wist ook niet verder te praten. Hevig

had-ie weer dat wanhopig gevoel, morgenochtend gá 'k weer - begint de komedie weer; en wat 'n avond had-ie gehad, bah. - Had-ie nou toch die som nog niet, dacht-ie er weer tusschen door. - En zóó zou nu zijn leven zijn. Tegenzin, tegenzin had-ie. Maar helder weten, wàt hem tegenstond wist-ie niet. De klas, of de studeerderij, of àlle werken om aan den kost te komen? Hij kende ànder werk alleen van den buitenkant; wist er niet veel van. Maar over zijn eigen baantje kon ie toch wel oordeelen. En dat was beroerd....

Hij bleef maar piekeren; als iemand hem gezegd had, dat hij zijn eigen baantje óók enkel van den buitenkant kende, hij zou cynisch hebben gelachen....

Ze liepen naar huis.

Vlak voor de deur zei Henk weer wat. ‘De héële maatschappij is rot.’

‘Zoo,’ sprak Barend droog. Want hij wou zich niet encanailleeren. Wat duivel, er was toch nog onderscheid tusschen hem en dit schreeuwertje, dat amper kostgeld geven kon!

Toen ze in bed lagen, probeerde Barend zich precies te herinneren, wat-ie losgelaten had. Als-ie maar niet te vertrouwelijk was geweest.... Hij wist niet precies meer uit elkaar te houden, wat-ie hardop had gezegd, en wat-ie stil had gedacht; oppassen toch, vermaande hij zich zelf. En om

mogelijk-uitgehaalde stommiteiten weer goed te maken, gaf-ie nog een vertooninkje van den flinken Barend Wels, den dagelijkschen Barend Wels. Hij begon een gesprek over schoolmeesters. Je had van die ongelukken van kerels d'r ook bij....

Hij droeg een phantasie voor, hoe-ie laatst een jongen, die van een andere school was gekomen, een ridder, hoor, die geregeld de beest had gespeeld bij dien anderen vent, mores had geleerd....

Tot-ie geen antwoord meer kreeg....

Zesde hoofdstuk.

Wels zat in de groote zaal, waar 't schriftelijk examen voor de Hoofdakte werd gehouden.

Er hing een gedempt licht; voor in de zaal, op het tooneel, stonden groote tafels met groene kleeden. Op de tafels lagen stapeltjes papier, het examenwerk; er blonken ook 'n paar karaffen met water, en wat glazen.

Heeren liepen af en aan door de zaal; sommige zaten bij de tafel, en scharrelden wat in de papieren.

In de zaal stonden netjes de kleine tafeltjes op lange rijen.

Wels vond, dat-ie erg op z'n gemak zat. Schuin voor hem zat Pool; heel in de verte zat Nico.

Een van de heeren kwam tusschen de tafeltjes doorgeloopen, en deelde opgaven uit. De heer had een wit vest aan, en was zeer vriendelijk. Wie het was, wist Wels niet. Zou ie toch 'es informee-

ren.... Pool scheen weer een mop te tappen, want de heer lachte, toen-ie Pool voorbij was. Toch een brutaal individu, die Pool, vond Wels. En in zijn ergernis over Pool pakte hij juist héél ernstig zijn papier aan, zoodat de heer hem even aankeek, en met iets vaderlijks zei: ‘Nou beginnen met maar kalmpjes over te lezen.’ 'n Humaan examinator, vond Wels, en hij begon dadelijk de opgave te lezen. Het eene was voor schoonschrijven. Nou ja. - Het andere was taal; er stond een zonderling rijmpje van acht regels op het papier, met hier en daar schuingedrukte woorden. En onder het rijmpje vragen, wat de dichter bedoelde hiermede, en daarmede; en de laatste opgave was: vertel alles, wat ge weet van de cursief-gedrukte woorden.

Onder aan het papier stonden vijf onderwerpen, waaruit gekozen kon worden, voor een opstel.

Onder 't lezen voelde Wels zich behagelijk; hij strekte met eenige nonchalance z'n beenen onder het tafeltje uit. Toen begon-ie te schrijven, met een glimlach op z'n gezicht. Af en toe hield-ie op, en keek genoegelijk rond.

Hij voelde zich thuis in dit atmosfeertje. Hij had er jaren in geleefd. Daar liepen om hem heen beroemde onderwijsmannen; knappe bollen; en als-ie met Nico wel eens over ze sprak, had-ie ze zóó-maar bij hun naam genoemd. Je noemde hun

naam, en dan dacht je aan een vak. Soms aan twee vakken.

Hij zag Pool zitten. Z'n vijand Pool, de schreeuwer; en hij kreeg een gevoel van groote veiligheid, met al die bekende, soliede beroemden om zich heen; dat waren allemaal de verdedigers van het ernstige werken, van het bezadigde streven; de aanvoerders in den strijd tegen de lichtzinnigheid en de roodheid. Wat was die Pool toch een verwaande dwerg, om zich te verbeelden, dat-ie wat wás, tegen de hechtheid van dat groote geheel, het Onderwijs.

Hij voelde zich als een net, rustig burger in de onderwijs-maatschappij; veilig onder z'n knappe magistraten....

Het was mòoi werk, het examenwerk; mooi werk. En hij schreef lekker door. - Allemachtig, met dat woordje d e n kon je d'r in vliegen! Hij grinnikte. Genoot eventjes van z'n eigen slimheid; had wel een knipoogje willen geven aan den pienteren vent, die zoo'n opgave wist uit te kiezen....

Voor opstel nam-ie maar het onderwerp over letterkunde. Wist je tenminste wat je zeggen moest. Was tenminste niet enkel ‘stijl’.

En al peuterend vond-ie dat ook het opstel goed ging.

Op het tooneel was het gezellig. De voorzitter, leuk oud heertje, zat er gemoedelijk te keuvelen tegen twee examinators, die al jaren in de commissie waren. De voorzitter was joviaal en tutoyeerde; en de twee zaten joviaal te zijn zonder tutoyeeren. Af en toe liet de voorzitter een historisch gezegde los, dat de twee later in vertrouwen zouden vertellen aan een ander; zoo op de manier van ‘ik had het er laatst over met.’ Soms kwam er iemand het gesprek storen, en vroeg iets aan den voorzitter met een gewichtig gezicht; en dan antwoordde de voorzitter nièt gewichtig.

Vóór op het tooneel stonden twee examinators te praten; de een liet den ander een sigaar opsteken; ze poseerden zoo'n beetje voor de zaal met stakkers; ze kregen het over ventilatie, en stonden met breede gebaren te wijzen naar de ramen, en naar het plafond, en knikten erg druk tegen elkaar.

Toen gebeurde er iets. De voorzitter riep eensklaps de twee heeren die over de ventilatie praatten; ze kwamen, na een klein schrikje, behoedzaam naar de tafel geslopen. ‘U heeft het er zeker over, dat het niet erg frisch is in de zaal? Dat is wel 't ongerief van de zaal hier. Dat hebben we alle jaren; maar als u eens éventjes - oh, meneer Jansen gaat al....’

Meneer Jansen was al opgestaan en naar voren op het tooneel geloopen; daar had hij met ernstig gezicht een van de surveilleerenden gewenkt. Hij bukte zich, en fluisterde geheimzinnig; en die toe-

gesproken was, stapte de zaal door, en verdween in de gang.

Op het tooneel was de voorzitter nu in druk gesprek, en vertelde, dat de buffetschel weer 'es defect was, net als alle jaren, en hield een klaagrede-tje over de zaal. De heeren, die om hem heen stonden, trokken zéér, zéér ernstige gezichten.

De stakkers aan de tafeltjes merkten dat er iets gaande was, keken nieuwsgierig naar het tooneel. Er moest iets gebeurd zijn....

Enkelen der examinators, die in de zaal wandelden, gingen den kant van het tooneel uit, maar hielden hun plechtigen gang vol.

Een bediende kwam de zaal binnen; was op dat moment de eenige die 'n natuurlijke houding had. Liep flink naar voren.

En ineens, als een klas die St. Niklaas ziet aankomen, rezen allen in de zaal op, rekten de halzen en loerden naar het tooneel. Er klommen er op stoelen. Er werd geroepen....

Daar kwam de voorzitter naar voren geloopen, en riep met z'n hooge oudeheeren-stemmetje: ‘Maar me beste dames en heeren! Blijf toch asjeblieft kalm. Ik wil alleen maar aan hier dien man vragen of-ie 't niet een beetje frisscher kan maken....’

Een brullend gelach ging er op; toen, onberedeneerd, begonnen er een paar te applaudisseeren, en dat stak weer de heele zaal aan, en een machtig geratel rolde langs de tafeltjes.

De heeren op het tooneel keken bezorgd naar

den voorzitter, die lachend den bediende tegemoet ging. De surveilleerenden in de zaal maakten politieagent-gebaren.

Toen keerde de rust terug, en ieder ging weer aan het werk. De examinatoren lachten af en toe nog tegen elkaar.

Het begon weer plechtig te worden. Alleen de bediende maakte nog wat leven, toen-ie aan de ramen ging scharrelen.

Op het tooneel stond de voorzitter hoofdschuddend de gangen van den bediende na te gaan, en wachtte, tot die eens omkijken wou, om 'em dan iets te wijzen.

Maar de bediende keek niet om; meneer Jansen wipte van het tooneel af, en snelde op de ramen toe. Nam de haak van den bediende over, en probeerde ook eens. ‘Dat eene kan nooit,’ zei de bediende bedaard.

Meneer Jansen, angstig, keek om naar het tooneel. Daar stond de voorzitter geheimzinnige bewegingen te maken, en voelde zich woedend worden, omdat heel de zaal weer zat te kijken, en meneer Jansen óók weer niets begreep.

Meneer Jansen liep hulpeloos naar het midden van de zaal, want zoo iets scheen de voorzitter toch te bedoelen. De bediende nam zijn stok terug, en werkte een schuif in het midden van het plafond open. De voorzitter ging, bedaard, weer achter de groene tafel zitten; meneer Jansen begon een gesprek met een collega; de knecht

zette nog wat ramen open, en verdween toen.

En het was weer rustig; in de zaal werd weer dóórgeschreven; de surveilleerende examinators liepen weer allerlei houdingen te probeeren; op het tooneel zaten de heeren weer zachtjes te praten, nu echter niet met den voorzitter, want die zat te schrijven, en was ongenaakbaar.

Barend Wels was wel klaar. Hij zat alleen z'n werk nog wat over te lezen. Om hem heen stonden hier en daar menschen op, en gingen weg. Een keer of wat maakte hij een beweging om óók op te staan, maar eindelijk besloot-ie om nog maar rustig te blijven zitten. Toen werd er een bel geluid op het tooneel, en een algemeen opstaan volgde. Barend gaapte; rekte zich eens uit; bleef nog wat dralen bij zijn tafeltje, tot zijn werk was opgehaald, en ging toen eindelijk in den stroom mee naar den uitgang. Hij schuifelde gelijk op met Nico de Haas. Die had een kleur. ‘Hoe is 't geweest?’ vroeg Barend. Nico haalde de schouders op. ‘Anders allemáchtig mooi werk,’ zei Barend. ‘Moeilijk’ zuchtte de ander. ‘Enfin, la'we d'r maar niet over praten nou,’ zei Barend, ‘van middag als 't afgeloopen is;.... nou wat opfrisschen. Basta!’

Ze waren nu buiten het gebouw. ‘We moesten maar ergens een melksalon binnenwippen,’ meende Nico. Barend keek smalend. ‘Kom zeg, een kattenkroeg - la' we hier maar ingaan - la' we 't er vandaag maar eens van nemen.’ Hij wees naar een

groot café, waar ze net langs liepen. ‘Vooruit dan maar,’ antwoordde Nico.

En ze wipten 't café binnen. Hun heele houding veranderde; ze voelden zich 'n beetje grand seigneur, en namen plaats bij 'n tafeltje voor 't raam, als een paar geroutineerde caféplakkers. ‘Aannemen!’ riep Barend zeer flink; zonder eens antwoord af te wachten, presenteerde hij Nico 'n sigaar. Ze staken allebei op; toen zei Barend met nadruk: ‘'k Mag hier verdomd graag zitten zeg.’ ‘Ja,’ speelde de ander mee.

De deur bleef kleppen, en telkens en telkens kwamen er schoolmeesters binnen, druk redeneerend over 't examen. 't Werd vol. De twee vrienden zaten genoeglijk om zich heen te kijken, en hielden vol, over 't examen te zwijgen. ‘Hè,’ zei in eens Wels, ‘daar hei-je waarachtig Pool óók. Wacht es even.’ Hij ging staan, lichtzinnig van gebaar, en riep hard: ‘Hé, bonjour Pool!’ en toen, meteen poseerend voor de schoolmeesters van buiten, hij als stads-cafémensch, grinnikte hij tegen Nico, en schreeuwde: ‘Staat me de kerel waarachtig al wéér te biljarten.’ Pool groette kalmpjes terug, maar Wels zwaaide nog eens flink met z'n arm, en riep weer: ‘Bonjour!’ Toen ging-ie hoofdschuddend-lachend zitten.

Pool bléef biljarten; Wels bestelde koffie en 'n broodje met kaas aan den kelner, en Nico zei kortweg: ‘Mij 't zelfde maar.’ Nu zaten ze druk te rooken, en keken 't gewoel om zich heen

eens aan. Barend trok een guitig gezicht, boog over het tafeltje, wenkte Nico naar zich toe. Die kwam luisteren, al klaar tot lachen. ‘Moet je 'es kijken naar dat boerenstelletje hier achter ons,’ fluisterde Barend. Nico proestte het uit. ‘Ja, ja, lette ik óók al op,’ schreeuwde hij. Ze knipoogden tegen elkaar, en lachten hartelijk. De kelner kwam met z'n koffie en broodjes. ‘Dank je wèl,’ zei Barend, zakelijk; Nico keek toevallig naar buiten, en zweeg dus. Ze gingen eten.

Barend vond, dat het boerenstelletje met ontzag naar hem keek; hij voelde een soort van trots op z'n bekendheid met den biljartenden Pool; probeerde een technische biljartterm te vinden, om naar Pool te schreeuwen; maar dat wou niet; toen riep-ie maar ‘Kan je ze nogal raken?’ Pool keek even, en trok een bedenkelijk gezicht. Barend grinnikte weer, en zei tegen Nico, die mee-glimlachte: ‘Het ìs toch zoo'n type, hè.’ ‘Nou,’ sprak Nico; ‘maar zeg, die andere, waar-ie mee speelt, wie is dat?’ Wels haalde z'n schouders op. ‘Weet ik niet. Trouwens, hoeveel kennissen die Póól heeft, dat snap je niet.’

De schoolmeesters begonnen langzamerhand weer te verdwijnen.

Het boerenstelletje stond ook op. Betaalde erg onhandig, vond Wels. ‘Maar het wordt zoowat tijd,’ meende Nico. ‘Waarachtig ja,’ zei de drukke Wels, ‘Aannemen.’ De kelner kwam, en de twee vrien-

den rekenden af. Barend gaf een dubbeltje meer dan-ie bedoelde, maar vond het erg onbeholpen staan, dat in orde te brengen. ‘Kom, Pool!’ riep-ie toen familiaar. ‘Zeg maar vast, dat 'k dadelijk kom!’ riep Pool terug. Lachend stapten de twee vrienden 't café uit.

Op straat werden ze kalmer. ‘Nou zal 't mij benieuwen vanmiddag,’ zei Nico. ‘Och wat,’ sprak Barend, met nog iets van z'n café-onverschilligheid van daarnet; maar ernstig ging hij verder: ‘ja, de vijf sommetjes konden wel eens tegenvallen; en opvoedkunde - nou.’

De ander zuchtte. ‘Is 't je van ochtend niet zoo érg best bevallen?’ vroeg Wels kiesch. De ander begon kalmpjes te lachen. ‘Erg best bevallen,’ herhaalde hij, ‘wie zal het nu best bevallen, een examen?’ ‘Ja, da's waar,’ gaf Wels toe; ‘maar zeg - da's waar ook, hoe hei-je gedaan met dat *den*, derden regel, welke naamval was dat?’

‘Geen oogenblik over gedacht. Vierde natuurlijk,’ antwoordde Nico.

Barend schrok: ‘Allemachtig, kerel, dan ben je d'r ingevlogen, hoor. 't Was derde!’

Maar Nico schudde zeer beslist het hoofd. ‘Nee, dàt weet ik zeker. We hebben 't zelfde geval 'es bij Pereboom gehad, hoor.’

Barend begon na te denken - maar dat lukte hem niet. ‘Enfin, we zouën nou niet over 't examen kletsen, vanmiddag....’

‘Zal je zien dat ik gelijk heb,’ hield Nico vol.

Zoo liepen ze weer naar 't examengebouw.

Daar bleven ze wat heen en weer loopen, hier en daar groetend. Tot de deuren open gingen, en alles naar binnen stroomde. ‘Sterkte,’ zei Wels, toen-ie zitten ging.

En 't examen begon weer. In de zaal werd het weer stil: als pauwtjes stapten 'n paar heeren rond, tusschen de tafeltjes door; op het tooneel was de voorzitter weer joviaal; en meneer Jansen bemoeide zich bijzonder druk met de ramen.

Wels vond wéér het werk prettig; zat smakelijk te rekenen aan de sommen, die van 't gewone soort waren; zette netjes z'n opstel over onderwijs in elkaar....

Na afloop ging-ie met Nico naar huis; ze konden 't maar niet eens worden over dat woordje *den*; constateerden het leuke, dat ze precies dezelfde onderwerpen hadden gekozen. Ze spraken nog af, om acht uur naar Pereboom te gaan, want die zou óók wel benieuwd wezen. ‘Kom ik je dus afhalen,’ zei Nico. ‘Goed, adieu dan,’ zei Wels, en hij ging z'n huis in.

Moeder Wels kwam zenuwachtig haar keukentje uit, en liep achter Barend mee de kamer in. Vader Wels zat al bij de tafel. ‘En?’ vroeg de moeder.

Barend ging zitten. ‘'t Zal wel losloopen hoor.’

‘Hebben ze nog wat gezegd?’ vroeg de oude man.

Barend lachte even. ‘Och nee, vader, d'r wordt niets tegen je gezegd. Het is schriftelijk examen, dan moet je enkel schrijven; over een maand is er wéér examen, mondeling examen.’ Hij sprak met nadruk, om de situatie goed duidelijk uit te leggen, doch 't hielp niet. ‘Maar hier ben je dan toch doorhéén, hè?’ vroeg de vader weer, en de moeder zat angstig het antwoord af te wachten. ‘Dat hoor ik pas over een maand,’ zei Barend toen maar.

En dat vond de moeder te lang; om iemand een maand in spanning te houden.-

Ze gingen eten. Henk was er weer niet.

De moeder vroeg, of meneer Beckers óók op 't examen was; en Barend, geduldig, zei, dat die d'r heelemaal niet bij was. Toen keek de vader bedenkelijk, en sprak: ‘Dat 's toch leelijk voor je.’ ‘Welnee,’ zei Barend luchtig.

En de moeder gaf 'em gelijk, want in ieder geval was meneer Pereboom d'r toch.... ‘Ook niet. Die is er ook niet bij,’ riep Barend.

De moeder vond dát toch naar. ‘Heb je zoo heelemaal geen voorspraak.’

Maar Barend klopte haar hartelijk op den rug, tikte een paar keer op z'n voorhoofd, en zei magnifiek: ‘M'n éénige voorspraak zit *hier*.’

Op dit oogenblik kwam Henk binnen, en Barend begon te brullen van 't lachen, of-ie al een kwartier lang moppen zat te vertellen.

Henk schoof aan, en begon mee te eten. ‘Nog

al naar je zin gehad, ja?' zei hij met een glimlach tegen Barend.

'Kan je niet veel van zeggen,' antwoordde deze.

De vader gaf Henk 'n knipoogje. 'Laat hèm maar z'n gangetje gaan.'

Ze aten verder, en 't bleef even stil.

'Hè,' begon Henk weer opeens, ''k heb me vanmiddag dood geërgerd. Is weer een knecht weggejaagd door den baas. Getrouwde kerel....'

'Och heden,' was de moeder medelijdend.

'Weggejaagd om niks, om 'n smoesie; zitten me daar alle lui op kantoor: vinden dat wel goed. Begrijpen niet, stommelingen, dat-ie 't ons óók leveren kan....'

'Je kan de kantoorheeren niet vergelijken bij de knechts,' vond de vader.

'Och,' zei Henk nijdig. Maar hij begreep, dat-ie daarover wel zwijgen kon.

'Ik zou maar voorzichtig zijn,' sprak toen bedaard Barend. 'Ik zou op kantoor m'n theorieën maar voor me houden.'

'Dank je,' zei Henk hoog.

'Anders,' zei klagend de moeder, 'als die knecht oproerig is, een sociaal....'

'Dan hoeven z'n vrouw en z'n kinderen niet te eten, hè, dan....'

'Tra, tra la la, fa re do,' zong ineens Barend, die gedaan had met eten, en opstond. Wat duivel, dat gezanik verveelde hem; had-ie zóó'n dag ge-

had, zoo'n soort overwinningsdag, en zou-ie nu dit schreeuwertje aanhooren?

En terwijl Henk, kwaad zwijgend, verder at, stapte Barend het gangetje in, naar z'n kamertje. Hij vond het allemaal zoo nietig, een weggejaagd knechie, godbetert, en je daar dik over te maken; wat was dat, vergeleken bij de groote dingen, waar hij mee bezig was, bij z'n *studie*....

Hij zou eens zien op te snorren, van dat *den*....

Zevende hoofdstuk.

Wels liep naar school, en dacht nog eens goed na. Vandaag zou er ‘verhooging’ zijn; zou Beckers komen overleggen, vanmorgen, in groote haast; en vanmiddag plechtig mededeelen, wie van de kinderen bleef zitten, wie overging.

Negen maanden lang had-ie nu gesukkeld met dat schorem, zooals Greta Honig, en Wilkens, en Maats; nu zou-ie ze eindelijk eens kunnen loozen. Kon Bergsma z'n kunsten d'r mee toonen! Als die niet bofte tenminste, doordat ze van school afgingen.

En wat zou Zwaan laten zitten? Die had hèm den laatsten keer opgeknapt met Maats; zou-ie nu wéér zoo'n lieverdje klaar hebben?

Wels probeerde de kinderen uit Zwaans klas zich voor te stellen, één voor één, om na te gaan, of er ongunstige typen bij waren. Maar hij vond er geen een; ze leken 'em allemaal nogal fatsoenlijk. Trouwens, geen wonder, nietwaar, als je eenige

jaren achterelkaar maar het vuil had achtergelaten, - en dan Van der Heijde boven je, die beslist goed was; dan kon je een ideaal-klas krijgen, wat gedrag betrof.

Goed - dus laten zitten Honig, Wilkens, Maats. Wie nog meer. Een stuk of zes zouën 't wel moeten zijn; zou-ie d'r nog drie bij zoeken uit z'n cijfers.

Om de eerlijkheid moest je natuurlijk alléén naar vorderingen kijken. Natuurlijk, natuurlijk; allemaal lièt-ie ze ook zitten om d'r beroerde vorderingen. Dat kon-ie bewijzen met hun werk!

Hij maakte zich in z'n eentje druk tegen Beckers; stelde zich voor, dat die er wat tegen zou hebben....

Maar dat zou toch vervelend zijn. Beckers had zoo af en toe al wat gemerkt; laatst vooral, met dat gevalletje van Greta Honig. Kon 't nou niet licht gebeuren, dat Beckers ging twijfelen aan de orde?

Dan was-ie nog verder van huis; je kreeg zoo gauw den naam, hè?

En hij voelde in eens véél voor 'n kleine comedie; om royaal te zeggen: ‘Ze zijn lastig, dat weten we; maar, hun vorderingen gáán wel - laat ik ze maar meenemen. Ik ben nou eenmaal aan ze gewend - een ander moet weer van voren af aan met ze beginnen....’

Maar allemachtig; als Beckers dan 'es toegaf? - Beckers scheepte een ander óók niet graag op met dergelijke individuen. Beckers zou bang zijn voor een grooten mond van Bergsma. Beckers zou maar al te gauw toegeven; en dan begon de ellende weer;

kon hij, Wels, wéér negen maanden z'n leven laten vergallen. Neen, hij moest van ze af; en weer constateerde hij nadrukkelijk: dat de vorderingen trouwens óók slecht waren.

Hij liep in z'n eentje, maar glimlachte tòch verachtelijk. Vorderingen! Het hééle zootje was stom - je moest er met een stok de boel in kunnen stompen. Dat wist Beckers óók wel. Die wist óók wel, dat er niets mee te beginnen was - anders had-ie waarachtig wel 'es aanmerkingen gemaakt.

Trouwens - hij liep maar aldoor in den causeertoon te denken - eerlijkheid - natuurlijk; maar het zou toch onzin zijn, zulke individuen, ofschóón ze stom waren, om hun slechte gedrag juist te verhoogen, uit pure eerlijkheid.

Die drie dus laten zitten. Maar 't handig inpikken tegenover Beckers....

Die heele zaak was eigenlijk een misselijke beweging. Dat hééle schoolleven toch eigenlijk; had je dat in één vak, dat je behoorlijk je capaciteiten bezat, - hij dacht aan de hoofdacte, die hij wel halen zou - en dat je dan toch zoo doorloopend op je hoede moest zijn? Dat ze je heele loopbaan bederven konden, een paar beroerde jongens, waar notabene een ander je mee opgescheept had?

Hij voelde zijn lamme gevoel weer opkomen, dat hij al kende; z'n wanhoop, dat het op een goeden dag mis zou loopen.

Maar hij zou vechten, volhouden, zich verdedi-

gen; zou zorgen dat-ie d'r kwàm op slot van rekening.

Waar kwam? Henk z'n vraag. Malle vraag. Maar waar-ie toch geen antwoord op wist. Toch: volhouden, aanpakken!....

Hij kwam bij school; liep tusschen de drentelende kinderen door met een onverschillig gezicht.

Op de mat stond het heele stel personeel.

Hij groette vluchtig, en ging gewichtig naar z'n klas; vond in 't voorbijgaan, dat ze 'm vuil aankeken; riep Pool hem niet wat achterna?

In z'n klas nam-ie dadelijk 't krijt, en begon sommen op 't bord te schrijven; sommen met groote getallen, waar 'n heele kluif aan was; en nog vóór de kinderen kwamen aanstormen, had-ie 't bord vol geschreven.

Toen ging-ie kalm naast het bord staan.

Er kwamen 'n paar meisjes binnengehold. ‘Aan het werk!’ beval Wels kortaf. Ze keken hem verwonderd aan; gingen zitten. Kregen d'r leien, met langzame bewegingen. ‘Metéén aan 't werk’ riep Wels nu, en hij wees naar 't bord. De twee kinderen keken naar 't bord, en begonnen te rekenen.

Op de gang was 't rumoerig.

Voor de deur van de klas kwam een jongen staan; hij keek even naar binnen, bleef toen op de gang staan. ‘Hé!’ riep Wels, maar de jongen hoorde niet.

Haastig stapte Wels op 'em af, en trok hem bij z'n arm het lokaal in. ‘Daar is je werk!’ zei hij. De jongen keek beteuterd, ging in zijn bank en aan 't werk.

Wels bleef staan bij den ingang; telkens als een kind hem passeerde, zei hij met vreemden nadruk: ‘Aan je sommen!’ Een jongen, die niet dadelijk doorliep, kreeg een draai om z'n ooren: ‘Aan je sommen, ezel!’

De klas begon gevuld te raken, en al de kinderen rekenden vlijtig, onder den indruk van het vreemde, dat ze zóó gauw moesten beginnen. Wels hield scherp toezicht; liet niets toe, zooals anders vóór schooltijd. Hij zag met welgevallen hoe goed dat ging. Vond het stom van zichzelf, dat-ie zoo iets niet eerder had gedaan - zooals altijd, als-ie pas iets had uitgevonden.

De bel voor beginnen ging. Wels sloot de deur; juist, zóó moest het altijd zijn; tot de belhamels toe, niet waar, waren heel gewoon binnengekomen, en nu werkte alles.

Nu zou hij eens regeeren gaan.

‘Ophouden’ sprak hij zachtjes. Er hield maar een enkel kind op; de groote massa werkte door. ‘Ophouden,’ zei hij, iets luider; maar veel geven deed het niet. Een van tweeën kon-ie nu doen, flitste het door z'n hersenen: één jongen, - 't hinderde niet wien, 'n tik geven, en hard schreeuwen

‘Ophouden!’ - of kalm doorgaan met gebieden. Even kreeg hij 't gevoel, of-ie op één van allen los moest springen, wild, als een dier, en één oogenblik zag-ie niets, en knersten zijn tanden - toen was 't over, en zei hij weer kalm: ‘Ophouden.’ De massa werkte tóch door. Maar hij bleef zich kalm houden; de griffels tikten; ‘ophouden!’ sprak hij nog eens. Nu hielden er weer 'n paar kinderen werkelijk op, en gingen netjes met de armen over elkaar zitten. Keken hun meester aan. ‘Ophouden,’ hield die maar vol; en toen, met kleine tusschenpoozen, zei hij het telkens weer: ‘Ophouden - ophouden, ophouden.’ Wonderlijk klonk z'n stem door het lokaal; de een na den ander merkte het nu, en lei den griffel neer. Wels hield vol; zei het zelfs telkens zachter: ‘Ophouden!’ En eindelijk werkte er nog maar één jongen door; alle kinderen keken naar hem; dat-ie nog niets merkte! Hij zat alléén op een bank, anders hadden ze hem wel aangestooten. ‘Ophouden,’ zei Wels, iets harder nu. Ha, daar keek de jongen op; schrok even, legde gauw z'n griffel neer. Een daverend gelach ging er op, tot Wels' verbazing. ‘Doorwerken,’ zei hij bij intuïtie. Hè? De kinderen keken verbaasd. Wàt zei de meester? ‘Doorwerken weer,’ beval Wels nog eens. Daar gingen de griffels weer. Een minuut lang liet Wels 't begaan; toen zei hij weer, op den ouden toon: ‘Ophouden.’ Rits! De meeste griffels lagen, en glunder keken de kinderen naar een paar die nog doorwerkten. ‘Ophouden,’ zei Wels nog eens. Nu

zaten allen stil. De meeste kinderen glimlachten; zaten klaar om weer te beginnen.

Wels zag met bevreemding hun welwillend afwachten. ‘Doorwerken,’ zei hij, om ze te probeeren. Grinnikend viel de heele klas weer op de sommen aan; jawel, ze zouden zich laten nemen! ‘Ophouden!’ kommandeerde Wels dadelijk weer. En ze hielden op, allemaal, en zaten met prettige gezichten hun meester aan te kijken.

Wels begreep niet. Maakten ze er een pretje van? Deden ze 't er om? Want dit was geen gehoorzaamheid; wàt het was, wist-ie niet. Maar hij zou voorzichtig zijn. Zouden ze 't in de gaten hebben van de verhooging? ‘Leien weg, één,’ beval-ie. Gelijk ging het niet. Over dus weer. Toen ging het gelijker; en niet, omdat zij d'r schik in hadden, maar omdat hij ze zoo gedresseerd had, dat voelde hij.

Hij begon weer met lezen; bijna elken ochtend was lezen het eerste vak.

En terwijl kind na kind z'n beurt kreeg, dacht Wels weer na over de komst van Beckers. Tegen tienen zou-ie wel binnenkomen; en dan moest de klas rustig zijn, en rustig blijven. Dat vond Beckers juist zoo goed: dat de kinderen niet woelig werden onder-de-hand; had-ie laatst nog gezegd.

Wels rekende na: als-ie om half tien aan de sommen liet doorwerken, zou het meerendeel die al af hebben, als Beckers kwam. Dan kreeg je weer dat vervelende gezanik van nakijken en stilhouden,

waar Beckers bij was. Hij zou dus om half tien mondeling gaan rekenen; en dan, tegen dat Beckers kwam, de leien laten krijgen.

Maar mondeling rekenen was een ellendig karwei; het lezen ging zoo ordelijk, en dus was het al lang half tien geweest, toen Wels de boeken liet wegbergen, en aan rekenen begon.

Eerst moest de klas heelemaal goed zitten; netjes zitten; zóó kòn-ie niet beginnen, verklaarde Wels met nadruk. De kinderen waren nieuwsgierig, wat ie voor gewichtigs van plan was; záten netjes.

Toen waagde Wels het. Trok een smakelijk gezicht, en deed net, of-ie een verhaaltje begon. Maar al spoedig merkten de kinderen, dat het over ‘Liters’ was, en de onrust kwam.

Maats, die nog aldoor net als de anderen gedaan had, begon nu 'n kleine ruzie tegen z'n buurman; twee meisjes aan de voorste bank draaiden achterom; en toen de meester dan eindelijk het antwoord vroeg, ging er maar hier en daar een vinger omhoog. ‘Vingers maar weg,’ zei Wels nijdig: en hij herhaalde de opgave. Terwijl hij sprak, keek hij eerst Maats aan, en daarna de twee meisjes vooraan; toen gaf-ie een duw aan een elleboog, die uitstak; wees naar een been, dat uit een bank hing; haalde eindelijk z'n boekje voor den dag, en maakte zich duidelijk-zichtbaar gereed tot aanteekenen. Het werd weer rustig, en hij herhaalde z'n vraag, hoeveel Liters van dien wijn er dan waren.

Weer gingen dezelfde vingers omhoog; en Wels constateerde het oude verschijnsel: ze wilden doodeenvoudig niet rekenen of ze waren er te stom voor....

Maar 't liep tegen tienen, hij kon dus de leien wel laten krijgen....

Toch eerst die ééne som afhandelen nog.

Een van de kinderen mocht het antwoord zeggen. ‘Goed. Leg nou'es uit, hoe je d'r aan gekómen bent.’ Het kind begon verward te praten, en Wels corrigeerde ijverig. Liet een zin nog eens zeggen. Het kind vergat te zeggen: ‘Liters wijn.’ Moest dat óók verbeteren. Vergiste zich weer.

Wels werd kwaad. ‘Begin nog eens van voren af aan.’ Het kind begon weer; zei nu ‘liters wijn’ te pas en te onpas; deed z'n best, in den schooldreun te komen; en Wels riep maar: ‘Halt! Nog ééns! Wàt. Koekies? Appels? Wat dan? Nou, vooruit maar weer.’

Het was een àpart duelletje tusschen den meester en het eene kind, te midden van het geroezemoes van de anderen, dat àl sterker werd. Even hield Wels op, om een paar namen op te teekenen; het werd weer wat stiller, en het kind moest doorgaan. Eindelijk kwam daar het antwoord: ‘Vijf en zeventig Liters.’

‘Liters wàt?’ schreeuwde Wels nu, ‘Liters koffie? Liters thee? Liters stroop?’

Dat was komiek, want allen begonnen te lachen. ‘Nou, wie weet het. Wat voor liters?’ vroeg Wels

ineens, met 'n breed zwaaien van z'n arm over de klas. Geestdriftig gingen nu overal de vingers omhoog. ‘Wijn!’ werd er geschreeuwd. ‘Geen geschreeuw,’ zei Wels. ‘Ik wil enkel vingers zien. Vingers opsteken, als je 't weet. Wie?’ Op dit moment dacht hij werkelijk, ergens mee bezig te zijn, dat de moeite waard was: hij bleef aanmoedigend rondkijken; steeds kwamen er meer vingers. ‘St!’ zei hij, ‘niet vóór je beurt!’

De spanning werd erger; wiè, wiè zou het mogen zeggen?

Daar wees de meester naar een jongen.

‘Wijn!’ flapte die er dadelijk uit.

‘Nòg niet goed. Wie beter?’ hitste Wels aan.

Wéér stegen er vingers; Wels wachtte een oogenblik. ‘Jij maar!’ zei hij, plots kiezend.

En netjes sprak het nu aangewezen kind:

‘Vijf-en-zeventig liters wijn.’

Warrelend daalden de vingers; Wels keek smalend naar het kind, dat zoo gesukkeld had met de som, en zei: ‘Juist. Vijf-en-zeventig - liters - wijn. Hei je 't nou begrepen, ja? Zeg het dan ook eris.’

En het kind dreunde 't na: ‘Vijf-en-zeventig - liters - wijn.’

‘Zoo,’ zei Wels, vermoeid van toon; ‘nu maar verder aan de sommen van 't bord. Leien één - twee - drie.’ De klas viel aan.

Beckers bleef lang weg. Bijna kwart over tienen

.... Hij zoù toch komen; had het gisteren toch gezegd. Bleef-ie misschien bij Zwaan zoo lang plakken? Maar voór half twaalf moest-ie toch de acht klassen door.... Oppassen, want anders was het werk toch te gauw af....

Wels klapte even in de handen, kalmpjes. ‘Kijken of we 't nog weten van dat ophouden,’ zei hij minzaam; een paar kinderen hielden op. ‘Neen, blijf maar dóórwerken - 'k heb nog niets gezegd.’ - Even wachtte hij; toen riep hij: ‘Op-houden!’

Een oogenblik ging er wat rumoer door 't lokaal; toen zat de klas stil. Wels haalde geheimzinnig z'n boekje voor den dag, en krabbelde wat. ‘Er waren weer een paar dooven bij,’ zeurde-n-ie. Hij deed een paar deftige stappen heen en weer, terwijl de kinderen nieuwsgierig toekeken. Daar tikte ineens een griffel; Wels krabbelde weer in zijn boekje; keek de klas door met zwervenden blik, want hij wist niet wie de schuldige was. Hij bleef heen en weer stappen voor de klas, en praatte. ‘Als we nou straks weer aan het werk gaan -’ hij wachtte even, om te kijken, of er een al begon. Maar de klas bleef stil zitten; één jongen, die al gegrepen had naar z'n griffel, haalde z'n hand langzaam terug, telkens een eindje. Wels ging door: ‘Dan zal 'k weer onverwachts laten ophouden. Zorg dus maar, dat je òplet!’ Hij bleef nog wat heen en weer loopen, en zei toen plotseling: ‘Aan je werk!’

Het werken begon weer. Wels voelde eenige

voldaanheid; en constateerde, dat ze d'r toch maar ònder zaten. Hij vergat den heelen Beckers, en het heele rekenen; liep idiótelijk te malen over dit dressuurtje; dat-ie ze wel ópletten zou leeren. ‘Ophouden!’ riep-ie weer. De klas hield op. ‘Doorgaan!’ riep Wels. En ze gingen door.

Juist, dacht-ie. Hij deed het kunstje nog eens, en nog eens. Toen was er één jongen, die niet vlug genoeg was; en Wels voelde dit nu als een zwaar vergrijp. Woedend vloog-ie naar 't bord, en schreef met wilde letters den naam van den jongen op den rand. ‘Met jou za'k wel afrekenen om half twaalf!’ siste hij; en z'n woede steeg, en hij voelde in z'n handen de begeerte trillen om den jongen te ránselen. ‘Za'k je leeren dat je zal luisteren; luisteren!’ schreeuwde hij. De jongen zat allang weer door te werken; dorst niet op te kijken eens.

Wels kalmeerde.

Eindelijk, daar kwam Beckers. Hij keek bedrijvig; in z'n hand waaiden papieren, toen-ie de deur dicht deed.

‘'k Mag maar lijen, dat we 't hier een beetje gauwer eens worden,’ begon-ie, al scharrelend met z'n papieren. Wels glimlachte, en greep naar zijn schrift met aanteekeningen.

Met welgevallen keek Beckers over de klas; toen viel z'n blik op het bord. ‘Kijk es naar je sommen,’ fluisterde hij geheimzinnig.

Wels keek; poogde even te rekenen, of alle sommen wel goed uitkwamen. ‘Nou?’ fluisterde weer Beckers.

Wels glimlachte. ‘Zie je 't zelf nu?’ vroeg Beckers. Wels keek nog eens naar 't bord; zag toen weifelend den ander aan. ‘Eerlijk gezegd, nee....’ sprak-ie.

Beckers boog z'n hoofd naar hem toe, zoodat Wels dicht bij moest komen om te luisteren. ‘Dat het zoo slordig is opgeschreven. Kijk es!’

Wels zuchtte. ‘Ja, da's waar. Maar ziet u....’

Beckers lachte beminnelijk. ‘Dat kun-je je gewoonweg niet voorstellen, hoè dat op den duur werkt; altijd nette cijfers, net schrift op het bord. Het is betrekkelijk zoo'n kleine moeite, en je hèbt er zooveel pleizier van op den duur....’

Wels keek de klas over, in gedachten.

‘En de meeste lui versloffen het zoo. Da's wáár,’ verzekerde Beckers, nog aldoor fluisterend.

‘Je denkt er niet altijd zoo bij,’ was Wels nu deemoedig. Tot z'n eigen schrik had-ie even 'n paar woelige gedachten voelen wirrelen door z'n hoofd; roode gedachten, maar 't was gauw weer weg geweest....

Nu begon Beckers hardop te praten, om de kinderen geen argwaan te geven: ‘Al héële flinke sommen, meneer; wie die tenminste allemaal goed heeft....’

En Wels speelde mee: ‘Dat zal ik straks eens kijken meneer. Ik ben er zélf benieuwd naar!’

Hier en daar glimlachte een kind. IJverig werkte de klas door.

Beckers begon weer te fluisteren. ‘Laten we nu eens gauw nagaan. Wie had u gedacht, dat niet meer mee konden?’

‘Ja,’ zei Wels ernstig, ‘het is een lastig karwei altijd, dat uitzoeken. - Ik loop er al een week over te piekeren....’ En hij trok een gewetensvol gezicht.

De ander glimlachte. ‘La' we dan maar es nagaan samen,’ zei hij, overredend.

‘Kijk es,’ begon toen Wels, ineens flink. ‘Me dunkt, vast staat het van déze drie,’ en hij wees in z'n schrift de namen aan. ‘Ha ja,’ zei gauw de bovenmeester, ‘ja, deze drie vast, ja.’ En hij kladde haastig de drie namen over op 'n papiertje. Wels dicteerde ze zachtjes: ‘Verbeek - Lientje Schutte - Dirk de Jong.’ Maar Beckers hád de namen al, en keek verrast op. ‘De Jong? Bedoel je niet Zwéérs, wees je niet Zweers aan?’

‘Nee,’ fluisterde Wels, ‘nee, De Jóng was de derde.’ De bovenmeester schreef op: De Jong. Maar toen wou-ie zich nog goedhouden - net of-ie óók wat van de kinderen wist: ‘Maar Zweers, hoe had je gedacht over Zweers, is dat ook niet zwakjes?’ Wels schudde van neen; toen, alsof-ie wel iets toegaf, zei hij: ‘Wel Maats. Maats óók beslist; kan ook niet mee.’ ‘O, Maats?’ zei Beckers, als half in twijfel.... Op Wels gelaat kwam een grijns: ‘Dát heer zou 'k waarachtig haast vergeten, hè.’

‘Waarachtig, ja,’ gaf de bovenmeester toe, en

hij schreef op: Maats. ‘En Wilkens,’ zei Wels meteen, als ongemerkt dicteerend.

Beckers bleef gebogen staan over z'n papieren, die hij op het tafeltje had gelegd. ‘Wilkens, Wilkens, Wilkens?’ vroeg-ie zichzelf. Ineens keek-ie naar de klas. ‘Steek je vinger eens op, Wilkens!’ riep-ie. De jongen Wilkens kreeg een kleur, en stak z'n vinger op. ‘Die ja,’ zei Wels. ‘O ja,’ sprak weer Beckers; hij bracht z'n hand voor z'n mond, en zei er achter: ‘Lamme jongen óók.’

‘Och,’ antwoordde gemoedelijk Wels, ‘in de klas gáát dat wel -’

‘Wilkens,’ zei Beckers beslissend, en hij schreef het op. ‘Da's vijf dus,’ ging-ie verder.

Wels stond te denken, hoe-ie nu over Greta Honig beginnen zou. Kijk, daar zat ze net alweer draaien. Hij moest d'r kwijt, hij moest d'r kwijt!

‘Vijf ja; vijf waar geen twijfel over was. Dan heb ik er nog eenigen - die zóó-zóó staan.’ Hij maakte een kantel-beweging met z'n hand; en ging toen in zijn schrift met aanteekeningen bladeren.

Beckers keek de klas rond. ‘Vròeg-ie maar naar Honig,’ dacht Wels. Maar de bovenmeester scheen niet aan haar te denken; hij kwam wat dichter bij Wels staan, en neusde óók in 't schrift en probeerde zachtjes: ‘Zweers dus niet?’

‘Nee, nee,’ weerde Wels af; en om niet te hard te zijn, schipperde-n-ie: ‘Zweers heeft juist den

laatsten tijd èrg opgehaald; was vroeger wel zwak, da's waar.'

'Zoo, dat valt me mee van 'em,' speelde Beckers vol waardigheid verder.

'Nee, nee, dan zijn er wel, die bedenkelijker zijn; vooral onder de meisjes,' probeerde Wels.

'Hoor 'es,' zei Beckers en 't leek Wels of de toon een beetje kriegel was, 'als ze bedenkelijk zijn, dan moeten ze blijven zitten hoor. Wat moet, dat moet.'

En Wels durfde niet. Hij durfde den naam van Greta Honig niet uitspreken, want Beckers zou zich de scene herinneren, en natuurlijk denken, dat ze wèl mee kon.... zou 't misschien zèggen. Even flitste 't weer: dat-ie d'r geen steek van af wist, deze Beckers, van geen één kind, en niet het recht had, om één woord te zeggen eigenlijk.... Kijk, kijk-ie nou een gezicht staan te trekken; óók nadenken, of-ie d'r niet een weet.... Zou-ie niet nóg 'es over Zweers beginnen?

Oppassen toch, oppassen toch, maande Wels zichzelf aan. Het kòn niet; Beckers zou denken.... Maar hij moest d'r kwijt, hij kòn d'r niet meer houden in z'n klas!

En daar kwam het weer; hij vergat de klas; zag niet, dat ze zoo mal er voor stonden, alle twee; hij zag Beckers z'n ernstige gezicht, en vond 'm bespottelijk. Het zou nonsens zijn, als Beckers d'r wat tegen zei, dat ze niet overgaan kon, die meid.

En toch was-ie bang en zweeg.

Daar draaide het gezicht van Beckers naar hem toe, en de oogen keken goedig over het brilletje. Wels kreeg spijt - hoe kon-ie een oogenblik dezen humanen, hartelijken man niet gewaardeerd hebben! De goedige oogen knipten, en diep en ernstig klonk Beckers stem: ‘Wels, me dunkt, we moesten het zoo làten. 't Zal zoo wel gaan. Als we het àl te zwaar opnemen, komen we nooit klaar.’ Wels zuchtte, en knikte van ja. ‘Goed dan,’ zei Beckers, en nu werd zijn toon ineens weer wat luchtiger, ‘nu heb ik nog iets anders, dat misschien niet zoo erg prettig voor je is - kunnen ze nog een oogenblikje zoo blijven doorwerken?’

Wels schrok; wat, wat zou er nu komen? Maar hij maakte een rustig gebaar; want de klas zat goed stil.

Toen kwam Beckers heel vertrouwelijk bij 'em staan en begon:

‘Kijk eens. We weten allemaal, hè, Van der Heijde had tot nog toe altijd de hoogste. Maar nou komt Zwaan, en die dringt er op an, z'n klas te houden; wil óók wel 'es 'n klas heelemaal afleveren.’

Wels lachte eventjes; Beckers ging door:

‘Zwaan heeft het er al meer keeren over gehad; maar nou schijnt-ie met Van der Heijde d'r over gesproken te hebben, en Van der Heijde zegt tegen me, dat-ie best 'es uit de hoogste vandaan wil.’

‘Da's toch kras, hoor,’ viel Wels in.

Beckers keek even vreemd op; vroeg toen: ‘Hoe bedoel je?’

Wels stampte zachtjes op den grond, en sprak: ‘Och, 'k weet niet. Maar om zoo'n ouen collega nog dwars te zitten, dat-ie uit z'n heele doèn moet, nee hoor.’

‘Ja, maar kijk es,’ sprak Beckers dit toch ijverig tegen. ‘Ja, maar Zwaan kan je toch niet heelemaal óngelijk geven? - Enfin, Van der Heijde dringt er nou zelf op an, en nou begrijp je, dat *ik* me niet verzetten wil. Dus nou krijgt Zwaan de hoogste, en Van der Heijde - waar moet die nou naar toe? Je snapt zelf wel, naar de kleintjes kàn niet - hij moet zoo hoog mogelijk blijven, niet waar? Daarom heb ik gedacht - hij moest jouw klas overnemen en jij begint dan met de derde klas....’

Wels wist niet goed, hoe hij kijken zou; hij staarde voor zich uit, en zei ook-maar niets.

Beckers keek op z'n horloge. ‘Maar ik moet voortmaken, want ik wou om half twaalf klaar zijn.’ Een beetje ongerust keek-ie Wels aan. ‘Dus ik de derde klas; de kinderen van juffrouw Essers?’ vroeg deze, die eindelijk een neutraal antwoord vond. Beckers was al een eindje van 'em vandaan geloopen, maar kwam weer driftig terug. ‘Kerel,’ fluisterde hij, en zoo vriendschappelijk was-ie nog nooit geweest - ‘je begrijpt toch - het is niet omdat jij het niet kùnt - maar er is geen andere

regeling mogelijk. Die van Pool zijn óók te klein - en Bergsma is ouder dan jij, en heeft z'n hoofdacte....'

En de bovenmeester glimlachte, en liep weg, en bij de deur knipoogde hij nog eens, en Wels keek hem na, nog aldoor met 'n neutralen blik: wel glimlachend, want anders zou-ie oproerig geleken hebben; maar toch ernstig, want hij moest ook gehechtheid aan z'n klas d'r op na houden....

En toen-ie alléén was met z'n klas, toen wou-ie nadenken.

Dit stond vast: vanmiddag raakte hij ze allemaal kwijt! Deze ochtend kwam er niet meer op aan. Hij stapte naar het bord, en schreef er een reusachtige som bij. Er kwam gemompel in de klas,... van toch niet af kunnen krijgen. Maar Wels wist nu raad: 'Uitscheiden!' riep-ie. 'Ik zal es wat zeggen,' begon hij onmiddellijk, zonder eens af te wachten, òf alle kinderen wel eindigden, 'wie de sommen niet allemaal àf heeft, blijft om half twaalf zitten, om ze te maken. En wie me met z'n drukte verveelt, bergt z'n lei maar weg, en die gaat natuurlijk na schooltijd pas door. Zie nou maar zèlf wat je doet.'

En z'n toon was onverschillig en rustig; hij zou zich niet druk maken; het zou wel half twaalf worden, en dan liet-ie ze allemaal gaan. Vanmiddag was-ie ze tòch kwijt! De klas was gesuggereerd door z'n zekerheid, en ging weer werken, sommige kinderen angstig.

Eén jongen zat stil nog.

Wels werd niet kwaad, maar wandelde naar hem toe; sloeg naar hem met een slappen slag, dien de jongen amper voelde. ‘Werk jij voor mijn part niet, eend, werk jij liever straks,’ zei Wels met lijzige stem, en hij maakte een langzame trappende beweging naar den jongen, en ging door: ‘Ga maar daar in den hoek staan, dáár.’

De jongen ging de bank uit, en Wels duwde hem met een kalm duwtje vooruit, en zei: ‘Kom nou.’

Hij wist niet eens, wie de jongen was; ze waren nu allemaal gelijk voor hem. Vanmiddag was-ie ze kwijt.

Het was nu aldoor maar stil, en Wels liep te slenteren door de klas; af en toe bleef-ie nog, als door 'n oud instinct, stilstaan, en keek half op een lei; maar dan ging-ie weer gapend verder. Soms vroeg een kind wat, en hij zei maar ja zonder eens te luisteren.

Dus Van der Heijde kreeg ze; dien zou hij waarschuwen, dat het een stom zootje was; kon hij natuurlijk niets aan doen.

En hìj kreeg die kleinen. Kon-ie fijn van voren af aan dresseeren, zooals hij wou.

Dat was allemaal zoo goed als 't kon. Maar Beckers. Hoe was 't nu met Beckers. Zou die nu wat hebben, aanmerkingen op hem, zou die hem geen goed onderwijzer vinden? Maar wat had-ie 't nog niet nadrukkelijk anders gezegd, bij 't heengaan. Dat had-ie toch gemeend. Het was werkelijk

alleen dat drijven van Zwaan geweest. Nog hoorden-ie dat gefluister van Beckers, zoo amicaal, jij en jou, en ‘kerel’ eindelijk - neen, hij stond nog in de geur bij z'n bovenmeester. Een oogenblik zag hij zichzelf, zooals Beckers hem zag: flink werker in de klas, wonderlijk-bekwaam voor z'n jaren, en in eens wreedelijk getroffen: z'n klas moeten àfstaan - en nu, ondanks alle fatsoen, alle netheid en onderdanigheid, wel wat mopperend tegen dit onverdiende lot.... En dat zou dus straks, want de lui zouden er wel over spreken, z'n nieuwe rolletje worden: klagen dat hij een klas moest afstaan, waar-ie in gewèrkt had, met hart, ja, en ziel - terwijl het hem een opluchting was, d'r van af te komen!

Hij keek de klas door, zag er geen enkel individu zitten; geen treiterige Greta Honig, of geen lastige bengel van een Maats - want die, dat voelde hij duidelijk nu, die hadden 't em niet gedaan. Het was geweest die stille weerstand van de heele klas, dag aan dag, waar geen straf, geen orde-houden tegen hielp. Niets was die klas hem geweest, in z'n leven, dan één groote beroerdigheid. Wanneer was-ie nou 'es op z'n gemak geweest. Wanneer had-ie nou 'es dat idee - een heel klein beetje dat idee van z'n broer Henk gehad: ik ben nu met m'n *leven* begonnen?

Maar eigenlijk stond-ie d'r goed voor. Hij had 'n goeien naam bij Beckers; had over 'n maand z'n hoofdacte, en hij kon met die kleintjes van voren af, goed beginnen.

Hij stelde zich die klas kleintjes voor: zoet zouden ze zitten, en beven, voor een standje alleen al; en hij kon ze wennen, dat ze zacht liepen, en niet babbelden - maar dan, àls ze zoo waren, dan moesten ze nog gaan denken óók, als hij wou; als-ie ging rekenen, moesten ze hem niet alleen laten staan; en o, àls dan weer de beroerdigheid kwam, dat raadselachtige: z'n onmacht om ze iets te lééren.... Dan kwamen de gevechten weer, om ze d'r onder te houden met niets doen; om te maken, dat niemand iets merkte, Beckers niet, en de anderen niet; dan begon de komedie weer; en hij moest oppassen, volhouden....

Toen ging de bel, en Wels voelde dolle vreugde ineens. Zoo. Afgerekend. De kleintjes, dat zou-ie wel zien, als 't zoover was. Maar deze hier, was-ie kwijt.

En hij paste nog eenmaal z'n oue truc toe: zou ze nù allemaal laten gaan, en vanmiddag afrekenen. En die nu 't hart had, om niet ordelijk af te loopen....

En hij daalde de trappen af met z'n ordelijke klas, ernstig kijkend, als voorbereiding tot de komedie, die hij straks ging spelen, als de lui even bleven praten na schooltijd. En zoo sterk werd weer z'n verbeelding, dat-ie een traan in z'n stem had, toen z'n klas de school uit ging, en hij tegen den goedig knipoogenden Beckers somber zei: ‘Weg!’

En juffrouw Veen, waar Beckers mee had gesproken over Wels' lot, en die toen met d'r schelle

stem beweerd had, dat meheer Wels geen klagen had, en jonge broekies nog wel 'es andere dingetjes ondervonden, en dat ze 't voor Van der Heijde érger vond - juffrouw Veen hoorde 't hem ook net zeggen: ‘Weg!’ - en ze vond het nou toch ook niet prèttig voor hem.

De martelaar Wels ging de trappen weer op.

Ze zouden wel bij 't fonteintje handen staan wasschen, zooals alle dagen, dacht-ie.

Maar bij 't fonteintje stond niemand. Hij keek door de ruiten bij Bergsma; die was druk bezig in z'n kast, en een paar jongens liepen om hem heen.

Hij ging verder; keek even bij Zwaan; en die was ook met een paar jongens aan 't scharrelen.

Juist, dat was waar ook: vanmiddag was er groote verhuizing, bedacht Wels; stom, dat hij óók niet een paar jongens gehouden had om te helpen; hij moest toch óók nog wel wat aan z'n kast doen.

Toch even met Zwaan kletsen.

Hij ging naar binnen, en zei ernstig: ‘Bonjour.’

‘Zoo,’ zei Zwaan, ‘is jou boeltje al in orde? Oh man, d'r komt bij mij zoo'n bende los uit zoo'n kast!’ En hij bleef bedrijvig aan 't schikken en regelen.

‘'k Moet je eerlijk zeggen, 'k heb er niet om gedàcht, een jongen te houden.’

‘Je kan er straks wel een van deze twee krijgen,’ zei Zwaan gul.

Wels lette niet op het aanbod, en ging ernstig door:

‘M'n kop staat er niet naar.’

Zwaan keek 'em even aan met een vreemden

blik in z'n donkere oogen; maar z'n stem klonk toch gewoontjes, toen-ie zei:

‘Omdat je je klas kwijt raakt?’

Wels haalde de schouders op. ‘'k Snap óók wel, dat er niks aan te doen was. Ik begrijp ook best, dat jij eindelijk ook wel 'es....’

‘Oh! Als je dat maar begrijpt,’ viel Zwaan in, ‘dat ik vond, dat het nou 'es tijd werd.’

En hij zette net 'n stapeltje boeken op de bovenste plank, en gaf ze een nijdig duwtje na, en zei:

‘En het wèrd me waarachtig ook 'es tijd.’

Wels deed 'n paar stappen heen en weer. ‘Gut ja, je hebt gróót gelijk gehad, gróót gelijk natuurlijk.’

Daar kwam weer dat vreemde in Zwaans oogen. ‘Maar daarom had jij nog niet hoeven toe te geven. Dat volgde er heelemáál niet uit.’

‘Och,’ zei Wels somber, ‘ik spùtterde ook nog wat tegen. Maar ik moest zelf bekennen: het kon moeilijk anders. Waar had hij’ - hij knikte flauwtjes naar den kant van Van der Heijde's lokaal - ‘waar had *hij* anders naar toe gemoeten?’

‘Dat weet ik niet,’ zei Zwaan, weer een stapel boeken recht duwend. ‘As je maar begrijpt, dat ik vond, dat het nou 'es tijd werd voor mij.’

En Wels gaf weer toe:

‘Gut ja, natuurlijk. Jij van jou kant - natuurlijk. Maar voor mij is het beroerd....’

‘Zoo,’ zei Zwaan droog.

Wels wist niet, wat de ander bedoelde; zei-d-ie 't omdat de boeken nu goed stonden, of was-ie

sarcastisch? Hij zou maar weggaan, want hij voelde zich niet op zijn gemak.

‘Enfin, bonjour,’ kwam-ie plotseling, wegstappend naar de deur.

‘Bonjour. Moèt je nog een jongen hebben?’ riep Zwaan 'em na.

‘Nou, as u d'r een missen kunt?’ zei Wels, deftig ineens, omdat-ie nu hardop moest praten.

‘Ga jij dan met meneer Wels mee, Kareltje!’ zei Zwaan.

En Kareltje, die dadelijk dacht aan oude dingen uit nòg een kast - allemaal voor hèm - sprong met een schreeuw mee.

‘Hei-je lang den tijd?’ vroeg Wels.

En Kareltje zei, dat-ie vlak-bij woonde, en heelemaal geen haast had.

‘We moeten toch voortmaken,’ zei Wels.

En terwijl hij met hulp van den jongen z'n kast ging opruimen, dacht Wels maar aldoor aan Zwaan, die je soms zoo beroerd aankijken kon.

En nu mocht Zwaan zeggen wat-ie wou, maar door zijn drijven moest hij, Wels, z'n klas uit. En dat had Zwaan gevoeld óók, dat had-ie drommels goed gevoeld óók. O zoo. En nou mochten ze kletsen en konkelen over hem, Pool èn Zwaan èn Bergsma, hij kon ze dàt altijd voor de voeten gooien: ze hadden hèm z'n klas uitgedraaid.

Nou moesten ze bij hem aankomen met hart-voor-je-leerlingen, en met je kaas-niet-van-je-brood-laten-eten - hij zou ze dàt onder d'r neus duwen.

Want die drie hoorden bij elkaar: dat waren de schreeuwers: Pool, Bergsma en Zwaan.

Pool, godbetert; 'es kijken, hoe dat met Pool z'n examen liep!

De kast was in orde, en Kareltje trok blij weg met z'n buit.

Wels stapte naar huis en behandelde onderweg z'n denk-thema steeds grondiger, dat het bijna ijlen werd. Z'n drie vijanden, de rooie schreeuwers, Zwaan net zoo goed, al zei die nooit veel. Als je z'n gluiperige oogen zag, had je al genoeg.... Hoe stonden de krachten? Zij drieën eeuwig praatjes van Beckers; hij in Beckers de vaderlijke beschermer. Pool luilakken en kroegloopen - hij studeeren. Pool sjeezen; hij de hoofdacte wèl halen. En zoo zou 't doorgaan: hij vooruit, zij stilstaan, achter raken.

Hij verkneukelde zich al in een verre toekomst: hij, Wels, goed in de verdiensten, leeraar ergens, of hoofd, enfin, iemand van beteekenis; en dan zou-ie ver achter zich de rooien zien, aldoor nog maar op hun schooltje doodgewone meestertjes.

Waren te hoog zoogenaamd, om met werken vooruit te komen - dachten 't met schreeuwen wel te winnen - ezels. Wie 't laatst lacht, lacht het best!

Daar ging de tram hem voorbij.

Op het achterbalcon zag-ie Pool en Bergsma staan. Ze stonden er vroolijk, en praatten lachend met den conducteur. Royale heeren; tramden doodge-

woon, nu ze wat laat uit school kwamen. Hem zagen ze niet eens.

En plotseling, daar voelde Wels weer z'n oude angst. Hij probeerde 't nog tegen te houden: onzin, onzin, 't was een kwestie van 'n paar centen, die ze nu toevallig uitgaven - maar 't werd hem als een visioen, zooals ze daar heengingen, lachende, verzekerde menschen, die rechtop stonden, die hun leven begonnen waren, en 't wèl wisten te leven, terwijl hij moeizaam ging, zorgelijk zijn gezicht, en maar aldoor denken moest: ‘Later, misschien later!’

Later! Maar wannéér dan toch? Hij wou weer alles nog-eens-denken, wat er door z'n hoofd gegaan was, daarnet, vóór de tram hem inhaalde; en weer z'n groote toekomst droomen. Maar hij kòn het niet. Hij kòn het niet meer in z'n ooren hooren klinken, als daarnet nog: ‘Wie het laatst lacht, lacht het best.’

Zou-ie ooit wel lachen kunnen?

Hij kwam thuis, en deed gewone dingen, at z'n brood, en klaagde over wat hoofdpijn; maar 't ging allemaal buiten hem om; hij bleef maar alleen met z'n onrust. Omdat er niet veel tijd over was, liep-ie weer gauw naar school; maar heel z'n loopen langs de straat leek hem on-wezenlijk. Alleen zijn gedachten waren werkelijk. Hij ging z'n leven na, van z'n jeugd af; en was niet z'n heele leven een voortdurend uitstellen van leven geweest? ‘Als-ie maar eerst,’ was het altijd ge-

weest. Als-ie maar eerst van school af was; als-ie maar eerst op de kweekschool was; als-ie maar eerst 'es les mocht geven als kweekeling; als-ie maar eerst z'n akte had; als-ie maar eerst 'n plaats had; als-ie maar eerst aan de jongens gewend was; en wat liep-ie nu al maar te denken?

Als-ie maar eerst z'n hoofdacte had....

Hij kwam weer op school, en regeerde nog 'n beetje in z'n oude klas; toen nam Van der Heijde ze over, en hij praatte over de klas, net zooals-ie van plan was geweest. Maar alles deed-ie sufferig, en nooit kéék z'n blik; hij liep zichzelf maar te vragen: wannéér dan?

Hij nam de klas van juffrouw Essers over, en zij vertelde hem iets van sommige kinderen. Hij knikte zonder te kunnen luisteren; knikte sufferig. Beckers kwam binnen, en praatte mee; vroeg eindelijk, of-ie niet lekker was.

Even kwam Wels bij, en voelde eenige voldoening, dat-ie nu zoo onwillekeurig-mooi acteerde. ‘Beetje hoofdpijn,’ zei hij slap, ‘gaat wel weer over.’

Maar toen-ie alleen was met z'n nieuwe klas, viel-ie weer weg in zijn denken.

En het hield den heelen middag aan; de kinderen voelden zich onbehagelijk onder Wels' vreemde blikken; en toen zij een beetje aan 'm gewend waren, en rumoerig begonnen te worden, ging net de bel.

Als een slaapwandelaar ging hij naar huis. Soms

werd-ie even wat helderder, en verwonderde zich, dat z'n bui nu zoo lang duurde, veel langer dan andere keeren; dan dacht-ie weer aan die andere keeren, en hij was uit het gewone geleef weg.

Thuis at-ie zwijgend, en zei iets van hoofdpijn, en stond weer gauw op, om te gaan studeeren.

Toen-ie in z'n hokje zat, begon-ie stil te huilen. En hij was er niet verbaasd over; het was hem, of-ie op dit huilen gewacht had, den heelen middag al.

Maar toen was-ie ook weer terug in de werkelijkheid; hij voelde het vreemde loopen van z'n tranen, en veegde met 'n kriegel gebaar z'n wangen droog.

‘Allemachtig,’ mompelde-n-ie toen, en greep een boek. En hij merkte, dat z'n bui over was.

Achtste hoofdstuk.

Wels had nu de derde klas, en was dus op de benedenverdieping; telkens vóór schooltijd hield-ie nu gesprekken met Van Putten. Soms kwam juffrouw Veen er bij staan, en als die twee dan hun kibbelpartijtjes hadden, of met Wels praatten over studie en examen, als over dingen uit een verre, andere wereld, dan glimlachte Wels, en constateerde in zich-zelf, dat het toch typen waren.

Juffrouw Essers kwam er nooit bij.

Wels z'n klas was erg kalm. ‘M'n klasje,’ zei hij, als-ie d'r over sprak; hij kwam er 's morgens in, en gaf kalmpjes hier een afkeuring, en daar een goedkeuring en teekende die geheimzinnig aan in een schrift; en om half twaalf las hij uit dat schrift schoolblijvers op; altijd waren er wel een paar, en die hield-ie dan konsekwent, terwijl hij wat corrigeerde. Het liep allemaal op rolletjes, want

de geest van juffrouw Essers zat nog in de klas. Bij het lezen wezen de kinderen angstvallig bij met hun griffels; en als de les uit was, lazen ze 'm nog eens; en nog eens; en dan gaf Wels een goedkeuring aan een kind, dat zoo netjes zát. En ze maakten borden vol sommetjes; en als die nagekeken waren, schreef Wels in een schrift, hoeveel elk er goed had; en wie bij dat opteekenen niet netjes zat, die werd voor nul sommen opgeschreven. Voor taal waren er boekjes met héél veel lesjes; Wels liet lesje na lesje maken, met potlood; fouten waren er maar weinig in, want de lesjes waren erg gemakkelijk, omdat de kinderen pas met lezen-leeren klaar waren. Hoe de taalboekjes eigenlijk waren ingericht, daar keek Wels niet naar; hij zorgde maar, dat er niet geknoeid werd; dat-ie net werk kon vertoonen.

Het ging maar allemaal kalmpjes, kalmpjes in deze klas. Kwaad werd Wels niet; soms, als hij een vak ‘mondeling’ deed, en de rust wat bedreigd werd, dan gaf-ie oefening in 't stilzitten, liep rond op z'n teenen, en schreef ernstig in z'n schrift; dan werd het er doodstil; en dan hoorde Wels in het lokaal er-naast Van Putten praten, van ‘as-je moeder thuis koffie zet,’ of van ‘as jullie spekpannekoeken eten’ - en hij glimlachte om het type.

Bij het afloopen was juffrouw Veen druk, klapte hard in d'r handen, en liet 'r schelle stem klinken: ‘Eén twee, één twee - kòm dan toch Betje - hier zoo!’

En de kalme waardigheid van Wels, die enkel maar met z'n vingers knipte, om z'n klasse te doen marcheeren, kwam gunstig uit. ‘Die meheer Wels, die kàn het,’ kon juffrouw Veen dan zoo zeggen, tegen Beckers, die te loeren stond aan de uitgang. Dan verzekerde die, dat Wels de-eerste-de-beste niet was, en dat vond juffrouw Veen ook. ‘Maar wel vréése lijk ernstig - vréése lijk èrrenstig.’

Zoo gingen de eerste dagen van Wels in de nieuwe klas. Met de lui boven sprak-ie bijna niet. Pool en Bergsma en Zwaan vertrouwde-n-ie niet - hadden het altijd over hém, dacht-ie; en Van der Heijde, daar was hij een beetje gegeneerd tegen. Wat zou die wel denken van de klas, die hij van Wels had gekregen? Soms dacht-ie: 'k zal Van der Heijde zoo 'es vragen, hoe 't met ze gaat - maar hij zag geen kans het onbevangen te doen.

De vacantie naderde. Van Putten verzekerde 't plechtig op een ochtend, en Wels trok een onverschillig gezicht. ‘Mijn vacantie, blijft niet veel van over, door 't examen; valt net in de laatste week. Me vrind De Haas, die boft; gaat vlak vóór de vacantie op.’

‘Moet-ie sjeezen, dan is z'n vacantie tòch bedorven,’ meende Van Putten.

‘Goed,’ zei Wels, ‘maar sjeezen of niet, hij héèft z'n vacantie toch. En ik kan me vrije dagen besteden om me zakies er nog 'es in te stampen.’

‘Daarvoor hei-je zooveel mooier kans ook weer,’ vond de ander.

Wels haalde z'n schouders op. ‘Och kom; denk je, dat zoo'n laatste drie weken het 'm doen? Ik ging net zoo lief nou dádelijk op.’

‘Wanneer moet Pool?’ informeerde Van Putten.

‘Pool gaat net midden in de vacantie.’

Van Putten lachte eens. ‘Die zal evengoed z'n vacantie d'r van nemen, denk ik. Moet je net Pool hebben....’

Wels trok een bedenkelijk gezicht. ‘Nou, nou, zeg dat niet te hard. Wéét jij wat Pool doet, of wat-ie niet doet?’

‘Nee,’ gaf de ander toe. ‘Maar als je 'm zoo hóórt - en we kennen toch Pool allemaal zoo'n beetje, het is een leuke snuiter, maar praat 'm niet van studeeren....’

‘Och,’ viel Wels in met een breed gebaar. ‘Och, gelóóf dat toch niet allemaal.’ En hij draaide zich om.

‘Geloof jij dan,’ vroeg Van Putten, ‘geloof jij dan dat-ie gewerkt het?’

Wels draaide weer terug: ‘Gewérkt? Gewerkt niet. Maar deze laatste dagen zal-ie net zoo goed als 'n ander zitten te blokken. Da's juist het stomme van Pool.... Jaren luilakken, en dan op het end alles doorvliegen....’

‘Dan geef jij niet veel voor z'n kans?’

‘Kans? Kijk és, káns heeft 'n ieder,’ oreerde Wels.

‘Behalve ik, als ik nog 'es opging,’ lachte Van Putten.

Wels, kiesch, glimlachte even; grinnikte zelfs even; in z'n speechje bleef-ie steken.

‘'t Zou tòch beroerd voor Pool zijn,’ zei toen Van Putten.

‘Ja natuurlijk,’ antwoordde Wels.

‘Ik weet niet,’ zei de ander, een beetje driftig, ‘ik weet niet, maar ik zou zóó m'n draai hebben, als Pool d'r nou tóch 'es kwam.... Ik gun 'et 'em zoo....’

‘Och ja,’ zei Wels koeltjes.

‘En je kan niet weten,’ ging Van Putten ijverig door, ‘je kàn niet weten! Pool is een gladde vent!’

De bel ging, dus ze moesten beginnen.

‘En het scheelt je zoo'n aardige duit in je zak,’ zei Van Putten met weemoed.

‘Dat 's een feit,’ antwoordde Wels grinnikend; en Van Putten stapte naar zijn eigen lokaal. Wels deed de deur dicht, ging naar zijn kast, en haalde ‘het’ schrift. Het schrift alleen al betooverde de klas. Hij lei het kalmpjes op z'n tafeltje, en ging rustig zitten. Dacht nog na over Pool. 't Zou toch wel een schande zijn, als dát heer d'r kwam. En wonderlijk, hoe zoo iemand als Van Putten over Pool redeneerde.... Of wonderlijk, wonderlijk? Vraag, hoe-eentje Van Putten d'r vroeger zelf geweest was....

Den laatsten morgen voor de groote vacantie

ging de school wat vroeger uit. En bij de buitendeur was het hartelijk afscheidnemen, en prettige vacantie wenschen van meesters en juffrouwen. Beckers was niet zoo ingetogen als anders; vroeg aan juffrouw Essers, of ze nog uit ging. En juffrouw Veen was zelfs een beetje dol; zei: ‘dan moet je 'es wat dikker terug zien te komen’ tegen juffrouw Essers. En Wels wenschten ze erg veel succes, hij moest zich maar goedhouden. Wels werd er verlegen onder. ‘'k Zal naar u kijken in de krant hoor!’ zei juffrouw Veen. ‘En meheer Pool gaat óók op? Jonge-jonge, wat zal het hier een knappe school worden. Dan benne meheer Van Putten en ik nog de éénigste twee zonder hoofdacte.’

‘Nou,’ zei Van Putten droog-komiek, ‘dan wil ik me niet late kennen; as u andere jaar examen doet, doe ik mee.’

‘Goed, afgesproken,’ riep juffrouw Veen, en ze wendde zich naar Beckers, die genoegelijk stond te glimlachen. ‘En dan komen we bij u les nemen.’

Beckers lachte hartelijk, en maakte 'n afwerend gebaar: ‘Dank u, dank u, dà's niks meer voor mij.’

‘Zijn Pool en Bergsma nog boven?’ vroeg Wels, ‘die moe 'k óók nog even een hand geven.’

‘Haal ze maar hier naar toe!’ zei Van Putten.

Wels liet het vroolijke groepje bij de deur staan, en holde de trappen op. Juffrouw Veen d'r dolheid was aanstekelijk, en hij voelde zich op dit oogenblik werkelijk blij om de vacantie.

Boven, op de gang, stonden Pool en Bergsma met een paar jongens. ‘Komme jullie beneden, zeg, de lui staan te wachten?’ riep Wels, en wrevelig dacht-ie: ‘Staan ze me nog met jongens te zaniken.’ Hij kwam naderbij, en zag dat de eene jongen Maats was. O zoo, dus dat heer kon Bergsma ook niet aan.... ‘Nou maar naar huis, jongens,’ hoorde-n-ie Pool zeggen. De jongens stormden Wels voorbij. Maats werd door Bergsma nog even vastgehouden.

‘Zoo, is daar m'n ouwe vrind Maats?’ zei Wels met veel verachting.

‘Ja,’ zei Bergsma, ‘heb je Maats al 'es op z'n handen zien loopen? Dat mot je zien, jong, da's een mirákel. Maats, lóóp nog 'es een eindje.’

Hup, daar ging Maats. Hij plakte z'n handen op den grond, smeet z'n beenen omhoog. Even leek het, of-ie dóór zou slaan, maar nèt op tijd hingen de beenen stil, en de jongen stond in een wonderlijk evenwicht. ‘Kom nou maar,’ zei Bergsma. En Maats lièp, telkens met kalme zekerheid een hand verzettend.

Pool, vol aandacht, liep een eindje mee. ‘Mooi, hè?’ vroeg-ie aan Wels.

Wels lachte een beetje.

‘Nou je beenen stil, niet zoo laten bengelen; zoo!’ riep Bergsma.

‘En je kop op!’ zei Pool.

En Maats stapte door, en z'n hoofd zag alleen

een beetje rood; maar hij lachte toch, om te bewijzen, dat het allemaal niets was voor hèm.

‘Wat een jóngen, hè,’ zei Pool vol bewondering; ‘Wat een lichaam, hè? Och man, hij doet er alles mee!’

Wels grinnikte. ‘Dan mot-ie maar kunstenmaker worden.’

‘Zoo,’ riep Bergsma, ‘nou maar 'es gauw naar huis, Maats, plezierige vacantie!’

Met een behendige zwaai stond Maats weer op z'n beenen. ‘Aju Maats,’ zei Pool.

‘Meestér!’ riep de jongen bij wijze van groet, en toen gleed-ie langs de leuning de trap af.

‘Mot zoo'n jongen z'n nek breken,’ zei Wels zeer ernstig.

‘Zóó'n jongen,’ vroeg Pool, ‘zóó'n jongen?’

En toen ze met z'n drieën de trap af liepen, nam Pool in-eens een sprong vooruit, en stond al op het bordesje; de twee anderen bleven kalm tree na tree nemen. ‘Hè, man,’ zei Pool, ‘hè, 'k wou da 'k gymnastiekmeester was.’

‘Komt Maats tegenwoordig nogal geregeld?’ vroeg Wels aan Bergsma.

‘Heeft nog niet verzuimd,’ antwoordde die.

‘Ja,’ zei Wels, ‘zulke buien had-ie bij mij ook wel eens - kwam-ie wekenlang geregeld school, en dan was 't ineens weer mis; bleef-ie weer eenige dagen weg. In de klàs gáát het zeker wel met hem?’

‘Hij is juist allemachtig lastig in de klas,’ antwoordde Bergsma met een klein lachje. ‘Ik moet

me uitsloven om bij hem in de gunst te blijven.'

- Ze moesten nog een paar trappen afdalen en Pool was al vooruit -. Wels bleef staan en keek Bergsma een beetje verwonderd aan. 'Da's weer 'es theorie,' zei hij toen, dóórloopend.

'Nee waarachtig niet Wels,' zei Bergsma, kalm lachend maar aldoor, 'nee, da's juist je reine praktijk.'

Wels zweeg, want ze waren net bij de anderen. Een oogenblik was het nu vroolijk afscheidnemen: Wels gaf iedereen wéér een hand, en natuurlijk zei juffrouw Veen toen: 'Da's dubbel.'

Met z'n drieën liepen ze op: Wels met Pool en Bergsma; ze praatten koeltjes over het examen, maar kregen er geen ruzie over; en toen ze afscheid namen, wenschten Pool en Wels elkaar goed succes.

Wels liep alleen verder, en 't viel hem in, dat het vandaag Nico z'n tweede dag was, en dat het vanmiddag beslist zou zijn. Hij zou vanmiddag 'es gaan luisteren, en meteen den uitslag afwachten.

Dadelijk na 't koffiedrinken ging-ie weg. Het examengebouw lag nogal ver; hij zou maar een trammetje pakken, anders was 't de moeite niet waard om nog te luisteren.

Achter op de tram ging-ie lekker z'n sigaar staan rooken; en terwijl hij neerkeek op de menschen, neuriede hij, voor de lichtzinnigheid, het refrein van een straatliedje. De conducteur had

het niet druk; hij stond kalmpjes naast Wels, en luisterde met een glìmlach. ‘Die mop hóór je wat zingen,’ zei hij plotseling. ‘O, schei uit,’ riep Wels komiek geërgerd, ‘en je kan soms dagen hebben, dat-ie niet uit je gedachten wil.’ Toen maakte de conducteur een gebaar naar z'n kaartjes, en Wels, ook ernstig, zei ‘Enkele reis,’ en betaalde gepast. ‘Asjeblief-menéér,’ zei de conducteur in den diensttoon. Wels antwoordde familiaar ‘Merci,’ en ging weer, als onbewust, aan 't neuriën. Maar de conducteur zei niets. Wels trok een gezicht, of-ie 't nu ineens merkte, dat-ie weer met het liedje bezig was, en hield er mee op. ‘Was 'k waarachtig alwéér aan den gang,’ verzekerde n-ie grinnikend. De conducteur grinnikte beleefd mee. Wels schoof z'n hoed wat naar achteren, en keek met een onverschillig gezicht naar de menschen op de straat, en dacht: ‘Wat zou die conducteur eigenlijk denken, da 'k was?’ En éven kwam de gedachte bij hem op, dat het wel een leuke bak zou zijn, dat zóó ineens te vragen aan zoo'n conducteur.... ‘Sigaartje?’ vroeg-ie, ter inleiding, en hij hield den conducteur den open koker voor. De conducteur tikte aan z'n pet, greep handig een sigaar, en borg 'em weg in z'n binnenzak. Wels keek royaal, en dacht aan de leuke vraag, maar dorst niet.

Toen kwam er een passagier op het achterbalcon bij, en die begon een geregeld gesprek met den conducteur. Wels ging weer z'n refreintje staan te neuriën, keek lichtzinnig om zich heen, maar de

conducteur lette niet op hem. Zoo poseerde Wels koppig door, tot-ie dicht bij 't examengebouw was. Toen sprong-ie van de tram, en groette den conducteur met een vroolijk gebaar.

En terwijl hij de trappen van 't examengebouw opging, vroeg-ie zich af, waarom-ie nou eigenlijk zich zoo aangesteld had.... ‘De vacantie in m'n hoofd,’ onderstelde-n-ie.

Hij kwam eerst in een wachtkamertje, waar niemand was, deed toen aarzelend een deur open, en gleed binnen. Juist, hij was terecht.

Het zaaltje was zonderling scheef. Er was een balie, en daar langs stonden wat tafeltjes, nog al ver van elkaar. Bij één van de tafeltjes stond een groote globe. Aan al de tafeltjes zaten heeren. Bij de ramen zaten menschen te teekenen, naar een groepje blokken, dat netjes opgesteld voor ze lag. Hier en daar stond een schoolbord, op een ezel. In 't midden stond een groote tafel met een groen kleed; er lagen vele papieren op. Veel publiek was er niet; bij de globe hingen twee juffrouwen over de balie te luisteren; verderop zaten een paar jongelui.

Wels zag De Haas zitten teekenen, en wachtte tot die opkeek, om dan even te groeten. Het duurde nogal lang, eer Nico keek. Wels zag den voorzitter staan, en verbeeldde zich, dat die hem fixeerde; daarom nam hij z'n hoed in de hand, en ging maar zitten bij het tafeltje dat het dichtstbij was. Ze waren daar met rekenen bezig; een examinator

zat met een potlood te wijzen op een stuk papier, en vroeg; en het jongemensch tegenover hem gaf schuchtere antwoorden, die Wels niet verstond. Er zat een tweede examinator bij, die hard rookte, en onophoudelijk een andere houding aannam. Wels boog zich over het hekje, om wat te hooren, en keek onderwijl tersluiks naar z'n vriend De Haas. Die kéék maar niet dezen kant uit. Langzaam begon Wels nu te begrijpen, dat de examinator 't over ‘evenredigheden’ had; hij verstond eindelijk zelfs de vragen. Was niet veel aan, hoor. Hij keek eens naar den bijzittenden heer. Deze had nu de makkelijkste houding gevonden; leunde met z'n hoofd op z'n hand, en had z'n elleboog ver over het tafeltje geschoven; hij zat aandachtig te kijken naar het oor van den candidaat. Af en toe bracht hij met een slappe hand z'n sigaar naar den mond, liet zich dan wat achterover vallen, en blies de rook precies recht omhoog. Dan kwam-ie weer een eindje overend, deed de hand met de sigaar weer omlaag met een uitrek-beweginkje, en staarde weer naar het oor van het jongemensch. Van de antwoorden hoorde Wels niets; maar 't was nogal goed, want de examinator knikte telkens.

Behoedzaam stond Wels op, en liep op z'n teenen tot bij 't volgende tafeltje. Daar zaten ook twee examinators; de candidaat was hier een echt getrouwd burgermannetje; zoo iets als Van Putten, vond Wels. Ieder van de drie had een boek voor

zich; de eene examinator, die vragen deed, zag er door 'n lange baard eerwaardig uit; hij praatte gedempt, maar toch met intonatie of-ie een klas les gaf.

'Juist,' hoorde Wels hem zeggen, 'en als u nu dat voor uw klas duidelijk wilt maken, zult u in hoofdzaak op deze kenmerken letten. Juist. Maar kunt u de werkwoorden nu ook ánders verdeelen?....' Het mannetje, zenuwachtig, begon te antwoorden; wou wat afraffelen.... 'Ach, hemel,' dacht Wels, 'die weet er niet veel van.' De bijzitter keek Wels eens aan, en glimlachte even, zeker om het domme antwoord. Wels glimlachte voorzichtig terug, iets steviger, en ging zitten.

Het mannetje moest weer een andere vraag beantwoorden; deed het weer dom, en de bijzitter glimlachte iets duidelijker dan daareven, en Wels antwoordde met een zacht lachje. Een aardige kerel, die bijzitter. Hoor, daar gaf de candidaat een goed antwoord. 'Ja,' knikte Wels nu tegen den bijzitter.

Daar zei 't mannetje weer iets doms. Wels fronste het voorhoofd.

En zoo ging het spelletje door; Wels trok allerlei gezichten: hij keek zeker-van-z'n-zaak; schudde flauwtjes het hoofd; knikte kort-beslist; en soms, als er één woord geantwoord moest worden, zette hij z'n mond duidelijk in den stand voor de eerste letter.... Soms echter wist-ie zèlf het goede antwoord niet; dan trok hij een dubbelzinnig gezícht, en liet dat gezicht zich onmerkbaar wijzigen, al

naar 't hem gaandeweg bleek te moeten zijn; of hij boog extra-ver over de balie alsof-ie de vraag niet gehoord had.

Hij was allang vergeten, hoe-ie daar zat; hoe het begonnen was; en de bijzitter keek dikwijls maar lángs hem. Maar Wels dacht slechts aan één ding; dacht: ‘Oppassen - óppassen toch,’ en hij speelde z'n rolletje van knap jongmensch, tot het belletje van den voorzitter ging, en aan alle tafeltjes opstaan volgde.

Nu kwam Nico naar hem toe. ‘'k Zit hier al den halven middag,’ zei Wels, ‘maar jij keek aldoor niet. Hoe sta je d'r mee?’

Nico haalde z'n schouders op. ‘'k Moet nou dadelijk nog aardrijkskunde - dáár.’

‘Een verdomd mooie globe, zeg,’ zei Wels op deskundigen toon.

‘Ja,’ antwoordde de ander haastig, ‘maar zeg, kom asjeblieft nou niet luisteren naar mij; daar wor'k zóó beroerd van.’

‘Nee,’ zei Wels, ‘ik blijf hier bij Taal. Da's allemachtig interessant.’

‘Ja,’ kwam Nico, verstrooid, ‘nou ik ga, hoor,’ en hij liep haastig naar 't aardrijkskunde-tafeltje.

‘Hou je goed,’ zei Wels nog; maar Nico hoorde 'm al niet meer.

De heeren kwamen weer naar het taaltafeltje: de candidaat zat er al. De bijzitter van daarnet

scheen Wels even aan te kijken, en Wels zette zich duidelijk tot luisteren. Nu was de eerwaardige examinator bijzitter en de ander voerde het woord. Eerst moest de candidaat een stuk hardop lezen. Wels begon weer bescheidenlijk z'n meedoengezichten; maar de eerwaardige keek heelemaal niet naar hem. Toen dwaalde Wels af; hij ging wat zitten rondkijken.

In de verte, naast de globe, zag-ie z'n vriend zitten. 't Zou 'em toch benieuwen straks. Over een uur was 't bekend. Kon je merken; er begon hoe langer hoe meer pubiek te komen; natuurlijk lui, die den uitslag kwamen hooren, en nou een beetje vroeg waren. Hé, bij rekenen was dezelfde nog bijzitter. Wie zou dat toch zijn? 't Leek wel een onverschillig type, zooals-ie daar tegen het tafeltje aan lag. Och, och, ze hadden Van Putten-de-tweede daar weer onder handen. Treurige verschijning toch....

Hé, daar kwam Bergsma binnen. Voorzichtig stond Wels op, en schoof op 'em af. Bergsma groette met een handbeweging, en keek rond. Wels kwam bij hem staan. ‘Hoe vin je 't hier?’ fluisterde-n-ie, klaar om mee te lachen als Bergsma een leuke opmerking gaf.

Bergsma gaf geen antwoord, en keek met starren blik naar den bijzitter van 't rekentafeltje.

‘Doet er een kennis-van-je examen?’ informeerde Wels.

Bergsma gaf aldoor geen antwoord - keek naar den bijzitter, die weer rookte, en het oor van den candidaat bekeek.

‘Da's een typ daar, hè?’ vroeg toen Wels.

‘Die vent daar?’ zei Bergsma nijdig, ‘die vent most een klap op z'n stomme bakkes hebben, dat-ie van z'n stoel rolde. Bah wat een vent.’

't Leek wel, of de bijzitter begreep, dat ze 't over hem hadden; hij keek Bergsma even aan. Wels vond het secuurder, niet te lachen....

Bergsma deed een stap vooruit, en hield den bijzitter vast met z'n oogen. Deze trok weer aan z'n sigaar, rekte zich uit, en wou weer aan 't oor van den candidaat beginnen, misschien aan z'n wang. Maar hij scheen onrustig te worden, onder dien haatblik van Bergsma; en hij schoof zijn stoel recht, en ging óók wat rechteróp zitten. Bergsma keek nu rond; maar telkens kwam z'n blik terug bij dienzelfden man.

Wels zag dat allemaal, en ergerde zich. Zoo 'n Bergsma. Wat een beroerd soort kerels toch, - Pool was er net zoo een - wat een brutaal soort kerels toch, om daar iemand zoo onbeschoft te staan aankijken. Hadden ze nou ook niet overal wàt? Wat 'n kwajongenswerk feitelijk, om zoo'n man te hinderen; wat 'n durf ook, als je niks met 'em te maken had.... En dat ze nou tegen examens waren, fiat - je had van die gekken; lieten ze dan het stelsel bestrijden - gaf na-

tuurlijk toch geen steek, maar enfin. Maar dit was min....

Toen luidde de voorzitter de bel, nu zéér lang, en 't examen was geëindigd. Publiek en candidaten moesten weg; de deuren gingen dicht, en de examen-commissie ging beraadslagen.

In het wachtkamertje was het propvol en roezemoezig. Bijna iedere candidaat was omringd van kennissen. Het burgermannetje stond treurig te praten met Bergsma.

De Haas had een kleur. ‘Ga mee een eindje rond, het duurt nog wel een half uur,’ stelde Wels voor, ‘en 't is hier zoo benauwd.’

‘Nee, ben je gek,’ zei Nico. ‘'k wil het dádelijk weten; ze kunnen je elk oogenblik toch binnenroepen ook: kan ik nou weggaan?’

‘Wat dènk je d'r nou van?’ vroeg Wels. Maar Nico luisterde niet naar hem; raakte in druk gesprek met een anderen candidaat: ‘Precies hetzelfde vroeg-ie mij ook. En hoe ging Geschiedenis? Véél Algemééne, véél Algemééne? Ik ook; ik heb zoo goed als géén Vaderlandsche gehad....’

Wels stond alleen in de drukte. Gelukkig, daar kwam Pereboom de trap op. Zoo, die was dus ook benieuwd naar De Haas. Glimlachend trad-ie op deze toe. ‘Wel, hoe hei-je 't gehad? Nogal naar zin?’

Wels drong zich door de kakelende menschen

heen, kwam meneer Pereboom begroeten. En nu werden zij drieën een kringetje: Pereboom en De Haas en Wels. Pereboom maakte grapjes, en Wels lachte er erg hartelijk om, en De Haas luisterde amper; zei, dat het zoo lang duurde, zoo lang....

Eindelijk, daar ging de deur open; er werd een naam geroepen. Het burgermannetje ging haastig naar binnen. Bergsma bleef op hem staan wachten, vlak voor de deur.

Het werd een beetje stiller in het kamertje. ‘Rare kennissen heeft Bergsma toch,’ dacht Wels.

Daar was het mannetje terug. Hij schudde het hoofd tegen Bergsma. ‘Mis hoor,’ zei hij. En met z'n tweeën gingen ze weg, zonder iemand te groeten. ‘Da's z'n tiende keer, hoor ik,’ zei er een.

‘Meneer De Haas!’ werd er geroepen. Nico stapte naar binnen. Wels begon zenuwachtig in zijn handen te wrijven, en zei tegen Pereboom: ‘Verdikkeme!’ En Pereboom stond vreemd-kalm-en-waardig ineens, en zei: ‘'t Is in orde. Zal je zien.’ En ja, de deur ging open, en daar kwam lachend De Haas aan. ‘Ja hoor!’ riep-ie. Hartelijk schudde Pereboom hem de hand: ‘Van harte, hoor, van harte!’ Toen schoot Wels op hem af, en zei ‘Kranig gelapt hoor, Nico.’ En een vreemde kwam er ook bij, en feliciteerde ook.

Weer werd er een naam geroepen, en ging er iemand naar binnen. Nico, met Pereboom en Wels naast zich, drong naar het portaal. Daar was wat

ruimte, en haastig konden ze de trappen afrennen.

‘'k Ga gauw naar huis, 'k ga as de maan naar huis!’ riep De Haas.

Ze stonden op straat. ‘Zóó'n haast hebben wij niet, hè?’ zei Pereboom tegen Wels. ‘Ja, maar ìk ga gauw naar huis,’ zei De Haas, al half wègloopend van ze.

‘Goed, smeer 'em maar,’ riep Wels begrijpend, ‘ik kom vanavond wel an!’ en Nico holde vooruit.

‘Kom je nog 'es praten?’ riep Pereboom.

En Nico, onder 't hard-loopen, draaide zich om, en riep terug: ‘Ja, natúúrlijk meneer!’

Toen zagen ze hem ineens gaan rennen, of-ie nog een kwajongen was, en op een tram springen.

Pereboom en Wels wandelden door met kalmen tred. ‘Gelukkige kerel,’ sprak Wels, lichtelijk bewogen.

‘Ja, zoo iets is een vreugde,’ antwoordde Pereboom.

‘'k Had te doèn met dat oude mannetje,’ zei Wels weer. Pereboom knikte, en zuchtte, en zei toen: ‘Ja, dat is wèl om medelijden mee te hebben. Ik ken dien meneer; hij heeft van mij ook 's een blauwen Maandag les gehad; - zoo oud als-ie er uit ziet, is-ie niet; - maar léért vreeselijk lastig, èn.... dan.... zenuwen. Zulke menschen - het is wel hard - maar zulke menschen hooren niet bij 't onderwijs.’

Wels had eerbiedig geluisterd, en een poosje liepen ze zwijgend door.

Toen begon Wels weer: ‘'k Heb juist vanmiddag een tijdje geluisterd naar *taal.* Maar dat viel nogal mee.’

‘O hé,’ viel Pereboom in, ‘dat zul je zien, dat valt je verbazend mee. Ja, dat wist ik wel.’

‘Als ìk het tenminste óók zoo tref....’ was Wels bescheiden. Pereboom klopte hem op den schouder. ‘Hoor eens. We kunnen dat nù wel zeggen: ik heb De Haas altijd de zwakste van jullie tweeën gevonden. Laat ik liever zeggen: de minst sterke. En nu hij d'r is, mag je dat gerust als een goed voorteeken beschouwen.’

Wels kreeg een kleur, en schudde het hoofd. ‘De kánsen van een examen....’ opponeerde hij.

‘Heeft De Haas óók gehad,’ besliste Pereboom. ‘Nee, gerust, als De Haas slaagt, heb jij, menschelijkerwijs gesproken, zekerheid...’

‘Ja juist,’ grinnikte nu Wels, ‘menschelijkerwijs, dat is 't 'em.’ ‘Och kom,’ zei Pereboom luchtig.

Beiden liepen nu nog zwijgend een eindje door; toen moest Pereboom een anderen kant uit dan Wels, en ze namen afscheid.

Nog een heel stuk moest Wels loopen eer-ie thuis was. Hij bekende zichzelf eerlijk, dat-ie hoegenaamd niet bang was voor 't examen; toen dacht-ie even aan dien zonderlingen kennis van Bergsma, en aan de stréék van Bergsma: om dien meneer zoo pesterig aan te kijken; die kwa-

jòngensstreek. Was die oue eend toch maar léélijk gesjeesd.

En Nico d'r door.

Natuurlijk.

En hij liep de wereld weer te verdeelen in twee partijen: de mopperaars, de rooden, de ontevredenen, de kwajongens - en de fatsoenlijken, de ordelijken -; en de ordelijken hadden vandaag weer gewonnen. En hij, Wels was er een van de overwinnende partij... Wacht maar, over drie weken liep-ie anders naar school.

Nou, nou, de wereld wàs nog zoo beroerd niet. Wat had *hij* nou eigenlijk voor beroerds? Soms een rare bui... een mismoedige bui; had iedereen wel 'es. Hij moest bijna lachen, als-ie 't in zijn herinnering naging: laatst die jankpartij in z'n eentje.... Waarom was dat toen toch geweest; hoe was dat aangekomen?

Hij liep te probeeren, om wéér 'es een bui te krijgen. Met opzet wou-ie zichzelf over stuur maken. Maar hij bleef zich voelen als een stevig man. Hij zei zachtjes een zinnetje: ‘Je hebt an je leven niks. Je leven mislukt.’ Maar 't gaf niet: hij bleef erg in z'n humeur.

Z'n thuiskomen was vroolijk - 't viel hem even op, dat z'n vader zoo leek op het burgermannetje, dat examen gedaan had; maar daar kon-ie eigenlijk niets beroerds in zien. ‘Ik ben blij voor Nico,’

zei de moeder. ‘Als jij d'r bent, zal het tòch een heele gerustheid zijn, hoor.’

‘'t Zal wel losloopen,’ antwoordde Barend.

Toen Henk er was, gingen ze eten, en Barend Wels maakte aan tafel vele grapjes, en nam z'n broer dikwijls in 't ootje, tot groot vermaak van vader en moeder. En Henk beet venijnig terug; maar Barend was onkwetsbaar vandaag, en overmoedig.

Negende hoofdstuk.

Barend Wels was een beetje aan het babbelen met z'n moeder. Het was een gesprekje van niets.

Hij zat op het drempeltje van 't achterhuisje, en rookte. En z'n moeder was met waschgoed aan het scharrelen tusschen haar drooglijnen. Soms praatte ze onverstaanbaar, doordat ze 'n paar spelden tusschen d'r tanden even vasthield...

Het was lekker zomerweer; hoog, tegen de huizen scheen de zon, maar op het binnenplaatsje was schaduw.

‘Is 't al drie uur, Barend?’ vroeg de moeder.

Barend keek op z'n horloge, en antwoordde: ‘Dat scheelt niet veel.’

‘Dan mo'k zoo langzamerhand aan het eten denken,’ zei de moeder weer, en d'r bewegingen werden wat vlugger van tempo.

‘En ik zal eindelijk óók 'es naar binnen gaan,’ zei de zoon, opstaand. Hij rekte zich uit, en ging z'n kamertje in.

Daar zat-ie weer. Z'n geschiedenisboek lag nog opengeslagen. Juist; van middag zou-ie 't laatste stuk nog eens doorgaan. Je kòn niet weten. Anders, de zaakjes zaten er goed in... In zulke vacantiedagen kon j'em nog eens een zet géven. Toch wel lekker, dat-ie nog 'es op z'n gemak repeteeren kon.

Vandaag zou 't beslist zijn van Pool, dat was waar óók. Zou-ie 'es naar 't examengebouw gaan straks, om den uitslag te hooren.? Maar 't was zoo beroerd, als Pool gesjeesd was; en hij zoù wel sjeezen; wat moest je dan voor een houding aannemen? Zou het niet lijken, of je uit leedvermaak kwam? Neen, maar wachten tot de krant kwam van avond; een uur of half acht, en dàn eventjes kijken. 't Zou al lam genoeg zijn voor Pool...

Wels raakte in een menschlievende stemming. Een lichtzinnige knul, Pool; maar geen beroérde vent. Eigenlijk jammer, dat zoo-een zich liet opwarmen door Bergsma, met z'n mooie theorieën. Wéét, hoe die z'n eigen doodgewerkt had om er te komen; had wel gezòrgd, dat-ie d'r kwam. Kon nou gemakkelijk Pool alles afraden.

Als-ie nog een béétje kerel was, die Bergsma, zou-ie tenminste van middag zich zelf wel voor z'n kop mogen slaan.

Pool, op slot-van-rekening het arme slachtoffer.

Wat zouden ze voor gezichten trekken zoo na de vacantie? Het was tóch beroerd voor Pool, hoor.

Wels ging aan 't werk. Hij nam een stukje pa-

pier, en schreef er rijen namen op, met jaartallen. Hij glimlachte, want het ging zoo lekker zéker. Dan vergeleek-ie met het boek en glimlachte weer, want alles klopte. En hij schreef uit z'n hoofd weer andere rijen op; vredes, keizers, veldslagen, en constateerde maar aldoor: dat het er ìn zat. Zie je, zulke dingen waaiden je toch maar niet áán.

Hij ging door; schreef telkens uit het hoofd op, puntsgewijs, bepalingen van allerlei vredes; oorzaken van de omwenteling in Frankrijk... En af en toe had-ie een dingetje vergeten, of een vergissinkje gemaakt. ‘Stom toch,’ vond-ie dan. Maar hij troostte zichzelf weer: je hoefde ook niet enkel tiénen te halen.

Toen kwam z'n moeder hem roepen, voor 't eten.

‘Gut, is 't alweer zóó laat? Ik kom,’ zei Barend.

‘Ja,’ sprak de moeder onder 't wegloopen, ‘ja, Henk is óók al thuis hoor.’

‘Ik kom al,’ zei Barend nog 'es, en hij liep mee.

Vergenoegd ging-ie aan tafel zitten.

‘Hei-j'em vandaag weer geraakt?’ vroeg Henk, met een beetje spot.

‘Ja,’ zei Barend, zwaarwichtig ineens, ‘'t wordt zoo langzamerhand kort dag.’

‘Dát zal uitkomen,’ verklaarde de vader grinnikend.

‘'n Goeie week nog, hè,’ zei Barend.

De moeder zuchtte. ‘Ik kan niet helpen,’ klaagde ze, ‘maar ik vind het toch een naren tijd. En als je nou maar vooruit wist...’

‘Die is goed,’ lachte Barend. ‘Nee, die is goed; je moest vooruit weten, of je d'r door kwam hè? Ja, dàt moest nog 'es...’ En hij lachte nog eens hartelijk.

En de vader deed vroolijk mee, en schudde wijs het hoofd, en zei: ‘Vrouw, vrouw.’

Henk bleef glimlachend dooreten. De moeder keek een beetje hulpeloos, en kwam toen: ‘Nee, dat niet; maar als het bijvoorbeeld 'es allemaal voor niets was geweest...’

‘Tja...’ zei Barend nu, ernstig.

Maar de vader lachte weer vroolijk: ‘Laat dàt nou maar aan Barend over hoor. Die weet wat-ie doet, hoor.’

‘Weet je wat ìk vind?’ begon nu opeens Henk. ‘Ik vind die heele examenrommel verdòmd vernederend voor een mensch.’

‘Henk, Henk,’ suste de moeder.

De vader haalde de schouders op tegen Barend. En deze, nu met kalmen glimlach, sprak wijs: ‘Nee; 't examen niet; maar zakken d'r voor, dàt kan je vernederend noemen.’

En de vader stemde in: ‘Het zakken, natuurlijk, het zakken, jà.’

‘De heele rommel, de heele toestand!’ knorde Henk.

‘De hééle maatschappij!’ deed Barend hem na.

‘Kom nou jongens, eet nou’, suste de moeder.

‘Jij met je maatschappij, ja,’ mopperde de vader, ‘jij met je maatschappij altijd, jij wordt nog 'es gek van je maatschappij, je eeuwige maat-schap-pij. Wat is maatschappij? Onzin.’

‘Och, vader,’ zei Henk.

Maar de oude man mopperde nog na: ‘Maatschappij? Onzinpraat!’

‘Kom nou,’ zei weer sussend de moeder.

Een poos aten ze zwijgend door.

Toen zei Barend: ‘Vandaag heeft Pool examen gedaan. Moet ik straks tòch even in de krant kijken.’

‘Pool, wie is dat ook weer?’ was de moeder dadelijk belangstellend.

‘Van je school, hè?’ zei de vader, zakelijk.

Barend knikte.

‘O, die?’ begreep nu de moeder, ‘O, is dat niet die vreeselijke uitgaander waar je wel 'es van verteld heb?’

Barend lachte even. ‘Uitgaander? Och, dat heb ik nooit verteld; weet ik ook niet zoo van. Maar 't is eene type, hè; veel praatjes en niet studeeren. Enfin, een die de zaken nogal licht opneemt. Uitgaander, dat moet u niet zoo dadelijk zeggen...’

‘Maar zoo iemand laten ze d'r toch niet dóór?’ onderstelde de moeder onnoozel.

‘Wéét je niet,’ zei Barend, ‘hij kan boffen, nietwaar. Een examen is een examen.’

Henk lachte zachtjes, maar zei niets.

‘Ik moet je anders zeggen, dat ze d'r heel wat laten zakken,’ begon nu de vader, die klaar was met eten. ‘Als je zoo 'es in de krant kijkt; 't is soms acht van de vijftien afgewezen; laatst tien afgewezen op één dag.’

‘Ja, ze geven het papiertje niet wèg,’ verzekerde Barend.

‘Nee hoor,’ antwoordde de vader, die z'n pijp alweer zat te stoppen.

De een na den ander was nu klaar met eten, maar ze bleven toch rustig om de tafel zitten. De moeder was bang, dat er weer een beetje ruzie zou komen, en probeerde een neutraal onderwerp:

‘Dat het weer alle dagen even mooi blijft, hè?’

En het lukte.

Want de vader zei: ‘Ja, hoor, 't is een buitengewone zomer dit jaar.’ En zelfs Henk deed mee:

‘Toch is het noodig dat er regen komt.’

En terwijl de moeder, die nu haar zin had, de tafel ging afnemen, ging het ongevaarlijke gesprek door; dat het 's nachts regende, dat Henk dàt nooit hoorde; hoe vast ze sliepen, en dat je tòch alweer kon merken dat het eerder donker werd 's avonds.

De moeder liep maar af en aan; en zette het theeblad op tafel. Dadelijk zou ze thee inschenken voor d'r drie mannen, zei ze vroolijk. En daarom bleven de drie nog wat plakken, en vervolgden hun kalm gesprek, terwijl de moeder in de keuken de bordenboel wegwaschte. Ze hadden 't nu over de woning, dat die tòch wel aardig was, en dat je 't van buiten niet zeggen zou.

En al maar dóór praatten ze; zei ieder op z'n beurt vanzelf wat. En alle drie genoten rustig.

De moeder kwam binnen en schonk thee in. ‘Zie je, zoo hóórt het in een huishouden,’ sprak ze lachend.

‘'t Is maar jammer, da 'k straks nog een uur of wat aan den gang moet,’ zuchtte de vader.

‘Ja, ik verbeuzel m'n tijd eigenlijk óók,’ verklaarde Barend.

Henk, die op twee stoelen gemakkelijk zat, opponeerde weer:

‘Och, tijd verbeuzelen? Wat is tijd verbeuzelen?’

Niemand antwoordde hem; de vader was al weggegaan.

‘Je leven verbeuzelen, dà's erg,’ zei Henk toen ineens.

En Barend, die nu óók wegstapte, grinnikte 't hem na, en trok z'n eigen conclusies.

Hij kwam z'n kamertje weer binnen, en keek even op z'n horloge. Bij zevenen - nou, 't was al laat geworden. Hij ging maar gauw zitten, en greep een potlood. Geschiedenis moest nu vandaag 'es héélemaal af.

Leuke praatjesmaker toch, Henk. ‘Je leven verbeuzelen is erg,’ en dan maar gewoonweg d'r op los luieren! Wat kon dàt heer toch 'n avonden weggooien! Enfin.

‘Hé, Barend!’ hoorde-n-ie ineens z'n broer roepen over 't binnenplaatsje.

‘Ja?’ riep Barend terug.

‘Zeg! Die Pool van jullie school, is dat J.F. Pool?’

Barend stond op; kwam nieuwsgierig het plaatsje overgestoken: ‘J.F.? Ja, die héét J.F.!’

‘Dan is die d'r door, hoor!’ riep Henk. En door 't openstaande raam gaf-ie z'n broer de krant aan.

Barend, nog niet geloovend, keek haastig, en las. Ja, daar stond-ie: ‘J.F. Pool.’

‘Wel allemachtig! Nee maar, daar sta 'k toch van te kijken.... Pool geslaagd....’

‘Ja, ja,’ sprak Henk, met zonderlinge voldoening, want wat kende hij Pool nu!

‘Ja, ja, en zoo erg gemakkelijk schijnen ze vandaag óók niet geweest te zijn; maar vijf geslaagden.’

Barend stond maar aldoor verbaasd in de krant te kijken: ‘Allemachtig;.... die vier anderen ken ik niet.... drie van buiten.... J.F. Pool.... ja, dat is 'em....’

De moeder kwam 'es kijken. ‘Is-ie d'r dan toch door, waar we 't vanmiddag over hadden?’ vroeg ze.

Barend, met een kalm gebaar, gaf z'n broer de krant terug. ‘Ja, hoor, d'r door; je snapt het gewoonweg niet.’

‘'t Zal bij hem thuis een hééle vreugde geven toch,’ onderstelde de moeder.

‘Ja, dàt wel,’ antwoordde Barend verward. ‘Enfin.’ En hij ging naar z'n kamertje terug.

‘Als we maar eerst in de krant lezen: B. Wels,’ hoorde-ie nog, dat z'n moeder tegen Henk zei.

Zoo, dus Pool was d'r. 't Zou natuurlijk wel

net op 't kantje zijn, maar hij wás er dan toch. Had bepaald z'n smoesje wel weten te maken, want wat wist zoo'n vent eigenlijk. Weten, werkelijk wéten.

Nijdig keek-ie naar z'n papiertjes met rijtjes. Wat zou Pool dááraan gedaan hebben?

En wat 'n praats zou Pool weer hebben. Meer dan ooit! Wat zou-ie met een 'zie-je-nou-wel'-gezicht over 't examen redeneeren! Dat was juist het ellendige: door puur boffen rolde zoo'n vent er door heen, en kon dan nog een grooten mond opzetten over zijn manier van studeeren ook.

En nou mankeerde 't er nog maar aan, dat hij, Wels, eens sjeesde....

'Hi!' grijnsde hij bij die gedachte. Dàt zouen ze nou wel willen, hè? Daar loerden ze nou zeker op, hè?

Maar dàt zou ze dan toch leelijk tegenvallen. Hij zou d'r óók door - en niet op het kantje - maar met vlag en wimpel. Dat-ie z'n cijfers aan iedereen zou durven toonen!

En hij maakte een gebaar met z'n handen, òf-ie iets liet zien; hij zat daar eenzaam, en zag plotseling zichzelf dat malle gebaar maken. Hij schrok. Had-ie daarnet ook niet hardop gesproken?

Wat idioot, om zich zóó druk te maken. Wat wàs het nou heelemaal. Dat er nou iemand door boffen net zoo ver kwam als hij door werken.... één keer.... maar dat zou toch maar niet altijd

opgaan? En met de hoofdacte was je d'r nog niet.... D'r kwamen nog andere dingetjes kijken! Op den duur.... zou-ie wel 'es willen zien.... wie het dan won.

Hij probeerde weer aan den gang te gaan met z'n boeken, maar hij voelde, dat het niet ging vanavond. Hij wou met iemand 'es spreken - over Pool; 'es haarfijn uitleggen, dat het niets beteekende, dat slagen van Pool.... En hij besloot z'n vriend Nico maar eens op te zoeken. Toch al wonder, dat die niet gekomen was; kwam anders altijd een uurtje kletsen - vervelend genoeg soms. Misschien was-ie niet eens thuis, maar enfin, 't was tenminste een loopje.

''k Ga even naar Nico,' waarschuwde hij z'n moeder, 'als hij soms onderhand hier komt, laat-ie dan maar even wachten op me.' Toen greep-ie z'n hoed en z'n wandelstok, en ging de deur uit. Meneer Henk zat z'n krantje te lezen, jawel....

Nico wàs thuis; hij wou graag mee, een eindje omloopen. En zoo wandelden ze samen weg.

'Hoe vind je 't van Pool?' vroeg Wels al gauw. 'Of heb je nog geen krant gelezen?'

'Nee, wat dan?' vroeg Nico. 'Is-ie d'r dan soms?'

'Ja,' zei Wels kortaf.

'Pool d'r door?' vroeg Nico in verbazing.

'Ja, jong, já,' verzekerde Barend nijdig en nadrukkelijk.

Nico zweeg een oogenblik. Toen viel-ie uit:

‘Dan moet het tòch een heldere kop zijn, zeg.’

Barend lachte schamper.

‘Nee, waarachtig, zeg,’ ging Nico ijverig door, - ‘ik heb het meegemaakt - ik kan d'r over oordeelen niet waar; nou, en ik heb het bliksems goed gevoeld toen: als ik niet een paar jaar gewerkt had, dan was ik naar den kèlder geweest. Nee, dan is die Pool toch niet voor de poes hoor. As-ie ten minste zoo'n schijntje heeft uitgevoerd als jij dan altijd dacht, nietwaar...’

‘Het is beslist een luilak,’ zei Wels.

‘Dan is het een pientere kop,’ beweerde Nico.

‘Of een aartsboffer,’ kwam Wels weer.

Nico maakte een afwerend gebaar; en ging betoogen:

‘Boffen? Boffen, bij elk vak drie kwartier lang? Tjonge-jonge, het is zoo'n tijd, drie kwartier - 't lijkt je een eeuwigheid; ze vragen je wat, hoor. 'k Weet er toch alles van, niet waar; ik heb het zelf meegemaakt nou - maar als je je zaakjes niet goed weet, dan loop je d'r in hoor.

Nee, dat dacht ik vroeger ook wel, dat je d'r wel zoo'n beetje dóór kon rollen - maar drie kwartier is 'n ééuwige tijd, als ze je zitten te vragen. Nee, geloof mij maar, die Pool is de stomste niet.’

Wels begon zich te ergeren; dat was nu al een week lang, dat z'n vriend zoo aan 't veranderen was; elken dag sprak-ie met meer ontzag over 't examen. Om zichzelf op te kammen natuurlijk...

‘Vroeger liep je wel 'es anders te praten,’ herinnerde-n-ie.

‘Dat zèg ik,’ antwoordde Nico, ‘dat zèg ik juist: vroeger geloofde ik óók aan boffen en doorrollen...’

‘Dan ben je wel gauw veranderd,’ constateerde Wels.

‘Dat bèn ik ook. Jij zal óók wel veranderen, as je maar eerst examen gedaan hebt. Verdomd zeg het valt niet mee.’

‘Ik kon wel 'es sjeezen, bedoel je,’ zei Wels bitter.

‘Hè,’ zei Nico, ‘hè Wels wat 'n onzin. Jou zal het wel meevallen, denk ik; maar ik bedoel iemand die niet veel uitgevoerd heeft. God-nog toe, jìj hoeft waarachtig voor sjeezen niet bang te zijn.’

‘Ik kan wànboffen,’ zei Wels. ‘Of bestaat dat soms óók niet?’

‘Voor jou?’ antwoordde Nico. ‘Nee; jij kan nooit zóó wanboffen dat je sjeest.’

‘Nou dank je wel,’ besloot Wels. ‘Ik geloof dat je maar loopt te kletsen jij; in ieder geval zal 'k blij zijn, als we 'n dag of tien verder zijn.’

‘Dat geloof ik!’ beaamde de ander.

Een tijdlang zwegen ze beiden.

Toen begon Wels weer:

‘Pool zal aardig praatjes verkoopen na de vacantie.’

De ander antwoordde uit voorzichtigheid niets.

‘Zal nou natuurlijk zeggen dat je d'r met luilakken net zoo goed komt.’

‘Ja,’ zei Nico zachtjes.

‘Misschien zelfs beter,’ zei Wels.

‘Nou, nou,’ kwam Nico.

Toen zwegen weer beiden. Wels ergerde zich aan zich-zelf; wat had-ie ook weer duidelijk willen beredeneeren? Hij vond het niet meer duidelijk; het was vaag geworden. En Nico zou het zeker niet snappen; liep al zoo stroef toe te geven - zou niet willen begrijpen ook. En bovendien - wat wist Nico ook eigenlijk af van rare buien - van dat zelfbeschouwen, dat hèm soms overviel?

Want Wels voelde het weer: daar wàs het weer; daar kwam de vráág weer: wanneer dan, wannéér dan? Zou het heel zijn leven zoo door-gaan, van het een naar het ander? Hij kreeg ze allemaal weer, z'n oude gedachten, z'n bekende gedachten; deze hoofdacte was niets nog; deed Pool óók; maar dàn? Wanneer eindelijk hoefde-n-ie niet meer bang te zijn voor de anderen?

En Nico, die naast hem liep, probeerde te begrijpen, waarom-ie zoo zweeg.

En toen werd het, of twee menschen tegen elkaar spraken, ieder in zijn eigen taal, onverstaanbaar voor den ander.

‘God kerel,’ zei Nico ‘je moet nou de laatste dagen je kop niet laten hangen...’

Wels keek 'em glimlachend aan; het was een oogenblik, of hij niet praten kon - toen zei hij heftig: ‘De hoofdacte - andere week - háál ik. Haal ik goed ook.’

Nico dacht dat-ie weer 'es komedie speelde - deed méé op zijn manier:

‘Nou dan, kerel, natuurlijk. Dacht je dat ik daar ooit aan getwijfeld heb?’

‘Nee!’ schreeuwde Wels - en de ander vond nu de komedie wat grof. ‘Nee! daar denk ik niet eens aan! Maar dàn; wat dàn?’

Hij had de vraag wel willen terughalen - wat ging het den ander aan....

Maar Goddank, die begreep 'em niet.-

‘Nou, wat. Dan moeten we 's overleggen; ik had al zoo gedacht: Fransch.’

Wels grinnikte; hij liep gewoon door; hij had kunnen vloeken, dat z'n stem heesch werd - als een gek kunnen gillen, en dat sujet naast zich ranselen, ranselen; ránselen die stomme hond - en hij liep gewoon door; alleen vreemd zwijgend; en z'n hoofd bonsde. Zich inhouden - zich inhouden. 't Zou wel zakken....

‘Had jij wat anders gedacht?’ vroeg de gek naast hem.

‘'k Wéét niet,’ beet Wels.

En weer gingen ze zwijgend. Zou de bui niet zakken, dacht Wels maar aldoor. En wel werd-ie kalmer; hij wou niet meer slaan of schreeuwen, of zoo; hij berustte. Bah, zei-ie van z'n heele leven, z'n heele gewone Barend Wels-vertooning; maar héél kalm nu. Hij ging er zelfs mee spotten. Hij begon weer te praten tegen den ander; leukweg,

net of-ie converseerde met 'em, maar voor hèm was alles dieper van beteekenis:

‘En als we dan Fransch hebben, zeg, wat zouen we dan?’

En de gemoedelijke Nico dacht werkelijk 'es na, en antwoordde toen:

‘Wel, dan konden we een ándere taalacte nemen... onderhand ook Teekenen zien te halen. En dan natuurlijk je solliciteeren, hè....’

‘Ja, natuurlijk,’ zei Wels; hij wachtte even; toen vroeg-ie weer: ‘En dan zeg, wat zouen we dan?’

‘Hoor es,’ sprak Nico, ‘dat is nog zóó ver af, dat weet ik nog niet. Jij soms?’

‘Och nee,’ speelde Wels den onverschillige, ‘wie dàn leeft, wie dàn zorgt.’

‘We zullen in allen gevalle dan wel 't een of ander bij den kop dienen te nemen; je kan toch moeilijk 's avonds niksdoen.’

‘Natuurlijk,’ accepteerde Wels. Wat zou-ie d'r ook tegen in brengen?

Rustig liepen ze door. 't Was al donker geworden, toen ze voor Wels z'n huis stonden.

‘Loop je nog een eindje mee?’ vroeg Nico.

Maar Wels was blij, nu van 'em af te komen.

‘Nee, 'k ga maar naar binnen; 'k ben niet zoo erg lekker; 'k denk 'es vroeg naar bed te gaan.’ Loom gaf-ie z'n vriend een hand. ‘Adieú hoor.’

En hij was blij, toen-ie goed en wel in huis was.

Hij verlangde ook echt naar z'n bed. Om z'n

moeder niet al te ongerust te maken, at-ie nog een boterham, en uit gewoonte keek-ie de krant even in. Maar toen zei-d-ie maar gauw welterusten, en ging naar 't slaapkamertje. Zou-ie weer huilen gaan?

En hij ging liggen, om nou maar álle gedachten te laten komen...

En wonderlijk vlug sliep-ie in.

Het was al laat, toen hij wakker werd 's morgens. Henk was al hoog en breed weg. Wat was er gebeurd gisteren?

Niets; niets gebeurd. Pool geslaagd. Nou ja. Maar wat was er gebéurd? Niets. Toch had-ie dat gevoel: er wàs iets gebeurd. Wàt dan toch? Hij had een eindje omgeloopen met Nico, en een bui gekregen, en hij was maar vroeg naar bed gegaan. Maar dat was het niet. Iets anders was er gebeurd.

Hij stond op, en waschte zich, en kleedde zich aan, en hij kon dat wonderlijk gevoel maar niet kwijt raken: er wàs iets.

Hij ging naar beneden - negen uur sloeg het. ‘Ben je weer lekker frisch?’ vroeg zijn moeder hem.

‘O ja, 'k heb trèk,’ antwoordde Barend; en smakelijk ging-ie zitten ontbijten. Z'n vader stak het hoofd even tusschen de schuifdeuren door: ‘Alweer wat opgeknapt?’

‘Uitstekend hoor,’ riep Barend, en de oude ging weer aan z'n werk.

Barend stapte de binnenplaats over; en kon het maar niet vinden nog.

Hij had iets gedaan; iets als overloopen, als verraad.... Nou ja, niet zoo romantisch.... hij glimlachte even.... Maar ineens kwam nu z'n herinnering.... juist ja. Hij had Nico laten praten over later, en Nico had er heel gewoon over gepraat, net als hij, Wels, ook altijd gedaan had.... en hij had z'n vriend gek gevonden. Had stilletjes gelachen. Wel, hij had iets over zich gehad van Henk, en van Bergsma en Pool.... Hij zag het nu helder in: hij had het héél erg te pakken gehad, hoor, erger dan ooit.

Raar toch, zulke buien, dacht-ie. Zou een ander die nooit hebben?

En wat was-ie eigenlijk krankzinnig in bed gaan liggen.... op huilen gaan liggen wachten!

En de wonderlijke kalmte, waarmee-ie nu weer dit alles overdacht. En z'n tijd verknoeide, mopperde-n-ie plotseling tegen zichzelf.

Hij ging zitten, greep papier en potlood, en ging maar weer zitten probeeren, of-ie 't allemaal nog in z'n hoofd had, dat van koningen en keizers en regeeringsjaren. Nu, 't zat er in; en toen z'n moeder hem riep voor koffiedrinken, sprak-ie met zichzelf af, vanmiddag Aardrijkskunde te nemen.

* * *

En nu gingen zéér geregeld de vacantie-dagen tot het examen. Al de dagen bijna 't zelfde: her-

halen maar; zitten in het kamertje, in z'n zonderlinge omgeving van schoolmeesters-studie; en dan soms wat praten, met vader en moeder, dikwijls stereotype gezegden. Van dat-ie 'em weer een zet gegéven had; dat het kort dag werd; dat-ie wel klaar was zoowat.

Hij groeide er heelemaal in; in dat milieu, dat examen-milieu; hij leefde er mee, raakte er steeds gemeenzamer mee, met die wetenschap van relletjes en hokjes.

Toen eindelijk het examen kwam, was het hem geen hevig iets; geen strijd met angst. Hij voelde zich thuis in het scheeve zaaltje, van 't eerste uur af. Dikwijls als hij plaats nam aan een tafeltje, was het hem, als ging hem nog even het héële vak voorbij, goed geregeld, in vraag en antwoord. En dan zag-ie duidelijk den examinator hier en daar een vraag uitpikken; en rustig begreep-ie dan, welk antwoord bedoeld werd. Hij kreeg weer dat prettige, veilige gevoel dat-ie op 't schriftelijk examen óók had gehad: er te passen. Ja, dit, dit was het, waar hij de laatste jaren voor geleefd had.

Eén examinator was wat wild; deed zulke rare vragen, vond Wels. Dat was toen een beetje beroerd.

Maar bij 't wachten op den uitslag was Wels rustig. Nico was er, en Pereboom kwam óók aanzetten. ‘Ik kom voor den vorm even kijken, hoor,’

verzekerde die, ‘aan den goeden uitslag twijfel ik niet.’

‘Neen,’ gaf Wels toe, ‘of het zou me verbazend moeten tegenvallen.’

Toen Wels binnengeroepen was, zei Pereboom: ‘Hij is onnatuurlijk kalm bijna.’

‘Ja,’ zei Nico gul, ‘ik was anders.’ En ze haalden op, hoe mal hard hij naar de tram was gehold....

Daar was Wels weer terug; nòg kalm. Maar z'n oogen blonken. ‘Dóór,’ zei hij enkel. ‘Natuurlijk’ riep Pereboom, en greep zijn hand om te feliciteeren.

Met z'n drieën drongen ze naar den uitgang, net als toen Nico geslaagd was. Dàt flitste Barend door het hoofd: toén liepen ze net zoo die trappen af.... En ineens dacht-ie, hoe ze nu thuis in spanning zaten,.... z'n moeder en vader.

‘'k Zal óók maar een tram pakken,’ riep-ie.

En hij hoorde niet meer wat ze nog zeiden, maar vloog al vooruit.

Tiende hoofdstuk.

Barend Wels zat weer voor z'n klas, den eersten morgen na de vacantie, en was z'n tredmolenleventje weer begonnen. De kinderen zaten zoet, met hun leesboeken voor zich, en één kind las hard-op. Eerst luisterde Wels nog, en af-en-toe vroeg-ie iets, of verbeterde wat. Maar al gauw hóórde hij amper de woorden, en ging met z'n gedachten weg; dan, in-eens, miste hij den klank van de kinderstem, als de leesles uit was, en hij keerde een oogenblik terug, om te regelen, wie nu weer lezen moest, en wat er gelezen moest worden, en riep: ‘Sst! Wacht even’ - omdat het niet heelemaal stil genoeg was. En dan lièp alles weer, en Wels viel weer weg in z'n denken.

Het heele personeel was 'n beetje vroeg geweest 's morgens, en Pool en hij waren hartelijk gefeliciteerd. Elkaar hadden ze óók, glimlachend, gelukgewenscht. ‘Da's alweer een nachtmerrie

minder, jong,' had Pool gezegd, en Van Putten had geknipoogd tegen Pool: 'Vooral voor jou ja!' Toen was juffrouw Veen - dat drukke, oue type, hè - begonnen over het kind van d'r nichtje, en Beckers had opengezet; en ze waren in groepjes naar binnen gewandeld. Van Putten had gezegd dat zoo'n eerste dag altijd allemachtig taai was, en toen was het inloopen van de kinderen begonnen....

Nou, de eerste dag wàs taai, vond Wels; en hij gaapte; trouwens, de tweede zou óók wel taai zijn; en de derde ook, en alle volgende dagen. 't Was een ééuwige rek, naar de Kerstvacantie. 'Lezen.' Wat kon je daar nu van máken? Een uur lang nog wel, alle dagen weerân - een uur lang; en hij gaapte weer.

Er kwam een kind te laat, en dat begon wat te zeggen. 'Zoo,' zei Wels, die niet eens luisteren kon, 'ga maar zitten. - Lees jij maar verder, die d'r naast zit.'

En hij ging rondloopen nu, en keek somber langs de stille kinderen; en vroeg zich aldoor af: 'Waarheen?' Dat met de hoofdacte, dat was nu achter hem; maar nu? Z'n bui, hoor, hij had weer z'n bui, dacht-ie er tusschen door. Maar de vraag bleef hem bezighouden: het was allemaal overgang, allemaal voorbereiding, z'n héële toestand was voorloopig; wanneer - hij wist niet wàt, maar dit kon zoo niet doorgaan - wanneer zou 't nu eens ànders zijn? Van de straat kwamen ge-

luiden: er reden karren; een venter riep; overal leefden werkend de menschen; maar geen enkele was er, zoo voelde hij, geen enkele, die aldoor die vraag in zich hoorde: wanneer?

Hij had weer net dat gevoel nu, dat-ie boven, in die andere klas, ook wel had: D'r uit! De straat op! Toen had-ie gedacht, dat het door de klàs kwam - maar hier zaten de stumpers stil en zoet....

Hij bleef stilstaan achter de klas, en kéék ineens weer, en luisterde. En verwonderd bemerkte hij, hoe de klas anders was geworden in dat korte tijdje, dat-ie weg was geweest met z'n gedachten. Er steeg zacht gegichel uit de hoekjes; er ging gefluister tusschen de rijen door; er hielden handen elkaar vast; er was óveral beweging. Hier en daar keek een kopje om, of de meester 't zag....

Wels bleef roerloos staan, net of-ie nog in gedachten was; de stem van het kind, dat las, bleef hard-op klinken; en Wels zag het gewoel nog 'n poosje aan, en glimlachte. Wel, wel, dat klasje, dat zoete lieve klasje!

Hij stapte langzaam naar voren, en zei: ‘Wacht eens even.’ Het lezende kind zweeg. Wels zag er velen schrikken, en 't werd stil, èrg stil weer; de heele klas zat netjes, in de mooie houding van armen-over-elkaar. ‘Dat was een verschrikkelijke herrie, hoor,’ zei hij, ‘d'r was bijna geen één kind, dat goed zat, en dat meelas. Foei.’ De heele klas zat deemoedig. Wels keek hier en daar zeer ernstig

een kind aan. Toen haalde hij even z'n horloge uit; en zag, dat-ie nog ruim een kwartier lezen moest. ‘Lees jij maar verder,’ sprak-ie zuchtend.

En hij bleef nu op z'n klas letten - wou z'n gedachten er bij houden met geweld - en constateerde toen bitter, dat het weer begonnen was: oppassen maar aldoor. Op je hoede zijn; je kunt een klas nooit vertrouwen, de zoetste klas niet.

Beckers kwam binnen. Ach ja, dacht Wels met tegenzin, já, die was er óók nog; die liep óók nog aldoor om je heen; moest je óók voor oppassen.

Beckers straalde. ‘Da's een goeie vacantie geweest, hè? Kerel, laat ik je nòg 'es feliciteeren.’ En hartelijk schudde hij Barend de hand. Deze voelde zich blij gaan kijken, en zei: ‘Ja, ja, het is goed geloopen.’

‘Nogal mooie cijfers, ja?’ vroeg Beckers.

‘Gaat óók wel,’ antwoordde Wels; en hij zweeg bescheiden.

‘Ja?’ vroeg de ander weer.

‘Och,’ zei Wels kalm, ‘wat zevens, en drie achten. Mooi examen, zei de voorzitter.’

Beckers lachte glunder. ‘Dàt wil ik gelooven... Je moet je cijfers 'es meebrengen zeg. - Ging het naar je zin ook? Ja? Was je op je gemak? Ja, hè?’

‘O jé,’ kwam Wels, ‘wat dàt betreft: ik wil wel àlle dagen examen doen, hoor.’

‘Nou, nou!’ lachte Beckers; en Wels lachte maar mee.

De kinderen keken verwonderd het span aan, maar bleven rustig.

‘En wat zijn nou je plannen,’ vroeg Beckers. ‘Of heb je nog geen plannen gemaakt?’

‘Och neen,’ zei Wels luchthartig. ‘Bepaalde plannen niet.’ Hij deed net, of-ie ging nadenken, om ze dan nù te maken, en zweeg. Wonderlijk, die vraag, net terwijl-ie een bui had; en wat bleef-ie er kalm onder!

‘Vergelijkende examens, daar kan je nog een jaartje mee wachten,’ hoorde-n-ie Beckers zeggen.

Met 'n schrik schoot-ie in een lach; ‘O hé!’

‘Tut, Tut,’ zei Beckers, 'n klein beetje verontwaardigd, ‘àl te lang moet je daar anders ook niet mee wachten...’

Maar Wels schoot wéér in een lach. ‘Voor hoofd bedoelt u? Ik heb er nog nooit aan gedacht. Ik ben goed twintig...’

Beckers knikte. ‘Ik zèg ook, je kan nog wat wàchten. Je kan eerst nog wat anders doen.’

‘En d'r zijn d'r honderden met hoofdacte. De kans is óók niet groot tegenwoordig,’ zei Wels, ernstig nu.

‘Da's waar,’ sprak Beckers.

‘Nee,’ ging Wels langzaam verder, ‘ik heb wel 'es gedacht over 'n acte middelbaar - bijvoorbeeld beginnen met Lager-Fransch, en als dat dan goed gaat, dóór-studeeren. Of Middelbaar-Nederlandsch - ik heb acht voor taal gehaald.’

‘Middelbaar-Nederlandsch is een kluif,’ zei Beckers, ‘ik ben d'r ook nog voor aan den gang geweest,... heb indertijd nogal boeken d'r voor aangeschaft, en nog een tijdlang les genomen. Mooie studie, da's een feit.’

‘Prachtig,’ kwam Wels met nadruk. ‘Meneer Pereboom liet zoo wel 'es wat los. Maar 't is niet voor de poes. Je moet dóórzetten.’

Beiden zwegen een poos, en stonden als verdiept in verre gedachten. In de klas werd 't eventjes rumoerig. ‘Sst,’ zei Wels werktuigelijk, en Beckers deed mee: ‘Sst!’ Het werd weer stil.

‘Maar je pàkt toch wat àn, hè?’ zei Beckers eindelijk.

‘Ja,’ antwoordde Barend vol overtuiging.

Geheimzinnig kwam Beckers naderbij.

‘'k Was daarnet bij Pool; heb ik toch óók nog even gefeliciteerd. 'k Praat nooit veel met Pool anders.’

‘Neen,’ zei Wels vol begrijpen.

Beckers ging door: ‘Maar 'k vroeg 'em toch ook, voor de eigenaardigheid meer - 't geeft je zoo'n goeie kijk op de menschen - 'k vroeg 'em of-ie nou doorging voor 't een of ander.’

‘Hi,’ zei Wels, ‘èn?’

Beckers haalde de schouders op. ‘Zei 'n flauwiteit natuurlijk. As-ie nou nog een acte haalde, zou 't de trouwacte wel zijn.’

‘Wat?’ vroeg Wels.

‘De trouwacte,’ zei Beckers nijdig.

Wels gierde 't uit van 't lachen; hij scháterde, en een paar kinderen lachten zelfs mee.

Beckers bleef ernstig. ‘Je lacht er om, Wels. Je lacht er nou om. Maar is 't niet treurig?’

‘De trouwacte!’ zei Wels, en lachend schudde hij wijs het hoofd.

‘Ja,’ zei Beckers, wegloopend.

Nog lachend, liep Wels 'm na. ‘Misschien is-ie in een periode van verliefdheid’, zei hij guitig. ‘Dat weet u toch niet?’

Wel, daar lachte Beckers toch ook even om. Maar dadelijk werd-ie weer ernstig:

‘In ieder geval, het is geen antwoord.’

En bij de deur herhaalde hij 't; ‘Geen antwoord.’ En zoo liep-ie weg.

Wels liet de klas eerst 'es goed stil zitten, en ging toen voorzichtig aan de volgende les.

Maar die mop van Pool, daar moest-ie telkens aan denken toch. Pool was stapelgek natuurlijk, het was eenvoudig onzin, de zaak zoo op te nemen: ‘Nu ben ik er.’ En tòch voelde hij iets als sympathie voor dat gezegde; zeker omdat de bui nog niet over was.

Het was anders wel eene leuke manier geweest, om dien Beckers 'n stuip te bezorgen! Je kon het niet pittiger zeggen: Ràng! Zeur niet; ik zal weten wat ik doe.

Wels voelde, dat hij nog nooit zoo van zich af

gebeten had; hij was altijd maar voorzichtig geweest - had zich nooit zeker, nooit veilig gevoeld. Had alle mogelijke flinkheid uitgesteld tot later. Dan zou-ie ook zeggen: kijk, zoo en zoo heb ik mijn leven ingericht, en zoo doè ik.

Later!

Maar heviger dan ooit kwam die vraag weer óp in z'n ziel: wannéér dan toch? Want - hij voelde 't nu zuiver: tegen Beckers had-ie maar wat gekletst over die middelbare acte; die middelbare acte gaf weer uitstel, verschoof weer iets. Wat?

Pool had een uiterlijkheidje genoemd: trouwen. Hij grinnikte: zoo, dat zou dus z'n ontevredenheid zijn; en als-ie nu trouwde, dan wàs-ie d'r? Nou maar, hij beschouwde 't nog als onzin, een huwelijk; had er nog nooit aan gedacht. Je trouwde, als je d'r wàs; eerder nièt; en dan moest je nòg toevallig een meisje naar je zin tegen komen.

Als met 'n zwaai gingen nu ànders z'n gedachten. Wat een belachelijk type was-ie eigenlijk: had dat papiertje pas gehaald, en stond nu al ernstige bespiegelingen te houden over het huwelijk. 't Mankeerde d'r nog maar aan, dat-ie d'r tegen iemand over praten ging óók. 't Zou 'em èrg raar af gaan. En hij voelde een beetje respect voor Pool; die sprak er zoo langs-z'n-neus-weg over.

En daar was weer z'n kwelling terug; hij zag z'n wezelbestaan, z'n komedie van veelbelovenden

Barend Wels; en hij moest het vergelijken met Pools zekerheid van doen, met Bergsma's trots. Was het ècht van die twee? Of waren ze óók altijd aan 't op-hun-hoede-zijn? Neen, neen, ze hadden iets, dat hij miste; en allen om hem heen hadden het. Ook z'n broer Henk. Ook juffrouw Veen. Ook Van Putten, die toch eigenlijk een ongeluk van een vent was. Ze námen het doodgewoon allemaal: ze leefden hun eigen leven; ze waren zichzelf.

Hij, hij had nog aldoor dat bange in zich; dat zich-nog-niet-groot-gevoelen, uit den tijd toen-ie voor 't eerst anders dan als schooljongen voor 'n klas kwam; toen-ie dikwijls, bij 't aangaan van de school, zoo stakkerig staan kon, bij het groepje onderwijzers, hij als onbeduidend kweekelingetje.

Hij was nòg aldoor de kweekeling; de ééuwige kweekeling.

Om half twaalf wilde hij Pool opzoeken, hij moest. Z'n hoofd bonsde, en hij voelde zich ziek. De bui was wèl erg vandaag!

Pool zou 'm pesten, Bergsma ook. Juist, dat wou hij. 't Zou 'm als een bad zijn. 't Zou 'm goed doen; hij zou meedoen; en zichzelf uitlachen desnoods. Hij was er zelf benieuwd naar, hoeveel aanstellerij hij weer zou vertoonen.

Op de trap kwam-ie Maats tegen, z'n oud-leerling, en helder zag-ie, hoe-ie zelfs tegen dit kind nooit 'es rechtuit had gesproken, maar altijd 't Welsje had gespeeld. Kijk, daar wou-ie waarachtig

al beginnen: hij wou Maats 'es op de handen laten loopen; net of dàt nu ook weer geen komedie zou geweest zijn! Hij liep dóór.

Pool en Bergsma stonden te zingen in een lokaal, en Wels, eer hij 't wist, viel méé in - deed mee aan 't malle geschreeuw, dat-ie toch altijd zoo belachelijk had gevonden. En terwijl-ie daar in z'n eentje over de gang liep, meezingend zonder te weten waarom - en de twee hoorden hem niet - voelde-n-ie tranen in z'n oogen komen. Hij dorst niet door te loopen, en zweeg in-eens. Waarom was 't van hèm mal toch?

Hij keerde om, en ging de trap weer af. Hij mocht niet, hij mocht niet echt zijn, dacht-ie. Het was zijn vloek; hij was de eeuwige kweekeling.

Des avonds kwam Nico de Haas. ‘We moeten nou toch eens afspreken, wat we gaan doen,’ zei hij, toen ze in het schuurtje zaten.

Wels keek zijn vriend aan, en antwoordde niet. Voelde z'n hoofdpijn.

‘Ik begin me nou tenminste alweer aardig te vervelen,’ ging Nico door.

‘Ja,’ sprak Wels ineens ‘ik heb de laatste dagen doorloopend het land.’

Nico keek hem verrast aan; zei toen: ‘Dat is toch verduiveld merkwaardig zeg, van ons tweeën, dat we dat zoo 't zelfde hebben. Ik kan wel zeggen: van den dag van m'n hoofdacte af loop ik al te zoeken, te zoeken - en ik kom niet eer

op m'n gemak, dan dat we weer begónnen zijn.'

Wels bleef zwijgen. Nico en hij 't zelfde - jawel. Het was eigenlijk malligheid, d'r ook maar op te zinspelen tegen 'em - dat er ook nog wel 'es wat anders in iemand kon omgaan - hij zou 'em maar laten doorpraten.

'Vind-je 't óók niet merkwaardig?' vroeg Nico.

'Ja' zei Barend, vreemd zuchtend.

'Dan moeten we toch ergens toe besluiten?' hield de ander aan.

Wels lachte. 'Ja natuurlijk, we zùllen wel iets moeten besluiten.'

Nico keek 'em wantrouwend aan; hij begréép het maar niet, waarom Wels zoo raar deed.

''k Zou denken, als we wat gaan doen, kunnen we dat toch net zoo goed samen aanpakken, als vroeger.'

'Ach God jà, natuurlijk,' zei Wels, met iets als wanhoop. Hij wou kalm blijven - alles maar slikken - maar hij voelde een vreemde razernij aankomen, tegen z'n vriend.

Deze hoorde onwil in elk woord van 'em; probeerde 't uit te leggen op zijn manier.

'Misschien ga je liever je eigen gang - zèg dat dan bijtijds. Laatst hadden we het er óók over, en toen liet je me óók maar raak kletsen. Zég het dan doodgewoon.'

'Wàt zeggen?' vroeg Wels, véél nijdiger al dan-ie wou, 'wàt zeggen? Zeg jij maar óp - zeg jij maar, wat we gaan doen, ik zal wel meedoen.'

‘Da's onzin,’ kwam de ander.

Maar Wels voelde dat-ie nu begonnen was, voor 't eerst, met 'es echt zich te uiten - het was 'em als een roes, en driftig gooide-n-ie de woorden er uit tegen z'n vriend:

‘Da's géén onzin. Mij kan het niet verdommen - niks! Zeg jij het maar! Jij bent op de hoogte, jij weet hoe alles gaan moet - jij weet wat het wijste is! Mij is het allemaal hetzelfde - commandeer maar op! Commandéér den eeuwigen kweekeling maar!’

Even keek Nico verschrikt, om het malle, dat het nu ruzie werd ineens; maar toen werd-ie toch óók kwaad, om die idiote beschuldiging:

‘Och, kerel, je bent niet goed wijs. 't Is godbetert of ik je aan een lijntje wil hebben - of ik je wil commandeeren. Wat een woord! Ik zit hier fatsoenlijk met je te overleggen....’

‘Overleg met mij maar niet,’ viel Barend in, schreeuwend bijna, ‘ik weet d'r niks van, hoe 't moet - ik ben de eeuwige kweekeling, versta je, de ééuwige kweekeling.’

De ander haalde de schouders op. ‘Je bent gek,’ beet-ie.

Wels begon schamper te lachen, maar zweeg.

‘Ja,’ ging Nico door, ‘ik weet niet, wat je mankeert, om mij zulke dingen te verwijten - uit open reden. Het is puur gekkenpraat. Net zoo iets, hè, of ik een of anderen invloed op je had - altijd - altijd de baas over je speelde. 't Lijkt er

nog al op! 'k Geloof, dat we altijd het meest jouw zin hebben gedaan.'

Wels werd wat kalmer. 'Je snapt het niet,' zei hij zacht.

'Neen', antwoordde Nico, die kwaad bleef, 'neen, ik snap je niet. Maar mijn kweekeling hoef je niet te zijn, maak je maar niet bang, Wels. Maar als jij van me af wil....'

- 'Je lijkt m'n meisje wel,' spotte plotseling Wels.-

'Daar zal 'k straks effe om lachen hoor - maar als je bang bent, dat ik je ophou of zoo, zég het dan doodgewoon; en hou je idiote beschuldigingen voor je.'

Wels ging gapend zitten. Voelde alweer spijt van z'n uitvallen. 'Ach, beschuldiging, beschùldig ik iemand? Ik zeg alleen maar, dat het mij állemaal om het even is, wat we doen gaan....'

'Da's óók gekkenpraat,' viel Nico in.

Toen zwegen beiden.

Ze zaten er zonderling, in het schuurtje; deden allebei nijdige halen aan hun sigaar, en keken elkaar niet aan. Nico begon in een boek te bladeren, dat op tafel lag; Wels wipte een beetje met z'n stoel, en ging na, wat-ie allemaal gezegd had. Was het eigenlijk geen onzin geweest? Tegenover Nico wel; die kòn het ook niet begrijpen. En toch was het heerlijk geweest, even uit te razen.

Daar smeet Nico het boek dicht. Wels keek hem aan, en begon verlegen te lachen.

‘'k Snap niet, wat er nou te lachen is,’ bromde Nico.

‘Ik ook niet,’ zei Wels, nòg met een lachend gezicht.

Weer zwegen ze alle twee. Maar Barend vond, dat-ie toch 'n beetje verklaren moest:

‘Ik zei immers al: 'k heb al een paar dagen het land. Al een maand of wat eigenlijk.’

Nico keek 'm vragend aan.

‘Weet je wat ik denk’ - ging Barend door; maar hij zweeg weer eensklaps; hij wou werkelijk eens ernstig gaan praten over z'n buien, maar dorst weer niet.

‘*Ik* ken je gedachten natuurlijk niet,’ sprak Nico nuchter.

‘Ik geloof, dat ik het land heb aan m'n baantje van schoolmeester,’ vervolgde Barend voorzichtig.

De ander lachte even: ‘Dat hebben de meesten. Maar zoek 'es wat anders? Weet jij wat beters?’

Wels schudde het hoofd. ‘Nee, zeg, de meesten zeg jij - da's *niet* waar.’

‘Moet je maar 'es vragen om je heen - zal je wel 'es wat hooren. Alle lui zijn ontevreden, en klagen.

Weer schudde Barend het hoofd:

‘Bij ons op school niet, zeg. Daar heb je Zwaan, Bergsma....

Nico proestte 't uit. ‘Zwaan? Bergsma? Lekkere

tevreden jongens. Zijn zoo rood als de bliksem, hei-je zelf verteld.'

'Da's wat anders,' zei Wels. 'Da's wat anders, ze willen verbetering - maar ze hebben aan hun baantje niet het land, zooals ik. Pool bijvoorbeeld, ook niet.'

Nico schaterlachte. 'Pool óók niet? De vent is altijd aan 't schreeuwen....'

'Ja,' zei Wels bedaard, langzaam zèlf-ontdekkend wat hem onderscheidde van al die anderen, 'ja, en toch heeft Pool niet het land aan z'n baantje. En daar heb je Beckers, de baas....'

'Die verdient driemaal zooveel geld as 'n ander,' viel Nico weer in. 'As diè nog ontevreden was.... Die heeft z'n kostje gekocht natuurlijk.'

Wels ging maar door: 'En daar heb je Van Putten....'

'Da's, tusschen haakjes zeg, da's met recht de eeuwige kweekeling,' kwam Nico lachend; en hij dacht, dat Barend nu wel mee zou lachen. Die Van Putten, dat type, daar had-ie toch immers altijd zoo'n pret om gehad? Maar Wels was, al pratende, helderder gaan zien dan ooit, en zei ernstig:

'Ja, en toch is Van Putten honderdmaal meer onderwijzer dan ik. Van Putten is een vent; Van Putten bestáát.'

'God mag weten waarvan,' zei Nico komiek.

Toen zweeg Wels weer, en dacht stil door. Juist, dat was nog het allerwonderlijkste; het had met

positie en al die dingen zoo weinig te maken. Daarom hadden zooveel menschen het; de tevreden agent van dien ochtend, en Henk; en vader en moeder....

Maar hier Nico de Haas, die nu hier zat; die zoo nuchter zat te antwoorden - z'n vriend, die al jaren alles met hem meegemaakt had, die nu maar weer dadelijk besloten was, om weer verder te gaan, verder.... om hooger te klimmen.... voelde die dan niets? Hoe stond die daar nu mee?

'Je bent zwaar op de hand vanavond,' zei Nico, en geeuwde overdreven.

'Ga jij nou 'es bij je zelf na,' zei Barend, net of ie 't niet hoorde. 'Ga jij 'es na bij jezelf: voel jij nou een vak te hebben, ben jij nou onderwijzer?'

'Ja, natuurlijk,' antwoordde Nico droog.

'Hei jij bijvoorbeeld een jongen wel eens wat geleerd?' hield Wels aan.

'Ja, natuurlijk,' zei Nico, heftiger nu.

'Wat geléérd?' vroeg Wels nòg eens.

'Ja, natuurlijk,' schrééuwde nu Nico. 'Wat zou dat nou allemaal?'

Wels zweeg even. Hij had het nog nooit zóó duidelijk voor zich gehad, en het was hem wonderlijk als een droom, zoo makkelijk als-ie 't nu ook zeggen kon. Nico luisterde onwillig, met afgewend hoofd; spelend met een potloodje; en zweeg.

'Dan zijn jullie anders dan ik. Dan zijn jullie alle-

maal anders dan ik. Ik heb op school maar vakken staan te doen; met een sleurgangetje; en ik heb orde gehouden; uur na uur me staan te verhangen in school - of me staan te verbijten - en me maar aldoor getroost met later, later. 's Avonds hard gestudeerd, dat was mijn eigenlijke leven, daar hield ik van, dat was mijn troost - dat zou me de verlossing brengen. 'k Heb geen tijd gehad, nergens voor; niet eens tijd om thuis mee te leven....'

Nico zuchtte; iets, iets voelde hij er wel van. 'Dat ìs beroerd. Daarom zeg ik: hard werken, des te gauwer ben j'r door heen...'

'Maar je liegt het,' zei Wels, heftig even. 'Het brengt mij géén verlossing; ik kom er nóóit doorheen. Ik houd het niet uit ook. Niemand leeft zoo. Ik sta maar zoolàng voor de klas, zoo voor behulp maar, totdat - zeg óp dan jij, zeg óp dan: tot hoelang. Jij weet het óók niet.'

Nico zweeg.

'Misschien ben jij anders dan ik,' ging Wels, weer kalm, door. 'Misschien is jouw vak werkelijk het lesgeven op school. Maar mijn vak is studeeren, en me nergens mee bemoeien; en op school doe ik alles in een sleur. Doén doe ik niks op school. Wat doén, zie je. Een beetje komediespelen tegen de jongens, en ze d'r onder houen. En weet je, wat het misselijkste van alles is? Da 'k het voor iedereen stil hou. Dat 'k tegen iedereen komediespeel, net of ik echt onderwijzer ben. 'k

Ben in komediespel verdomd knap geworden; zeker m'n roeping misgeloopen.'

Hij grinnikte even.

''k Moet je tenminste eerlijk zeggen - ik heb nooit veel aan je gemerkt,' zei Nico.

'Och neen,' antwoordde Barend, vreemdluchtig nu in-eens weer. 'Niemand zal ooit iets gemerkt hebben. 'k Heb het zèlf een heelen tijd niet gemerkt.'

'En ik,' kwam Nico aarzelend 'ik zal niet zeggen, dat ik nou altijd met m'n leven in m'n schik ben - maar die besliste tegenzin, zooals jij, die heb ik geloof ik toch niet.'

'O, dat kan best, hoor,' was Barend cynisch, 'het is ook persoonlijk, hè, èrg persoonlijk iets van mij, denk ik.'

Nico was een beetje in de war toch; daar was iets zoo bekends voor hem, in al dat voelen van Wels; en het klonk hem zèlf een beetje hol, toen-ie zei: 'Aànpakken lijkt me toch nooit verkeerd, zie je.'

'Welneen,' gaf Wels nu heel royaal toe; hij luisterde niet eens goed.

'Misschien heb je vanavond ook wel een beetje zwartgallige bui,' onderstelde Nico, die in ieder geval zichzelf wou geruststellen.

'Ja,' zei Wels als een oud man, zoo berustend.

'We praten nog wel 'es,' zanikte de ander, en greep z'n hoed.

'Adieu,' zei Wels al.

Hij liep mee, 't plaatsje over, keuken en gangetje

door. Aan de voordeur bleef Nico nog wat dralen. ‘Zie 'k je morgen nog?’ vroeg-ie.

‘Morgen?’ zei Wels, onbeleefd in z'n verstrooidheid. Maar meteen liet-ie erop volgen: ‘Ja, natuurlijk. Morgenavond kom ik je's opzoeken.’

En toen, of ze niets bijzonders hadden bepraat; of het nog de oude Barend Wels was, die sprak, zei hij: ‘Morgenavond zullen we toch nog wel niks te doen hebben; kunnen we nog wel eens een eindje gaan omloopen.’

‘Bonjour dan,’ zei Nico.

‘Adieu dan,’ kwam Barend, en hij klapte de deur dicht.

In het donkere gangetje bleef-ie staan, als ontwakend. Z'n hoofdpijn was weg. Maar wat was-ie sùffig. Zou dat nou overspanning van zenuwen zijn; zou-ie zich nou overwérkt hebben; je hoorde daar wel eens van. Zou dat zóó zijn? - 't Was gek om in dat gangetje te blijven staan; hij zou maar de kamer binnenstappen. 't Licht in 't schuurtje was nog aan...

Hij ging 't plaatsje weer over, en blies z'n lamp uit. Hij zou maar zeggen gaan, dat-ie naar bed ging.

Toen-ie de huiskamer binnenkwam, stond z'n moeder net de lamp aan te steken. ‘'k Zat nog te schemeren op mijn manier,’ zei ze, 'n beetje huiverend; en ze knipoogde tegen 't licht.

‘Vader nog voor?’ vroeg Barend.

‘Ja maar die komt dadelijk wel binnen. - 't Is

al over negenen warempel. Me thee is koud... Nico is gauw weggegaan, Barend; erg vroeg.'

Barend ging zitten, en greep de krant.

'We hadden niet bepaald iets te doen, moet u rekenen,' zei hij.

'Hebben jullie woorden over 't een of ander gehad?' vroeg ze aarzelend.

'Welneen. Hoe dàt zoo?' vroeg Barend achteloos, al half lezend in z'n krant.

'Och, jullie schreeuwden af en toe tegen elkaar, geloof ik.'

''t Was niets, hoor,' verzekerde hij.

Hij besloot nog even te blijven, stak een sigaar op, en ging lezen.

Vader Wels kwam binnen.

'Wel zoo,' sprak die vroolijk, 'dat is anders dan verleden week. Dat bevàlt meneer zeker, hè. 's Avonds z'n krantje lezen, hè, en z'n sigaartje rooken, en een koppie thee drinken met moeder. Hè, moeder?' En hij ging óók aan tafel zitten, en keek van den zoon naar de moeder.

''t Zou een mooie boel worden,' zei Barend lachend. Maar behagelijk strekte hij z'n beenen onder tafel, ging achterover in z'n stoel leunen, en schoof de krant weg.

'Met recht een mooie boel,' sprak de moeder met overtuiging.

'Tja,' zei nu ernstig het mannetje, en begon aan de krant.

Barend keek eens naar z'n moeder. ‘Stel je voor,’ zei hij langzaam, ‘stel je voor, moeder, dat ik maar alle avonden hier de krant zat te lezen, en m'n sigaar zat te rooken.’

‘Noù,’ zei weer de moeder, ‘stel je voor.’

‘En maar geregeld thee met u dronk.’

‘Nou,’ zei de moeder, overtuigd nog aldoor.

‘Of dat ik maar gemoedereerd een boek zat te lezen, hier in de kamer,’ zei Barend.

De moeder lachte even: ‘As jònge heb je d'r wat aan af gelezen.’

De vader had van z'n krant opgekeken. ‘As jonge, wat was je toen gek op dammen, weet je nog wel?’ vroeg-ie eensklaps.

‘Stel je voor,’ zei Barend, in gedachten.

‘Laat ik je nou vertellen, da 'k laatst Henk nog een partijtje dam aan z'n broek gegeven heb,’ verzekerde de vader trotsch.

Barend sprong op. ‘Laten we dan nog eens kijken, of u mij nog aan kan,’ riep-ie vroolijk.

De oude man stond dadelijk op, om het dambord te halen.

‘Hè man,’ verweet de moeder.

‘Och wat,’ verontschuldigde zich de oude. ‘Eén uurtje? Hij doet nou vanavond toch niks meer.’ En hij dribbelde weg, naar de kast.

‘Stel je voor,’ zei Barend op zonderlingen toon tot zijn moeder, ‘stel je voor, dat ik net deed, of ik er óók bij hoorde.’

Het vrouwtje keek hem hulpeloos aan; begreep niet.

‘Stel je voor,’ zei Barend nog eens, en gaf z'n moeder een zoen.

En Barend ging zitten dammen met z'n vader. Henk, die vroeg thuis kwam, zat te kijken ernaar.

En er gingen Barend zóóveel gedachten door z'n hoofd, dat-ie dom speelde. De vader glom. ‘Ik ben het verleerd,’ zuchtte Barend.

‘En wat wàs je d'r als jongen glad in,’ zei de moeder.

‘Hij 's nou glad in andere dingen,’ zei de vader. ‘In bétere dingen.’

‘In betere dingen ja,’ zuchtte Barend. En hij deed een buitengewoon stomme zet.

Elfde hoofdstuk.

Er kwamen nu wonderlijke dagen in het leven van Barend Wels.

Nico was blijven aanhouden; dat ze 't een of ander toch moesten aanpakken; en Barend was toen niet in de stemming geweest, om 'em tegen te spreken. ‘Wat zullen we dan gaan doen?’ had-ie lusteloos gevraagd. Nico had hem even wantrouwend aangekeken; toen met nádruk gevraagd: ‘Dus we beginnen weer? Jij ook?’

En Barend had nijdig gezegd: ‘'t Zal toch wel moeten?’

En weer had Nico wantrouwend gekeken, en gezegd: ‘Gut, van *mij* niet hoor; je moet je eigen zin doen.’

‘Zanik daar nou maar niet meer over,’ had Wels kriegel gezegd. ‘Als we maar eerst aan den gang zijn, dan krijg 'k er wel zin in ook.’

Toen had Nico uiteengezet, dat ‘acte Fransch’ het verstandigste was; dat ze niet dadelijk les hoefden te nemen, maar eerst een beetje voor zich zelf wat repeteeren konden. ‘We maken eerst een honderd gemakkelijke thema's op ons eigen houtje.’

‘Natuurlijk,’ was Barend ingevallen, ‘en dàn zoeken we een vent om les bij te nemen.’

Zoo was het weer begonnen; en den eersten avond zat Wels ijverig in z'n hokje, met een nieuw schrift, en maakte wat thema's. Maar toen z'n moeder om tien uur kwam, om koffie te brengen, en d'r houding van vooral-niet-willen-hinderen weer had, toen kreeg Barend een brok in z'n keel. En toen z'n moeder weg was, bleef-ie suf staren naar de koffie; toen dronk-ie ineens den kop leeg, blies z'n lamp uit, en stapte naar de huiskamer.

De moeder keek 'em verwonderd aan, en de vader grinnikte wat. ‘Is Henk niet thuis?’ vroeg Barend. En zonder antwoord af te wachten ging ie zitten.

Ze babbelden toen een beetje met z'n drieën.

De volgende dag was een Woensdag, en Wels had 's middags vrij. Kon-ie inhalen, had-ie bedacht, met vaag wat wroeging. Maar om half twaalf kon-ie er niet toe komen, om dadelijk naar huis te gaan, schoon-ie z'n schoolblijvers al weggestuurd had. Hij zocht de anderen op, in Pool's lokaal.

Pool stond boven op een ladder, platen op te hangen, en Bergsma gaf raad. Een paar jongens zaten in de banken; moesten schoolblijven, maar hadden 't erg naar hun zin. Eén jongen moest helpen; en 't lokaal daverde, zoo als Pool luidruchtig kommandeerde, op z'n ladder: ‘Die lange, geef me noù die lange ân, bulletje.’

Wels bleef stil zitten kijken op 'n bank. Zei af en toe wat tegen Bergsma.

‘Ga je haast mee nou?’ riep eindelijk deze.

‘Och man, wacht nou nog éven,’ zei Pool, die net de ladder verzette.

‘Nee,’ zei Bergsma, ‘m'n vrouw wacht met de koffie hoor.’

‘De complimenten dan,’ riep Pool, die alweer de ladder op steeg, ‘maar ik ga even door. 't Moet nou meteen maar allemáál hangen. Nou die zwarte, bulletje.’ Bulletje kwam aangedraafd met de zwarte plaat.

‘Ik ga,’ zei Bergsma. ‘Loop jij mee, Wels?’ Maar Wels kon er niet toe komen, al weg te gaan; zei verstrooid: ‘'k Wacht wel op Pool.’ ‘Bonjour dan,’ riep Bergsma, na even een blik van bevreemding op Wels. En hij ging.

Pool had het te druk, om vreemd te kijken. ‘Kijk jij es, Wels,’ riep-ie, ‘hangen deze even hoog zoo?’

En Wels zei: ‘Iets lager, die; nog wat. Ho.’

Nu tikte Pool den spijker vast, en Wels genoot, door te kijken.

‘Hè, bulletje?’ riep-ie ineens, zoo maar, om mee te doen. Toen keek Pool eventjes naar omlaag.

't Was òver eenen, toen Pool en Wels naar huis gingen. Pool was druk. Vertelde van bulletje; dat 'et thuis zoo'n opscheppertje moest wezen. Wels was stil; lachte alleen af en toe, en dacht aan z'n thema's.

Na 't koffiedrinken ging-ie weer naar z'n studeerhokje. In een opwelling greep-ie naar de boeken, om ze in een hoek te smijten; maar hij voelde 't als een malle vertooning, en hij deed ze kalm dicht, en lei ze netjes. Toen liep-ie terug, het keukentje door, waar z'n moeder alweer aan 't werk was; hij zette z'n hoed op, nam z'n stok, en stapte de straat op.

‘'t Mooie weer in me kop,’ mompelde-n-ie.

Den heelen middag bleef-ie flaneeren door de stad. Af en toe bedacht-ie, dat-ie eigenlijk werken moest; dan genoot-ie, in z'n gevoel van 't nou eens lekker te vertikken. Dan kreeg-ie zin, om Nico op te zoeken, en te gaan ópspelen tegen dien; hoog zich te voelen, en te zeggen: verdómmen doe 'k het.

Op z'n gemak bekeek-ie de plaatjes in een kiosk; drentelde er langzaam om heen; één plaat, van een Duitsch blad, begreep-ie niet goed.

Voor een boekwinkel bleef-ie lang staan; maakte zich half wijs, dat-ie 'es wat uitkiezen zou. Eén

stapel dikke boeken lag er; allemaal in grijzen band. ‘Goedkoope uitgave’ stond er op. Hij had er 'es over hooren praten, herinnerde hij zich.

Hij wandelde verder. Bleef nadenken over dat idee, op 'n goeie dag doodgewoon dat boek te koopen, in dien grijzen band, en het te lezen. Voelde dit als een soort manifestatie....

Zoo zwierf hij de stad door, met een vreemd gevoel van geluk. Hij had behoefte om iemand tegen te komen, een kennis, en dan 'n beetje onzin te praten. Maar hij kwám geen bekenden tegen.

In een straat waren werklui bezig, asphalt te leggen. Wels bleef staan, tegen de latten, die het werk afsloten. Telkens kreeg hij duwen, van menschen, die voorbij moesten; de passage was nauw. Maar Wels bleef staan, en keek naar de zware stampers van de werklui; zag het droge bruine poeder in elkaar drukken, telkens een eindje. Hij ging pas weg, toen het hééle vak af was.

Op een torenklok zag hij, dat het bijna vijf uur was. Voor de gezelligheid kon-ie Henk wel 'es uit kantoor halen, bedacht-ie. Hij stapte wat aan; tot-ie op de gracht van Henks kantoor was. Daar bleef-ie wat heen en weer drentelen. In den kelder onder het kantoor zag-ie knechts werken, bij groote kisten, waar houtwol uit-puilde.

Henk was eerst even verbaasd en Barend gaf

een halve uitlegging. Dat-ie d'r 'es uitgeloopen was. ‘O, die vrije middagen van jullie - da's iets heerlijks,’ zei Henk.

Toen vroeg-ie, of Barend den baas nog had gezien, met z'n dikke, rooie kop. Niet? Hij had toch in den kelder staan vloeken.

En terwijl ze naar huis wandelden, pakte Henk uit over den baas, dien uitzuiger. Vertelde stááltjes.

En Barend wist niet, wat er met hem gebeurde; maar hij hoorde met welgevallen naar dien revolutie-toon in Henks woorden.

Toen ze thuis kwamen, zoo samen, en de moeder: ‘Wel, wel,’ zei, was Barend een beetje verlegen.

's Avonds zat Barend Wels weer aan z'n thema's. Hij wou sterk zijn. Maar hij voelde zich net zitten als een klein kind: met z'n wijsvinger wees-ie zinnetjes aan in het themaboek, en hij mompelde, zacht probeerend, de vertaling. Wrevelig smeet-ie z'n pen neer. Met z'n oogen dicht bleef-ie even zitten. Hij hoorde ineens weer Pools drukke stem: ‘Kom dan, bulletje.’

Hij schrok. Daar begon het weer. Hij zat nog geen kwartier, en daar begon het weer. Daar kwam z'n bui weer.

Liet het hem dan geen rust?

Daar kwamen ze weer, z'n oude gedachten; iedereen om hem leefde maar raak, was maar gewoon bezig. Wanneer hij?

Z'n buien, z'n buien! Maar dat waren geen buien

meer. Het was één groote onrust, die niet meer bij vlagen kwam, maar die aldoor woelde.

Vanmiddag; toen had-ie rust gehad; ook vanmorgen, toen-ie naar bulletje keek. Moest-ie toegeven, óók maar raak gaan leven? Maar hij dorst niet. Het zou stòm zijn.

Hij greep z'n pen weer; maar toen zag-ie wéér z'n wijsvinger zoo kinderachtig langs de woordjes wijzen. 't Was hem, of ieder 'em zou uitlachen, die 't zag.

En weer ging-ie stil zitten; en liet z'n gedachten woelen.

Henk kwam binnen. Barend schrok even.

'Jij hebt vanmiddag al zoo'n eind gezworven, hè?' vroeg Henk, die z'n hoed op had.

Barend stond dadelijk op. 'Ja, maar 'k ga toch weer mee,' zei hij haastig. En hij duwde Henk voor zich uit, baldadig het schuurtje uitspringend.

''k Geloof, dat het tegenwoordig met jou ook niet meer van harte gaat 's avonds daar,' zei Henk ernstig.

'Màn schei uit. Bah,' zei Barend. Hij zag, hoe Henk hem glimlachend aankeek; en even maakte hem dat gegeneerd. Maar toen zei hij 't nog eens met wellust: 'Bah!'

Er kwam een vreemde geestdrift in Henks oogen die Barend rillen deed. 'Je mot van je àfslaan,' zei Henk.

Barend zweeg.

‘Vooruit maar,’ riep Henk, net of ze iets doen gingen als een veldtocht.

Ze kwamen langs den boekwinkel, waar Barend 's middags al voor gestaan had. Barend wees op den stapel grijze banden. ‘Daar he'k vanmiddag al naar gekeken. 't Moet de moeite waard zijn.’

‘Ja,’ zei Henk in gedachten.

‘'k Denk dat ik het 'es koop,’ zei Barend.

Toen liepen ze weer door.

Den heelen avond bleven ze drentelen door de stad, en veel praten deden ze niet. Maar dat merkten ze geen van tweeën.

In z'n klas bleef Barend Wels z'n oude gangetje gaan, vond-ie. Hij was alleen wat onverschilliger. Soms dacht-ie aan z'n eigen woorden tegen Nico: over z'n sleur; en dan lette-n-ie wel eens op zichzelf, hoe-ie nu stond te doen. Maar dan moest-ie al gauw heelemaal ophouden met lesgeven, en de klas wat stil laten zitten. En vanzelf begon-ie dan ook weer met z'n orde-houden.

Eens probeerde hij het weer met lessen voorbereiden; hij nam een rekenboekje mee naar huis,

en een dikke handleiding. Gaf zichzelf een bepaald onderwerp op. Maar toen hij 's avonds daar alleen zat te peuteren, kwam er óók weer walging; voelde hij dit zoeken óók weer als iets dat buiten zijn leven stond; voelde 't als vernederend bang-zijn; als een terugkeer tot z'n éérsten ellende-tijd. Neen, 't moest in school maar zoo doorgaan....

Zoo ging hij machinaal z'n gang voor de klas; dacht ook bijna niet meer aan zijn werk daar. Hij was nu te veel vervuld van zijn verandering buiten school....

Toen kwam op een avond Nico aanzetten. Wels, die nog wat zat na te babbelen aan tafel, stond zuchtend op. Hij ging Nico vóór, naar het schuurtje, en ze gingen allebei zitten.

Nico haalde 'n schrift te voorschijn.

Wels begreep het al; dat waren de thema's; die moesten ze nu gaan vergelijken. ‘'k Zal wel niet zooveel hebben als jij,’ zei hij met een lachje.

Nico zag er vergenoegd uit ‘'t Zou al een mirakel zijn, als we precies evenveel hadden,’ zei hij, zijn schrift neerleggend. ‘We zullen straks 'es aan den slag om te vergelijken, hè?’ En hij merkte niet eens, hoe zonderling Barend ‘Ja’ zei, maar ging makkelijk zitten, met z'n eene elleboog op tafel, om eerst nog eens over koetjes en kalfjes te praten.

‘Hoe gaat het met hoe-heet-ie-ook weer, met-e.... Pool?’ begon-ie glimlachend.

‘Gewoon,’ antwoordde Wels.

‘Een type, hoor,’ ging Nico verder, aldoor met z'n glimlach.

Barend Wels zweeg.

‘Renteniert nou zeker heelemáál, hè?’ zei Nico weer.

Wels voelde dat-ie zelf dat óók gezegd zou kunnen hebben, een paar maanden geleden; wist er ook nu nog met z'n verstand niets tegen te zeggen. Maar er ging iets door hem als een gelukkige lach toch, toen-ie uit 'n hoekje z'n thema-schrift kreeg, en het voor Nico neergooide, en kalmpjes zei: ‘Ik heb anders óók heel aardig gerentenierd de laatste week.’

En terwijl Nico 't schrift open deed, lachte Barend: ‘Je moet 'es opletten, hoe gauw we vanavond klaar zijn met vergelijken.’

Nico had even 't schrift ingekeken. ‘Nou ja,’ mopperde-n-ie. Wantrouwig keek-ie Barend aan. Maar die voelde zich ál vroolijker worden.

‘Leuke vergeefsche poging, hè?’

Nico haalde de schouders op. ‘Nou jà,’ zei-d-ie weer.

Wels rekte zich uit, bei z'n armen schuin omhoog, z'n hielen van den grond; toen sloeg-ie met z'n handen op z'n knieën, en keek vroolijk z'n vriend aan. ‘De braafheid is op den loop, jong; m'n hééle braafheid is op den loop!’

Nico trok ook maar een leuk gezicht. ‘Je hebt tenminste een allemàchtig schijntje uitgevoerd. Maar enfin, beter wàt dan niks....’

‘Je zal een ander meisje moeten zoeken,’ lachte Wels door.

‘Nou ja,’ zei toen Nico weer. En ernstig keek-ie nu Wels z'n schrift in, om 'es precies te kijken.

Wels ging baldadig staan te fluiten.

‘We moeten dit maar bewaren tot den volgenden keer,’ zei Nico eindelijk.

‘Welja,’ antwoordde Barend.

‘Dan zet je maar 'es hard ân,’ ging Nico door, ‘dat we tenminste zoowàt gelijk zijn.’

Even dacht Wels er over, om er nu maar een eind aan te maken; om te zeggen, dat-ie de heele boel liet waaien. Maar hij vond het theatraal, om dat zoo nadrukkelijk te zeggen. En hij wist ook nog niet, vond-ie; hij wìst ook nog niet; misschien pakte-n-ie van de week in-eens weer aan...

‘Welja,’ zei hij dus voor z'n gemak.

Een kwartiertje nog bleven ze wat zeuren tegen elkaar; spraken een avond af in de volgende week; en toen ging Nico weer weg.

Den dag daarop kocht Barend Wels het boek, waar-ie al 'n paar keer naar gekeken had. Als een blij kind liep-ie er mee naar huis; en hij maakte grootsche plannen; zoo iets elke maand te doen, als 't lijen kon. Zoo maar. Dàt verheugde hem juist zoo: dat-ie zoo'n boek nergens om kocht; dat het nu eigenlijk nergens goed voor was.

Aan z'n moeder vroeg-ie, of ze 't bandje niet

mooi vond. Die keek naar het boek met ontzag; dacht dat het was om te leeren natuurlijk. Barend verkneukelde zich daar in. Zei lachend, dat het gewoon een boek voor plezier was. Maar dat begreep ze maar half...

In twee avonden las-ie het boek uit. Er was veel vreemds in, voor hem. 't Leek hem zoo verward, het boek; maar hij voelde duidelijk, dat geen Pereboom in staat zou zijn, zoo'n boek met hem te bespreken. Wat hinderde het eigenlijk, of-ie niet alles er uit begreep? Daar had hij-alléén mee te maken; niemand zou er naar vragen. Maar z'n daad bléef: dat-ie zoo-maar-'es een boek gekocht had.

Hij liet Henk het boek ook lezen. Die las het niet eens uit; omdat het zoo idioot was, zei-d-ie. Toen ging Barend z'n boek aan 't verdedigen. 't Werd een vinnig debat, waar-ie van genóót, omdat-ie nu tenminste niet z'n eigen beroerdigheid zat goed te praten, zooals vroeger, als-ie met Henk wat had.

En elken dag ging Barend Wels minder nadenken over zichzelf. Hij leefde maar raak. Bijna geregeld ging-ie naar huis met Pool en Bergsma; en hij praatte met ze zonder bijgedachten.

Hij vergat de heele week z'n afspraak met Nico; den avond voordat deze komen zou alleen, probeerde hij 't zich in te denken: dat-ie beslissen moest. Hij dacht er over, naar Nico toe te gaan,

om te praten. Maar hij voelde, dat hem iets aangegrepen had, waar-ie niet over praten kon. En hij schreef maar een briefkaart, dat-ie nog niet erg opgeschoten was, en 't maar vooruit schréév, om Nico niet voor niets te laten komen deze week.

Toen-ie de briefkaart in de bus deed, constateerde-n-ie even, dat het den eersten keer was, dat-ie eigenlijk schréév aan Nico. En hij begreep, dat er van die studie met Nico samen nu wel niet veel meer komen zou. Hij begreep het, heel kalmpjes, en dacht er verder niet over na. 't Moest maar rollen, zooals het rolde...

Een paar dagen later kwam er antwoord van Nico; dat hij niet wachten kon, tot het Wels beliefde om aan te pakken; dat ze ook best ieder voor zichzelf wat herhalen konden, en nog 'es overleggen, vóór ze tot les-nemen overgingen. Wels wist toen dat het uit was met Nico.

Voor zichzelf beslissen deed-ie niets. Van alle kanten stormde het leven op hem aan, en hij kon niet meer komen tot z'n zelfbeschouwen. Hij gaf zich over, en het ging alles vanzelf. Hij kwam op bezoek bij Bergsma thuis, praatte met Bergsma's vrouw; stoeide wat met den kleinen jongen. Hij zat bij Pool op de kamer, heele avonden, te redetwisten. Of hij bleef thuis, kalmpjes, wat leven met de oudjes. Soms stapte-n-ie met Henk mee, naar een vergadering, en applaudisseerde er. Met

Pool en Bergsma liep-ie mee naar de onderwijzers-bibliotheek; hij begon te lezen, oud en nieuw, als om in te halen. Druk werd zijn leven; en onrustig. Maar tegen zichzelf vocht-ie niet meer; want hij zag zichzelven niet in deze dagen.

Zóó, bleef het máánden gaan, heel den herfst wel.

Twaalfde hoofdstuk.

Maar eindelijk, op een dag, dat de kachels op school al weer brandden, daar zàg Barend Wels zichzelven weer.

Het was nog voor schooltijd, en de klas liep aan.

Wels stond te kijken, hoe z'n kinderen binnen kwamen, en hem groetten. Was het niet als een knipoogje, zooals ze daar eventjes tegen hem zeiden: ‘Dag meester,’ - en dan begonnen aan hun luide, gewichtige gesprekken?

Kijk, daar kwam doodgewoon de kleine zenuwachtige Vink bij 'em staan; vertelde van het ijs; zei achter elk zinnetje ‘Meester’.

Glimlachend keek Wels op hem neer. ‘Ma'k het bord schoonvegen meester?’ maakte Vinkje handig gebruik. Wel, de meester gaf 'em een tikje op z'n neus: ‘Ja, hoor.’

Het werd voller in de klas. Twee jongens zaten

op hun lei te teekenen; om ze heen was gedrang van hangende koppen.

Wels slenterde er ook naar toe.

Duwde wat koppen weg, en keek. De teekenaars lachten even tegen 'em, en hij knipoogde terug.

De bel ging, en er volgde wat rumoer. ‘Opgepast hoor,’ riep Wels. Hij voelde, dat-ie er niets van meende - en tòch gingen ze goed zitten, op hun plaatsen. Wonderlijk toch, dacht-ie. Dat-ie dat maar gewoon vond den laatsten tijd.

Hij ging wat op de kachel gooien, en liet de tuimelramen openvallen. - De klas gonsde een beetje; maar Wels lette er niet op. Bij het laatste raam bleef-ie staan; hij had wel willen zingen van malle vreugde. Hoe was dit nu in eens gekomen? Wist hìj het. Maar het wàs er. Hij zag nu dat het er was. Het was in hem, en in de kinderen. Het was van de kinderen èn hem. Het was gegroeid in z'n laatste drukke dagen, dat-ie naar alle kanten was gaan leven, en nu in-eens zàg hij het. Hoèpla! Straks zou-ie wat zeggen, en ze zouden luisteren, met hun glimlach. Hij, met z'n macht nu. Kijk, ze keken al nieuwsgierig om; wat er was, met hun meester. Zoo dachten ze: hùn meester.

‘Weet je wat we nu vandaag gaan doen?’ vroeg Wels, net of-ie tegen één kind sprak.

En daar kwamen hun stemmen; ieder raadde wat anders. Malle dingen raadden ze; ze dorsten ook maar àlles te verwachten! ‘Wandelen!’ - ‘Een héélen middag vertellen!’

‘Hoor,’ dacht Wels, ‘dit is de herrie, die Bergsma óók wel eens had.’

Met een komiek gebaar stopte-n-ie z'n ooren dicht, en ging voor de klas staan.

Het werd weer stiller.

‘We gaan weer 'es lekker lééren,’ zei Wels heel ernstig in-eens.

En wel klonk nog hier en daar een goedaardig protest op; maar toch schikte de klas zich al tot beginnen.

En Wels begon. Maar nu, voor het eerst, met het vaste voorvoelen van een geluk, dat kómen zou: z'n school-werk óók een deel van z'n leven....

Toen kon Barend Wels onderwijzer worden.